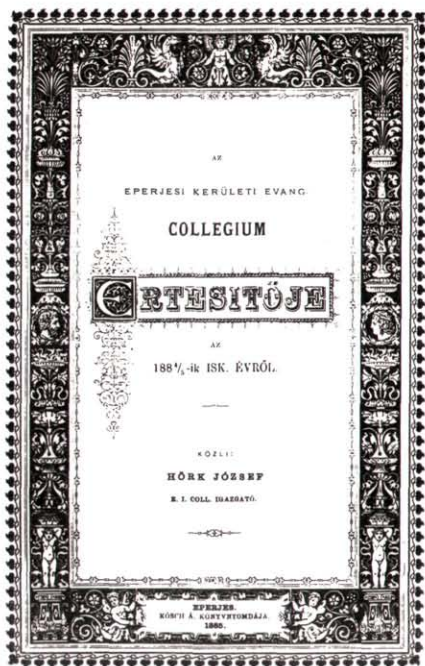

Popovitsky

könyv
könyvtár
könyvtáros

1993
október

Képek
az iskolai értesítőkről
Cikkünket lásd a 41. oldalon

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1993. október

Tartalom

Vándorgyűlés

Művészetek és könyvtár	3
Fekete György: Könyvtár és művészet	4
Bíró Ferenc: Beszámoló az Audiovizuális, Bibliográfiai és Társadalomtudományi Szekciók rendezvényéről	10
Pápayné Kemenczey Judit: Gyerekek, ifjúság és a művészetek	11
A nélkülözhetetlen művészet. A Közkönyvtári Egylet tanácskozásáról (<i>Biczák</i>)	15
Gócza Gyuláné: Zene és könyvtár	17
Fodor András: Költészet és zene	18
Katsányi Sándor: Művészetek és könyvtárak	19
Kappel János: A községi könyvtárak állományának gondozása	21
Somogyi Lászlóné: A szakszervezeti könyvtárak problémáiról	25
Szekeres Melinda: A populáris regényvilág Magyarországon 1989–1992 ..	30
Hollós Máté: Lesz magyar zeneműkiadás!	35
Fórum a könyvtári szaksajtóról	38

Könyv és Nevelés

Bakó Anna: Az iskolai értesítők (évkönyvek) feltárása	41
---	----

Perszonália

Ottovay László: Búcsú Bauer Józseftől	44
---	----

Konferenciák

Hadrovics Gábor: A 3. prágai könyvkiállításról	47
Báttonyi Viola: Könyvtári Fórum Prágában	49
Szóró Ilona: ROTNAC	51

Pályázat a könyvtári szolgáltatások fejlesztésére	56
---	----

<i>Holmi</i>	58
--------------------	----

Dokumentumok

Gyuris György – Landenberger Istvánné: Pótlások a lexikonokhoz az 1991. évre	61
--	----

Lapunk e számában Fery Antal ex libriseiből válogattunk

From the contents

György Fekete: Library and the arts (4);
András Fodor: Poetry and music (18);
Sándor Katsányi: The arts and library (19).

Cikkeink szerzői

Bakó Anna, OPKM munkatársa; *Bátonyi Viola*, az OSZK osztályvezetője; *Biczák Péter*, a Pest Megyei Könyvtár igazgatója; *Bíró Ferenc*, az OSZK KMK főmunkatársa; *Fekete György*, az MKM államtitkárhelyettese; *Fodor András*, Kossuth-díjas költő, az OSZK KMK munkatársa; *Gócza Gyuláné*, az FSZEK zenei gyűjteményének vezetője; *Gyuris György*, a Szegedi Somogyi Könyvtár igazgatója; *Hadrovics Gábor*, az MEEI munkatársa; *Hollós Máté*, zeneszerző, az Akkord Zenei Kiadó vezetője; *Kappel János*, a Kőszegi Városi Könyvtár igazgatóhelyettese; *Katsányi Sándor*, az FSZEK főosztályvezetője; *Landenberger Istvánné*, az Egressy Béni Műv. Kp. és Könyvtár igazgatója; *Ottovay László*, az OSZK főosztályvezetője; *Pápayné Kemenczey Judit*, a gyermekkönyvtáros szekció elnöke; *Somogyi Lászlóné*, a Szakszervezetek Komárom-Esztergom megyei Könyvtár igazgatója; *Szekeres Melinda*, a KLTE oktatója; *Szóró Ilona*, a Könyvtárellátó Vállalat osztályvezetője

Szerkesztőbizottság:
Poprády Géza elnök,
Domsa Károlyné, Maurer Péter,
Sóron László, Tóthné Környei Márta

A szerkesztőség tagjai:
Bereczky László főszerkesztő,
Bajai Mária tervezőszerkesztő,
Vajda Kornél olvasószerkesztő

A szerkesztőség címe: 1134 Bp., Váci út 19. – Telefon: 131-2992/120

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: Maróti Istvánné, a Könyvtárellátó Vállalat igazgatója

Készült az ETO-Print Nyomdaipari Kft.-ben

Felelős vezető: Balogh Mihály ügyvezető igazgató

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Közművelődési és Kulturális mecenatúrájától és a Magyar Hitelbank „Táncsics Mihály” Alapítványától

Terjeszti a Könyvtárellátó Vállalat

Előfizetési díj 1 évre 1488, 1/2 évre 744 forint. Egy szám ára 124 forint

HU-ISSN 1216-6804

Művészetek és a könyvtár

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXV. Vándorgyűlése a fenti címet viselte. Volt, remélhetőleg lesz is minden vándorgyűlésnek átfogó, blikkfangos címe, ezúttal azonban nem egyszerűen erről volt szó. Az MKE vezetősége koncepciózusan látott neki a vándorgyűlések szervezésének is. Talán nem indiszkrécio e lap hasábjain elárulni, hogy tulajdonképpen a szó legnemesebb értelmében vett lobbizásról volt szó Győrött. Lobbiról, amely a művészeket, irodalmárokat, képzőművészeket, zenészeket stb. szeretett volna bevonni a könyvtári érdekek képviselőjébe, egyúttal, mint minden ilyen alkalommal, megértetni a művészekkel, a művészet-irodalom terén elitértelmiségekkel, hogy van keresnivalójuk a könyvtárügy terein, hogy művészek és könyvtárosok nemcsak szót érthetnek egymással, de bizonyos érdekeik is egymásra utalják őket. A vándorgyűlés fő-fő előadása, a plenáris ülésen elhangzott, *Fekete György* államtitkár-helyettes által tartott magisztrális beszámoló még tágabb körben helyezte el ezt a szándékot, ezeket a törekvéseket. Hogy sikerült-e a lobbizás, hogy lesz-e szellemmel, ésszel, kézzel fogható eredménye, majd elválíik. Tudjuk, nemcsak következményetika, szándékvetika is létezik, nem kevesen a nagy nevek közül ez utóbbinak adják a pálmát. Szóval művészetek és könyvtár kapcsolatáról esett szó Győrben, még hozzá következetesen, minden előadást, minden hozzászólást, minden vitát át meg áthatóan, meghatározóan. A vándorgyűlésnek, amely a fentiek következtében új típusú, újító jellegű volt, a visszhangja sem lehet teljesen hagyományos. ezúttal nem az volt a lényeg, hogy az egyes szekciókban mi hangzott el, a szekciók szakmai irányvonalába esően, belső szakmai értékeit, törekvéseit illetően, hanem az, hogy a főcímben jelzett kategóriák közt milyen viszonylatokat, kapcsolatokat, összefüggéseket sikerült kidolgozni, megfogalmazni, evidenssé tenni. Ehhez képezt alakult beszámolóink is a Vándorgyűlésről.

Előjáróban hozzuk *Fekete György* előadását, majd a különböző szekciók és szekciószerű szerveződések összefoglaló eseményismertetőit, végül azokat az előadásokat, amelyek itt vagy ott, szekciókban vagy a plenáris üléseken hangzottak el, ám nem annyira az egyes szekciók, azaz szűkebb szakterületek szellemi vagyonát gyarapították, hanem az egészhez, a nagy, a fő-fő témához járultak hozzá alapvető dolgok kimondásával, alapvető kérdések megpendítésével. Az alant következő előadások tehát nem a Vándorgyűlés menetét, hanem lényegét igyekeznek tükrözni. Gyakorlati nehézség, hogy nem hozhatunk minden értékes anyagot. Egy részük másutt fog megjelenni (így a műszaki szekció előadásai, vitái), más részük nálunk, de – ilyen-olyan okokból – később.

*

Jelenlegi összeállításunkat igen instruktívnak, fontosnak, hosszú távra szólónak tartjuk. Hála érte az MKE koncepciózus vezetőinek, valamint a győrieknek, akik ennnyire jó, ennyire új típusú Vándorgyűlést hoztak-szerveztek-alakítottak ki.

Könyvtár és művészet

Minden alkalom szép, és számomra meghatottságtól sem mentes, amikor gyönyörű mosolyú hölgyek és komoly tekintetű urak – egymást is, szakmájukat is megtisztelve – azért találkoznak, hogy eszmét cseréljenek és hozzájáruljanak ahhoz a küzdelemhez, amelyet a Magyar Köztársaság a létéért, kulturájáért, fennmaradásáért, előrehaladásáért, fejlődéséért, régi értékeinek állandó fenn-tartása mellett folytat. Nem beszélhetek én itt másról, mint eredendő rögeszméimről. Mindazt, amit a cím ígér, mindazt amiről itt a napokban szó lesz, én csak kerülőúton közelítem meg. Kerülőúton, de úgy, hogy érezni lehessen, szellemi műhelyekről, a szellemi munka akkumulációs műhelyeiről van itt szó. A gondjaimba szeretném beavatni Önöket, szeretném, ha olyasmiket mondhatnék, amivel segíthetek, és én is olyan gondolatokat kapnék Önöktől, amelyek engem segítenek. Tisztelettel köszöntöm a kulturális tárca nevében a Vándorgyűlést és köszönöm az elnökségnek azt, hogy ragaszkodott személyemhez. Életem igen nehéz hónapjait élem, sokk-hónapokat, halálok után és halálok előtt. Nehéz ma itt lennem, de annyira szíves volt a hívás, hogy nem tudtam megtenni, hogy ne jöjjek el.

Azt hiszem nem követhetnék el nagyobb hibát, mintha pontosan arról szólnék, amit a cím ígér. A jelenlévők között a művészethez nálam számosan vannak jobban értők, a könyvtárról pedig végképp nem tudnék szólni, hiszen belsőépítész pályafutásom során sohasem volt szerencsém, hogy könyvtárat rendezhettem volna be. Múzeumokat, művelődési házakat igen, könyvtárat sohasem. Arról a társadalmi és szakmai közegről fogok hát szólni, amelyben Önök is élnek. Arról, amit ez az értelmiség a rendszerváltás pillanatában örökölt, amelyből elindult és arról, hogy hol tart most. Arról, hogy milyen az a szellemi közeg, amelyben az értelmiségieknek, a könyvtárosoknak is be kell tölteniük szellemi hivatásukat, privát szándékaiktól függetlenül, nemzeti megbízatásuként, lelkiismereti megbízatásuként.

Előljáróban néhány megállapítást szeretnék tenni, majd ezeket kommentálnám. A magyar kultúra Európaképes. A magyar kultúrának nem lehet feltenni azokat a kérdéseket, amelyeket kishitűségünk helyenként tudatos, jobbára azonban öntudatlan vádaskodásai közepette fel szoktunk tenni. A magyar kultúra ugyan ázsiai eredetű, igaz, hogy távolról jöttünk, igaz, hogy Európába mint egy idegen közegbe érkezünk, de az 1100 éves magyar kultúra, benne a magyar oktatás, benne a magyar könyv is európai színvonalú, teljesítményeit réges-rég letette az európai asztalokra. Nem kéredezkedik, nem kunyerál, nem ácsingózik Európa kupájához.

A másik megállapítás: A magyar kultúra struktúrája, kulturális intézményeinek, kiemelt nemzeti intézményeinek, könyvtárainak, múzeumainak struktúrája jó, alapvetően jó, mégha helyenként deformált is, mégha helyenként túl- vagy alulfejlesztett is. Jó, mégha bojtoknak is használták az elmúlt rendszerben egy ideológiai ostor végén, és még ha általában, és itt már nem helyenként, fizikai állapota, infrastrukturális állapota leromlott is. A magyar kulturális intézményrendszer mint egész, mint rendszer jó, alapvető korrekcióra nem szorul, minden igyekezetünket fenntartására, őrzésére, továbbfejlesztésére és az idők kívánságaihoz való hozzáigazítására kell szánnunk minden erőfeszítésünket. Különösen

azoknak, aki gazdái ennek az infrastruktúrának. Ebben az intézményrendszerben nagy változást, forradalmi belenyúlást, indokolatlan korrekciót, átrétegződést nem szabad csinálni. Az értékeit kell megvédeni, nagyon-nagyon óvatosan ügyelve mindazokra az emberekre, személyes szereplőkre és anyagi értékekre, amelyeket ez az intézményrendszer befog. A kulturális intézményrendszernek azon a részén kell korrekciót végrehajtani – és a könyvtár igazán nem ide tartozik –, amelyik valamiképp ki van téve a privatizációnak, a privátszféra fejlődésének. Ahol tulajdonosi váltás van, vagy méginkább lesz. Ott szükséges a korrekció, és lehet, hogy ez a könyvtári rendszer infrastruktúráját is érinti majd, várhatóan azonban nem jelentékeny módon.

Harmadik megállapítás: Fel kell adni azokat az illuzióinkat, hogy a rosszemlékű politikai évtizedek negatív eredményeként olyan kulturális teljesítmények maradtak fiókban, ismeretlenül, amelyeknek feltárása, színrehozása az új társadalmi rendszernek alapvető kötelessége. Természetesen kötelessége, de alig van ilyen. A magyar értelmiség az elmúlt évtizedekben rafináltsággal, dörzsöltséggel, életrevalósággal, jól felfogott ellenzéki attitűddel megkötötte a maga alkuit, létrehozta, a társadalom előtt letette azokat a művészeti és kulturális teljesítményeket, amelyeket kiverejtékezett magából. Jelentős teljesítmények nincsenek asztalfiókban.

Tehát van egy létező, működő, jól elosztott kulturális intézményrendszer. A személyes szereplők szakmailag és erkölcsileg megúszták a rossz évtizedeket, nem váltak hiányos képzettségű potyautasaivá a magyar kultúra fejlődésének, sőt éppen ellenkezőleg. A könyvtárügy rendkívül magas színvonalon került ki ebből a több évtizedes alku-folyamatból. Kivéve a béreket és az infrastruktúra állapotát, a könyvtárügy kondíciói jók. Nem akar ez semmilyen kincstári optimizmus lenni, csak reális, jó kiindulópont ahhoz, hogy mindazok az elképzelések, amelyek okos asszony- és férfiagyakban megszületnek a könyvtárügy továbbfejlesztése dolgában, jó irányban, kellő időben, kellő higgadsággal érvényesülhessenek.

Amikor a kulturális kormányzat színrelépett, választania kellett bizonyos kulturális modell típusok között. Jól választott, mert a kormányidőszak harmadik fázisának végén működőképes infrastruktúrák vannak, míg a magyar gazdaság különböző területei a működőképesség határán vannak. Röviden áttekinthető, milyen lehetőségek, milyen modellvariánsok álltak a kulturális kormányzat előtt.

Először azt a modellt vizsgáltuk, amelynek alapvonása, hogy mindig az történik, ami időszerű, ami aktuális. Ez a modell különösen a nyugat-európai kis országokra, Hollandiára, Belgiumra, Dániára stb. jellemző. Ezek fejlődése azon a jó történelmi adottságon – némi iróniával azt mondhatnám, szerencsén – alapszik, hogy a dolgok akkor történnek meg, amikor történelmileg adekvátak. Tehát úgy megy bele egy-egy ország és egy-egy ország kultúrája, benne természetesen könyvtárügye is a fejlődési folyamatba, hogy amikor egy dolognak a szükségessége felmerül, akkor a társadalom elő tudja állítani azokat az anyagi eszközöket, amelyekből azok megvalósíthatók, és naprakészen állnak azok a szakemberek, akik a megvalósítás elméleti tételeit gyakorlativá tudják alakítani. Magyarország számára az elmúlt 70–80 év története ennek a modellnek az alkalmazását teljesen lehetetlenné tette. Nyilvánvaló, hogy nálunk nem lehet ott folytatni, ahová a hatalmas tőkével rendelkező, folyamatos, nyugodt polgári demokratikus életet élő országok elértek. Ez a modell tehát nem alkalmazható. Elméleti jelentősége van mint elérendő célnak, etalonnak, de a hozzá való közelítés bizony kemény és szigorú állami és önkormányzati stratégiai tervezést igényel.

Felmerült egy másik lehetőség is, annak a modellnek a követése, amelyet néhány ázsiai kis ország volt szerencsés követni. Ezek az országok, Hongkong, Tajvan, Dél-Korea stb. az Egyesült Államoktól és Japántól hihetetlen mennyiségű pénzeket kaptak, a magyar államadósságnak megfelelő nagyságú összegeket, lényegében azért, hogy a nagy kommunista szomszédal, Kínával szemben szerepelhessenek ellenpontként. Ezek az országok eszméletlen mennyiségű pénzt fektettek a közoktatásba, a felsőoktatásba, a tudományos kutatásba, ennek járulékaként nyertesek lettek a könyvtárak is. Az államháztartásnak mintegy hatvan százaléka fordítódott kulturális beruházásokra, szemben a nyugat-európaiak 12–14 százalékával. A magyar részesedés az oktatásban és a kultúrában 13,5 százalék, ebből négy a kultúráé. Tehát mondjuk Tajvan esetében kb. tizenötszörös finanszírozásról van szó. Nyugat-Európa esetében négyhatszorosról. Ez a modell tehát nem követhető. Egyetlen mód lett volna csak rá, ha az egy főre eső jövedelmet a mai átlagbér felére csökkentette volna le a kormány. Természetesen ilyen esztelen programmal egyetlen kormány sem jelentkezhet.

Harmadik modellként az Európai Közösségbe utoljára belépő két ország, Spanyolország és Portugália modellje kínálkozott. Ezekben az országokban társadalmi megegyezés született arról, hogy a kultúrát nem preferálják. Hogy az út, a híd, a vasút, az alagút, a telekommunikáció, a hajózás, a közlekedés, a számítógépek és a felsőoktatás élvez prioritást. Bezárták a művészetek és a kultúra kapuit, bezárták a színházakat, nem készítettek filmeket, nem preferálták a könyvkiadást, jeles kultúrémberet, jeles művészeket expatriálták, Spanyolországból különösen sokan. Olaszországba, Franciaországba, Dél-Amerikába, az Egyesült Államokba távoztak, ott helyezkedtek el. Körülbelül tíz évig tartott ez a „passz” állapot, valamikor a sevillai világiállítás idején szabadult ki önként vállalat gettójából ennek a két országnak a kultúrája. Két év alatt fantasztikusan felvirágozott. Úgy bújik ki a kultúra, mint a fű a kövek közül. Addig csak az akkumuláció, a gyűjtés volt a cél, a közvetítésről, a társadalom számára való kultúranyújtásról lemondtak. Ez a modell két olyan országban bizonyult lehetségesnek, amelyek értelmiségét, elitértelmiségét játszi könnyedséggel szívták fel a szomszéd országok, és amelyekben ennek az értelmiségnek nem, vagy alig volt szerepe a politikai rendszerváltásban (gazdasági rendszerváltásra nem volt szükség), azt a technokraták és a politikusok hajtották végre. Így nem hatott ez a modell büntetésként az értelmiség számára. Mikor nálunk ennek a modellnek a követése felmerült, egy pillanat alatt kiderült, hogy Kelet-Európában, nemcsak Magyarországon, de Magyarországon különösen, azt az értelmiséget, amelyik élharcosa volt a politikai rendszerváltozást előkészítő, hatalombomlasztó munkának, azt az értelmiséget nem lehet azzal büntetni, hogy takaréklángra csavarjuk. Óriási belpolitikai zavarokat keltett volna, hatalmas kiábrándultságot az értelmiség különböző rétegeiben.

Ezért azok, akiknek ez a dolga volt, egy negyedik modellt választottak, egy ún. terelgető-pallérozó modellt. Ez a modell tudomásul veszi mindazokat a körülményeket, amelyeket az első részben felsoroltam, és azt tételezi, hogy minden szelekciónak, minden változásnak, minden korrekciónak az értékek harcában, a műfajok és műfajok, az értékek és értékek, a személyes szereplők és személyes szereplők közötti harcban kell kimunkálódnia. A változásoknak olyanoknak kell lenniük, amilyeneknek a szakmai közegek, a szakmai érdekvédelmi szervezetek, a hatalmi centrumok, az állam és az önkormányzatok jónak és lehetségesnek látják. Olyan modell ez, amely hagyja bizonyos nyugat-európai modellek lassú és fokozatos megvalósulását, tudomásul veszi a piacgazdaságot mint az új magyar demokrácia gazdasági alapját és megkísérli minden erővel,

minden nap, minden órában figyelni, hogy mi történik a kultúrában, és csak akkor és csak ott avatkozik be – és nem tartalmi kérdésekbe, csak működési, szervezési kérdésekbe – ahol feltétlenül szükséges.

Ha magasról nézem, és nem megyek be egy könyvtárba, egy színház próbatermébe, egy újság szerkesztőségébe, egy iskolai osztályba, akkor úgy látom, hogy ez a modell nem bicsaklott ki a harmadik év végéig. El kell mondanom becsülettel, hogy a negyedik év hozhat kudarcot. Ha a negyedik évben a küszöbszintű finanszírozás nem valósul meg, akkor a modell kipukkad, és akkor talán jobb lett volna valamelyik másikat választani. De én szubjektíve egyiknek sem láttam és ma sem látom a lehetőségét. Én ma is kitartok a negyedik modell életképessége mellett.

Nyilvánvaló, hogy ez a terelgető, pallérozó, segítő, gyámolító modell nem jelent paternalizmust. Ez a modell csak úgy működhet, ha az önkormányzatok és az állami hatalmi központok tartalmi kérdésekkel nem foglalkoznak, ha ebből kiszállnak és az ellátásra, a finanszírozásra fordítják minden erejüket. A szakmai kérdéseket pedig a szakemberekre bízzák, hiszen minden működő polgári demokrácia alaptétele, hogy mindenki csak azzal foglalkozzon, amihez ért. A káder-attitűdnek semmiképp sem szabad megjelennie. Minden olyan kulturális tevékenységet, amely piacosható, a civil szférába kell terelni, és minden olyan kulturális tevékenységet, amely a nemzeti kultúra eredendő értékeinek az őrzésére, a jelenkori értékek létrehozására és a jövő értékek életrehívására alkalmas, azokat nagy erővel támogatni kell. Ebben a pillanatban már a pénznél tartunk, a finanszírozás kérdéseinél.

Az elmondottak, maga a terelgető modell, az, hogy a szakmai kérdések a szakmára vannak bízva, és hogy a szakmának annyi civil szervezetet kell létrehoznia, annyi érdekartikulációt, ahány fajta szellemi és anyagi érdek van, maga

után vonja, hogy ugyanakkor a tulajdonosnak, az államnak és az önkormányzatoknak az a dolga, hogy a kultúra létét biztosítsa. A személyes szereplőkét is és az intézményekét is. Ezért az az egyetlen, egycsatornás finanszírozási rend, amit 1990 májusában a kulturális tárca is örökölt, ez az egycsatornás finanszírozási rend hatsatornássá kell hogy átalakuljon. Az első négy esztendőben. Miből áll ez a hatsatornás finanszírozás?

Marad az állami finanszírozás, ami mindig, minden nemzeti kulturális érték alapja. Sőt! Úgy kellene megmaradnia, és ezt kiemelten hangsúlyozom, hogy minden kiemelt nemzeti intézmény rangjának és szerepének megfelelő kiemelt juttatásban részesüljön. Ettől nagyon távol vagyunk. A minisztérium hihetetlen harcot folytat a kormánnyal is, a pénzügyminisztériummal is, a körülményekkel magukkal is, hogy ezt az elvet valamiképpen érvényesíteni tudja. Vannak tervek arra, hogy a következő kormányperiódusban hogyan kellene ezt csinálni. Tehát marad egy állami finanszírozás, ami azonban csak olyan szintű, minőségű lehet, amilyent az állami befizetések, az államháztartás keretei megengednek. Van az önkormányzati, a volt tanácsi finanszírozás. Ez a maga anyagi hátterének, vállalati, adó és egyéb hátterének a késedelmessége miatt egy követő finanszírozás. Nyilván évek fognak eltelni, amíg az önkormányzat egyenrangú finanszírozó lesz az állammal, hisz köztudott, hogy az önkormányzati finanszírozás igen nagy hányadát ma is az állami költségvetés adja. Ez még nem a klasszikus önkormányzati finanszírozás.

Harmadik csatornának a civil finanszírozás tekintendő. Ez a középosztályt érintő elszegényedési folyamat miatt igen nagy bajban van. Itt alapvetően arról lenne szó, hogy az állampolgárok megkísérlik értékén megvásárolni a kultúrát. Nem az állam vagy az önkormányzat ajándékának, hanem olyan többletértéknek tekinteni, amire egzisztenciát, pozíciót, karriert és tudást lehet alapozni, tehát fizetni kell érte. Ez a civil finanszírozás bizony elég gyér Magyarországon, meglehetősen szelektív és vannak olyan kulturális ágazatok, amelyekre hosszú ideig nem is terjeszthető ki. Ennek a civil finanszírozásnak, hiánynak a pótlására az állami és az önkormányzati finanszírozás kell hogy vállalkozzék.

Létrejött Magyarországon az alapítványi finanszírozás is a magánalapítványok rendszere. A legutóbbi információk szerint kb. 14000 kulturális alapítvány működik ma Magyarországon, ami kb. kétszerese azoknak a kulturális alapítványoknak, amelyek Prágától keletre, Vlagyivosztokig, az egész volt szocialista világban találhatók. No, nem kell nagyon a mellünket veregetni, ebben inkább az állampolgári jószándék, jóakarát van benne, és – egyelőre legalábbis – igen kevés pénz. Becslések szerint mindez a magyar kultúrának mindössze négy-öt százalékát finanszírozza.

Létrejött a kormány jóváhagyásával, a kultusztárca stratégiai tervei szerint az a hat nagy állami közalapítvány, ami az elmúlt hónapok sajtó- és kultúrbotrányaként emlegetődött, de természetesen nagyon határozott koncepció része, törvényes, szabályos és nagy jövőt ígérő. Mivel önkormányzati képviselő is van itt jelen, elmondom, hogy nagyon remélem, hogy az önkormányzatok is hamarosan létrehozják nagy közalapítványaikat, meg tudják teremteni azokat a többletforrásokat, saját kulturális intézményeik többletfinanszírozására, amire az állam a sajátjai tekintetében vállalkozik. Igaz persze, hogy míg az önkormányzati finanszírozások jobbára nem szektorsemlegesek, addig az államiak azok, és minden olyan közalapítványi pályázati rendszer, amelyik akár a filmet, akár a képzőművészetet, akár a szabadművelődést, akár a zenét stb. érinti, szektorsemleges és önkormányzati intézményeket is érint, preferál. Reméljük, hogy ezek a nagy állami közalapítványok, amelyek jelentős vagyonnal rendelkeznek, és egy-két év alatt a vagyonuk jól működő kulturális vagyonná válik,

tehát az alaptókéát állandóan emelni képesek, igen jelentős szerepet fognak vállalni a kultúra finanszírozásában.

Végül létezik a hatodik csatorna, amelyet a kormányprogram egyedül nevesített, ez a Nemzeti Kulturális Alap, amiről a parlament az elmúlt hónapokban törvényt hozott. De jure már, de factó szeptember 1-jétől létezik, pályázatait 8–10 nagyon fontos kulturális körben először összel, aztán tavasszal már folyamatosan kiírja.

Azt reméljük, hogy ez a terelgető-pallérozó modell a maga hatszatonás finanszírozásával a nagyon nehéz, helyenként még háborús jelenségektől sem mentes kulturális fenntartó és fejlődési folyamatot gondozni képes, és át tudja vezetni a nehéz éveken a magyar kultúra személyes szereplőit és intézményeit. E stratégia bizonyos fokú eredményeként, szelid és szolid eredményeként el kell mondanom, hogy a 13–14 százalékos munkanélküliséggel élő országban 3,8 százalék az értelmiségi munkanélküliség, és gyanítom, hogy egy másfajta stratégia talán látványosabb és jobban működő lehetne, de rengeteg személyi, egzisztenciális áldozata volna. Én magam egyébként azt hiszem, hogy a személyes áldozatokba előbb-utóbb az ügyek is elbuknak. Ha személyeket, szakmákat ér sérelem, a mögöttük álló ügy is sérelmet szenved.

Röviden, nagyon röviden szólnék még a fölötte sajátos kelet-európai értelmiségi helyzetről. Mi itt mindannyian egy közös értelmiségi réteg képviselői vagyunk. Nagyon nehéz a dolgunk. A szakértelmiségi mobilitása a legkisebb. Mi minél inkább értünk valamihez, annál nehezebben hasznosíthatók képességeink más területen. Ez az értelmiség alapvető érdemeket szerzett magának az elmúlt évtizedekben. Szakmai munkája mellett hatalmas energiákat áldozott arra, hogy „kicselezze” a hatalmat. Elképesztő képességeket fejtett ki ebben. A szelíd, finom, rafinált, okos, észrevehetetlen alkuk sorozatának a megkötésétől a nyílt „hazaárulásig” mindent elkövetett, aminek következtében végül összeomlott a bolsevizmus.

Ez az értelmiség nagyon nehéz helyzetbe került akkor, amikor a választások időszakában kettéhasadt, és azonos képességű tömbjeinek egy része az építésre, más része a várakozásra, helyenként a bontásra vállalkozott. Szerencsétlen történelmi helyzet, hogy a várakozás lehetséges eredményeinket is képes hatástanítani, a várakozás, a kivárás, az erre rájátszott politikai türelmetlenség szétszabdálja erőinket. Nagyon nehézé teszi értékeink átvitelét a tulsó partra, hogy Nagy László sorát parafrazeáljam.

Magánemberként nagyon érdekelt, és sokat vizsgáltam, hogy a különböző szakmák, területek, a múzeumügy, a képzőművészet, az irodalom stb. terén melyik az, ahol ez a szakadás, ez a sajátos skizofrénia a legkisebb, legkevésbé nyomasztó. Úgy találtam, hogy a könyvtárügy áll az első helyen. A magyar könyvtárosok számára egyenként is, társadalmi szervezeteikben is a legfontosabb, más szakmánál fontosabb az értékek mentése, közvetítése. Az építés, a kibontakozás, az ajánlatok tevése, a szabad alternatívák kidolgozása, a kilábalásnak nemcsak külső de belső kényszere. Ez az Önök érdeme, én csak boldogan konstatalom.

Mindannyian élet-halál harcot vívunk, nem egymással, hanem a körülményekkel. A magyar kultúra is egy olyan harcnak a részese, amelyekre feljogosítja kiverejtékezett, megvalósított magas színvonala, teljesítménye. Amikor elolvastam a Vándorgyűlés programfüzetét, láttam, hogy az általam előadottak minden részlete külön referátumokban, vitákban fog majd szerepelni, és persze sokkal több is annál, mint amit én itt elmondhattam, megpendíthettem. Drukkolok Önöknek, szurkolok Önöknek, kérem tegyék meg ezt nekem is, hogy ez a harc közös győzelmünkkel végződhessek. Isten velük!

Fekete György

Beszámoló az Audiovizuális, Bibliográfiai és Társadalomtudományi Szekciók rendezvényéről

A győri vándorgyűlés központi témájához kapcsolódva e három szakmai szervezet „Információ a művészetben – művészet az információban” címmel tartotta összevont szekcioulését.

Az első előadást *Tényi István* filmrendező tartotta „A film és a videóművészetek jelenléte a könyvtárakban” címmel. Bevezető gondolataiban szólt arról, hogy a könyvtárak gyűjteménye lényegében a nagy videókiadók kínálatát tükrözi, s a begyűjtött jegyzék alapján nem derült ki, rendelkeznek-e a könyvtárak a helyi kábeltévék, körzeti adók sugározta műsorokkal. Ennek fontosságára felhívta a hallgatóság figyelmét, mondván idővel ezek a kazetták kortörténeti dokumentumokká válnak. Elmondta, mint rövid- és ismeretterjesztő filmeket készítő alkotó – a film- és a moziipar átalakulása miatt nehezen találunk nézőikre ezek a produkciók. A televízióban kevés és követhetetlen a műsoridő- és szerkezet, a mozikban a játékfilmek előtt nem vetítenek híradót és rövidfilmeket. Sőt az e filmeknek otthont adó híradómozik is megszűntek. Beszámolt arról a fiaskóról, mely személy szerint őt érte. *Balázs Béláról* készült két portréfilmjét szerette volna 600 000 forint állami támogatás segítségével videokazettán terjeszteni – középis-koláknak, főiskoláknak, könyvtáraknak. Azzal a feltétellel, hogy levél kíséretében megküldte volna az intézményeknek, amelyek vagy megtartják és kifizetik a kazetta árát vagy visszaküldik a produkciót. El is készült a filmről egy ismertető – azt szét is osz-

totta a jelenlevőknek – azonban a filmforgalmazó cég úgy döntött, hogy egy hétig ugyanezért az összegért vetítse a filmet a budapesti Örökmozgó mozi, ahol meg is nézték öten. Szakmánk segítségét kérte abban, hogy alakuljanak végre a film- és videóforgalmazás új útjai, lehetőségei.

Szekciónk második vendége *Gerő Péter* tanár, oktatási igazgatóhelyettes volt, a Fővárosi Oktatástechnológiai Központból. Az Audiovizuális Szervezet vándorgyűlési hagyományának szellemében ő nemcsak előadást, hanem mediabemutatót is tartott. Előadását „Multimédia: eredmények, remények” címmel tartotta meg. Röviden vázolta a néhány éve megjelent új média „történetét”. A számítógéppel összekapcsolt videólejátszón, az optikai lézerlemezen és CD-ROM-on keresztül az önálló technikai eszközként megjelenő CD-I (interaktív CDI)-ig. Ez az új média a régi szépemlékű diavetítéshez hasonlóan alkalmas az információk kiválogatására, a használó egyéni tempójához való alkalmazásra, ugyanakkor egyesíti magában a gyors és egyszerű kezelhetőséget, mint a videó, és az információs elemek közti szabad kapcsolatokat, asszociációkat lehet vele megteremteni, mint a számítógép esetében már megszoktuk. A színes és élvezetes beszámolót nagy tetszéssel fogadta a hallgatóság.

A harmadik előadó *Horváth Zoltánné*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője volt, aki „A hazai képzőművészeti bibliografizálás helyzete” címmel tartott egy tanulmány-nak is beillő előadást. Fejtegetéseiből

kiderült, napjainkra a „művészetek” tartalma olyan széles skálán mozog, az egyes műfajok határai annyira elmosódtak, a kiadványok skálája annyira sokféle, hogy a hagyományos felosztások, bibliográfiai feldolgozások nem tudják ezek mozgását követni. Maguk a művészek és a könyvtárosok nem találják meg a közös hangot, mást-mást értenek azonos kifejezések alatt. Az egyes közgyűjtemények gyűjtési területei, feldolgozási módjai is igen eltérőek.

(Az audiovizuális Szervezet számára is tartogatott hasznos ötletet beszámolója, melyet *Csomor Tibor* nyugdíjas kollégánk – az ezévi Egyesületért emlékérem kitüntetettje – is felvetett nekem, mint témánkba vágó területet: a hazai fotótárak és gyűjtemények helyzetének témakörét említve.)

Horváth Zoltánné előadásához szorosán kapcsolódott *Mendöl Zsuzsa* művészettörténész, szaktájékoztató referátuma „Művészeti szaktájékoztató a Baranya Megyei Könyvtárban” címmel. Témáját szélesen értelmezve szólt a megyei könyvtár zenei részle-

géről is, valamint arról a közegekről, melyet egy múzeumokkal, kiállításokkal, gyűjteményekkel ékes város jelent. A különböző gyűjtemények anyaga még nagyrészt feltáratlan – szorosabbra lehetne fűzni az együttműködés szárait. A megyei könyvtár jelentős vállalkozása a *Kortárs képzőművészek* című analitikus katalógus, mely napjaink alkotóművészeiről megjelentő sajtóanyagot, periodikus kiadványok publikációját tárja fel.

A szakmai együttlét CD-ROM bemutatóval zárult, melyben *Tószegi Zsuzsa*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője adott ízelítőt a nemzeti könyvtár kiadásában megjelent Nemzeti Periodika Adatbázis című korszerű elektronikus „médiáról”.

A rendezvényről szóló rövid beszámolót csak azzal a kíváncsisággal lehet zárni, hogy a nagy érdeklődést kiváltó vándorgyűlés előadásai – szakmai konzultációi – és azok eredményei a saksajtóban is tükröződjenek.

Bíró Ferenc

Gyerekek, ifjúság és a művészetek

Mi mindent tehet (és tett) a könyvtár a fiatalok és a gyerekek művészetek iránti kíváncsiságának felkeltésére, az ifjú és még ifjabb nemzedékek tehetségének felismeréséért, alkotókedvük felkeltéséért – erről szoltak az Olvasószolgálati és a Gyermekkönyvtáros Szekció összevont ülésének előadói.

Az elmúlt évtizedek könyvtártörténetében nem csupán különös, de jelentős helye is van a tehetséggondozást, az értékközvetítést, a személyiségfejlesztést határozottan felvállaló *olvasótáboroknak*. Akkoriban, amikor oly sokszor elhangzott a könyvtárak nevelőfunkciója, lelkes könyvtárosok, írók, szociológusok jóvoltából megszületett egy sikeres művelődési program (és forma). Az első szervezők (az agyonhallgatott) *Karácsony Sándor*, *Nagy László*, *Németh László* reformpedagógiai elképzeléseit elevenítették fel, és a nyári 10–14 nap alatt igyekeztek a gyakorlatban is megvalósítani. A táborok nem oktatási hiányokat pótolnak – mint arról néhány korabeli cikkben tévesen írtak –, sokkal inkább a kreatív, önálló gondolkodásra serkentettek: a fiatalok a felnőttek vezetésével közösen keresték a helyes, igaz értékeket. Értékeket az irodalomban, a képző-és népművészetben, a társadalomban, a nemzet történetében. Gyefajta szellemi

vérkeringés, felpezsdülés volt ez mind a könyvtárügyben, mind a pedagógiai gondolkodásban.

A mozgalomná vált tevékenység napjainkra már húsz évet hagyott maga mögött. Ez a távlat egyrészt módot nyújt az elfogulatlan értékelésre, másrészt bizonyos összegzésre is kötelez. Erre vállalkozott az ülés előadója *Kocsis István* (aki az olvasótábori mozgalom létrehozóinak egyike és mai eltetője). Rövid történeti összefoglalójában a legfontosabb eseményeket idézte. A történelmi ív a 70-es évek elejétől, a fiatal írók vezette első könyvtári táboroktól, a 80-as években az Olvasó néperért mozgalom – műhelyként működő – bizottságán át, az 1990-ben Nagykálló-Harangodon megalakult Garabonciás Szövetségig emelkedik. A táborok száma az évi 1–2-ről mára a nyarankénti 100-at is eléri. A tartalmi-gondolati arc is színesedett, változatosabb, egyénivé vált. A tevékenységi kör pedig határainkon kívülre is áthajlik. S ami igen jelentős: napjainkra megteremtődött a dokumentációs, szakirodalmi, filmes háttér is.

Kocsis István megemlékezett a mozgalom legjelentősebb egyéniségeiről is. Idézte *Fábián Zoltánt*, a Magyar Írók Szövetségének tragikusan elhunyt titkárát, aki az országot járva, illetve konferenciákat szervezve egyaránt lelkesítette és tevőlegesen is segítette az „olvasótáborosokat”. Azokat, akik a „lélekpendítés” – nem is egyszerű – feladatát vállalták, azért, hogy segítségükkel táborozó gyerekeik – az ő szavaival – „a szépség örömét... a magamba fogadás fullasztó kívánságát... megélhessék”. Szólt *Ratkó Józsefről*, aki szinte életét tette fel arra, hogy a „szellemi inkubátorban növekedő ifjúságunk lelkében és agyában a nemzeti értelemben vett önismeret” érzelmét és gondolatát elültesse. Mélyen hitte: „a nemzeti és az önismeret harmóniájának szükségességét”, e nélkül – vallotta – az igaz és teljes emberiről nem beszélhetünk.

Az összefoglaló után *Magyar Istvánné* a Csongrád megyei olvasótáborok egyesületéről és az évi 22 táboruk tevékenységéről számolt be. Az ő egyéni arcuk: *mindenütt jelentős a szerepe a népművészet mellett a néprajzi ismereteknek* is. A kézműves foglalkozásokon természetes anyagokhoz nyúlnak (még a festékek is növényi eredetűek), a népi mesterségek titkaiba *népművészek a beavatók*. Náluk – bár felszólalásában főként arról beszélt – nemcsak „bütykölnek a géniuszok”, hanem a rejtőző tehetségeket több oldalról próbálják megközelíteni és „felfedezni”, ezért a festőkön, faragókon és másokon kívül énekes és táncos népművészek is meglátogatják őket, nagy szerepet szánnak a közös éneklésnek, táncnak is. Így *ki-ki a felkeltett érdeklődése szerint művelheti azt a művészeti ágat, amelyhez leginkább vonzódik*. A táborlakók év közben is találkoznak: közösen készülnek és tartják meg az ünnepeket.

Dr. Nagy Zoltánné debreceni táborában az *irodalmi művekkel* találkozunk élményszerűen a fiatalok. A kiscsoportvezetők felelősségteljes feladatuknak tartják, hogy a résztvevők önállóan alkotott véleményüket párbeszédnek, viták során fejthessék ki. Csakis így érthetik meg, hogy minden műnek annyi olvasata lehet, ahány olvasója van. Nincs mindenki számára „kötelezően érvényes, központi” gondolat. Másrészt: illik tiszteletben tartani a másik felfogását. A saját élmény alapján az *önálló nézet megfogalmazására*, valamint a *toleráns* vitára nevelni a jövőbeni felnőtt nemzedéket, nem is olyan egyszerű nálunk. Nálunk, ahol a társadalmi élet minden területén – most már évtizedek óta – erre kevés mintát találnak a fiatalok. Nagy Zoltánné tanulmányértékű előadásában elgondolásuk sikeres megvalósítását a gyerekek irodalmi élményeikről vallott idézeteivel hitelesítette.

Sajátos színfolt a mozgalomban, a táborok sorában a *debreceni tanítójelöltké*. A szervező *Suppné dr. Tarnay Györgyi* vallja, hogy a 6–10 éveseket tanítók

pályájukra való felkészítésében igen jelentős szerepet tölthet be ez a munkaforma.

Rendkívüli felelősséggel jelölik ki a tábori témát és a programot, hiszen az alsó tagozatban „alapozódik a kultúrához, művelődéshez való viszony; a képességek és készségek kialakítása, a személyiség komplex fejlesztése is ekkor kezdődik, és már tanulható a közösségi magatartás”.

Gondos a tábori felkészülésük is. Szorgalmi időben a vállalkozó hallgatókból megalakítják az *Olvasáspedagógiai Kört*. A tagokból lesznek a jövőre kiscsoportvezetők. Közösen készülnek a nyárra. A kör „egy haladó szellemű, tartalmában és módszereiben az érvényes tantervek előtt járó, projektekben szervezett, szemléletében és ismereteiben korszerű közművelődési-pedagógiai programot valósít meg”. Olyan területekre irányítja a főiskolások figyelmét, amelyek a pedagógusképzésben csak kevésbé szerepelnek. Bár az éves témaköröket (azaz a jövőre tábori programot) a tantervből választják, mégsem azonos a tananyagfeldolgozással, mert erőteljes a hangsúlyeltolódás: náluk főként az érintőlegesen kezelt, ám a gyerekek érdeklődésére számotartó ismeretek kapnak főszerepet. A kör foglalkozásain ehhez készítik a projekteket, de itt tanulják meg a gyertyaöntést, a kékfestést stb. is. A nyár a próbatétel: a tábortanban a főszerep a hallgatóké, a kiscsoportos beszélgetésektől a kézműves foglalkozásokig minden feladat rájuk hárul. *A körben tanultakat, a tábortanban tapasztaltakat tanítóként hasznosíthatják*, mert a gyakorlatukba jól beépíthetők. A felkészüléssel és az ismeretek nyári, sajátos közvetítésével erősödik tanítói elkötelezettségük – mondta ki a végső következtetést Tarnay Györgyi.

A művészeti ismeretekről szólván elmondta, hogy náluk is természetes a *kismesterségek művelése*, de mindemellett *vers- és meseíró, illetve illusztrációs*

pályázatokat is hirdetnek a kicsik számára úgy, hogy a gyerekek mindig a maguk választotta témához kereshetik meg a legmegfelelőbb önkifejezési-alkotási formát. – A munkákból esztendőnként kiállítást készítenek.

Évenként naplóban örökítik meg a tábori napokat. Az elmúlt évtized summázata a *Program a pedagógusképzés megújítására* című kötetet, amelyet gondolatainak zárásakor az előadó be is mutatott. Ebből a táborok színes életével ismerkedhetünk meg, a kiscsoportvezetők vallomásos beszámolóit olvashatjuk, de található itt sok szellemes játékötlelet, a bibliográfiák pedig gyakorlati segítséget is nyújthatnak a jövőendő táborvezetőknek.

Nem csupán ezzel a kötetel ismerkedhettek meg a szekcióülés hallgatói, az előadók mindegyike bőséges szemléltető anyaggal színezte mondandóját: *programok, fényképek, tábori újságok, népdalfüzetek* jártak kézről-kézre. Mintegy *sajátos, különös kiállításon* gyönyörködhattunk a gyerekek alkotásaiban, de a létrehozott tárgyakkal is tanulságosabb volt látni az elmélyült ifjú arcokat, amint faragnak, festenek, írókáznak, szönek vagy éppen verset hallgatnak.

Az első témakör összegzéseként megállapíthattuk: *a táborok* – a két évtized alatt kialakított munkamódszereikkel, önmaguk teremtette hagyományaikkal – mára már nem tekinthetők kísérletnek, inkább egy *sokszínű* (ám gerincében, tehát legfontosabb elveiben azonos) *közművelődési gyakorlatnak*. Olyan elismert tevékenység ez, amelyben – visszatérve a Vándorgyűlés főtémájához – igen *jelenős a szerepe a képző- és népművészeti tevékenységnek*.

A gyerekek a könyvtárakban más formában, más megközelítésben is találkozhatnak a művészetekkel – erről beszélt *Pap Gábor*. A felnőtteknek tartott művészettörténeti előadásorozatait sokan látogathatták, megjelenő könyveit (amelyek egyikéért Győrben kapott *Fitz-díjat*) még többen olvashatták, az azonban kevésbé ismert, hogy a gyerekek hogyan fogadták sajátos elveit. Kis-kunhalasi óráiról most hallhattunk először. Ez a kísérlet legalább annyira meg-hökkentő, vitára készítő, mint húsz éve az olvasótábori forma. Az azonos „fogadtatás” mellett található hasonlóság is a két tevékenység között: az, hogy mindkettőben feledésre ítéltetett elvekhez fordultak, s korszerűsítve igyekeztek azokat napjainkban élővé, példát mutató gyakorlattá fejleszteni.

Pap Gábor elméletének gyökerei 150 évvel ezelőttre nyúlnak vissza, ugyanis a népmesék motívumainak, mélyebb jelentésrétegének első kutatói a *Grimm-testvérek* voltak. Majd a magyar *Berze Nagy János* és *Jankovics Marcell* a jelentősebbek azok közül, akik felismerték az *ősi természetvallás nyomait a népköltészeti alkotásokban*, s kimutatták, leírták a természet éves működési ciklusának és a népi műveltség rendszerének kapcsolatát. A három kutató csak kiemelt név, hiszen hazánkban és Európában igen sok irodalom- és néprajztudós foglalkozott ezzel a kérdéssel az elmúlt 15 évtizedben.

Munkáikat tanulmányozva Pap Gábor mindőjükénél továbbjutott. Elméletének egyik lényeges pontja, hogy nem a hagyományos módon, tehát nem külön-külön vizsgálja a szellemi és a tárgyi néprajz körébe tartozó alkotásokat, ő párhuzamosságokat talált motívumrendszerekben, s együttesen vette szemügyre ezeket (például a pásztorfaragásokat és a népdalt). Nemcsak a vizsgálat tárgyai, amelyek tehát átfogják a néprajz minden területét, hanem kutatási szemlélete is széles ívű: vallja, hogy az *ember kozmoszba-termeszetbe ágyazottságának következményei az ő- és népművészet jelentéstartományából* részletesen kibont-hatók.

Az írott és az ábrázolt népművészeti alkotások jelrendszere beszédes, a „képírás” jelentésszint üzenete a hétköznapi és az érzések feletti világ határában képződik. E kétféle világ egymáshoz való viszonyáról részletesebben is szólt előadásában. Majd szemléletesen elemezte, hogy a jeltartalom a csillagászatból

a biológiáig, a művészettörténetől a nyelvészetig áttekintve hogyan mutatja meg kozmikus üzenetét.

Egyik értelmezési modellje az *évkörrel való egybevetés*. Megállapította, hogy az évkörökhöz való kapcsolódás motívumait az archetipikus képek között kell keresni. A népköltészet jellegzetes helyszín-kijelölő elemeinek, illetve szereplőinek az évkörön belüli megfelelői az ún. „*keleti zodiakus*” és a „*Hold-házak*” jelző állatai között találhatóak. Hogy mindez érthetővé váljék a hallgatók számára: ábrákkal szemléltette.

A jel többrétegű megfejtésére, *a mélyebb jelentésrétegek feltárására* hozott – egyik – példája: pásztorfaragásainkon, hímzéseinken, írókázott tányérjainkon „indát csipegető” madarak és szarvasok *beszélnek, énekelnek* – ugyanazon a nyelven, mint népmeséink, népdalaink mindentudó, segítőkész állathősei. Gyermekfoglalkozásain a résztvevőknek ez annyira természetes, hogy a kicsik az inda irányáról, ívéről még azt is meg tudják mondani (vagy eléneklik) milyen hangulatban, kinek és mit szolt a madár.

Pap Gábor elméletét lehetetlenség – és felelőtlenség – néhány sorban összefoglalni, kutatásainak ismertett eredményeiből csak szemezgetni tudunk, azzal a céllal, hogy érzékeltessük mondandójának sajátosan új vonásait, amelyek Győrben is erősen meglepték és elgondolkodtatták hallgatóit.

A szekcioulás változatosságát mutatja, hogy még a zárásra is maradt meglepetés: a házigazda megyei gyerekkönyvtártól a *Művészetről gyerekeknek* című (a hasonló elnevezésű sorozat könyvei alapján készült) „*rejtélyes olvasópályázatot*” kapták meg a résztvevők. A sok könyvtári búvárkodásra ösztönző kérdés, az érdeklődést felkeltő, igényes illusztráció-válogatás egy *másfajta művészeti ismeretterjesztő formával* tette teljesebbé, egészítette ki az előadássorozatot.

A szűkre szabott időben „csak” ennyire tellett. Hogy mit rejteget még a művészeti információk közvetítéséről a sokszínű gyermek- és ifjúsági olvasószolgálati gyakorlat, s hogy valóban mi mindent tehet a könyvtár a fiatalok és a gyerekek művészet iránti kíváncsiságának felkeltéséért, arra érdemes lenne egyszer néhány óra helyett egy-két napot szánni. Bizonyára megérné!

Pápayné Kemenczey Judit

A nélkülözhetetlen művészet A Közkönyvtári Egylet tanácskozásáról

Ernst Fischer könyvének címét választottuk, aki első mondatában *Coc-teau* játékos-paradox megjegyzését idézi: „A költészet nélkülözhetetlen – bár tudnám, mihez”. Kétségek közt gyötrődnek a könyvtárosok, hiszen tudják, a könyvtár, mely a művészet közvetítéséhez nélkülözhetetlen, fontos, de vajon felismeri-e a társadalom ezt, mindent megtesz-e a szakma, hogy ez a felismerés minél hamarabb bekövetkezzen?

A Közkönyvtári Egylet jó érzéssel csatlakozott a Vándorgyűlés idei témájához, mivel az elmúlt időszakban, talán túlzottan is az üzleti, a köznapi, a „száraz” információ, a gépiesítés vagy a könyvtár gazdasági bajai álltak a tanácskozások középpontjában. Nem tagadva mindezek fontosságát, nem beszéltünk viszont a könyvtárak kultúráközvetítő szerepéről, melyet a társadalom életében betöltenek. Különösen az önkormányzati könyvtárak

tapasztalják, hogy a könyvtárhasználati szokások változása ellenére sem halt meg az olvasás, s *Bradbury* 450° Fahrenheitjéhez hasonlóan létezik az a réteg, az a talán nem is nagyon szűk csoport, amelynek fontos a művészet, az az irodalom, akik miatt a legkisebb falusi könyvtárban is kell szép irodalmat, művészeti könyveket vásárolni.

Immár hagyománya van annak a gyakorlatnak, hogy a rendelkezésre álló időben nem egy-két nagyobb lélegzetű előadást (ez a plenáris ülés dolga), hanem inkább több 20–25 perces kiselőadást hallgatunk meg. A módszer lehetővé teszi, hogy az adott témában többoldalúan legyen felviláncsántható, több előadó, több szempont, több nézet érvényesüljön. Bízunk abban, hogy a legérdekesebb témák előadóit, nézeteik bővebb kifejtésére meghívják a területi szervezettek, könyvtárak.

Az első előadó *Molnár V. József* volt, aki a régi ember műveltségéről beszélt. Arról a régi emberről, akinek gondolkodása analógiás volt és kozmikus teljességre épült, s amelyet hazánkban a parasztság őrzött meg legtovább, s amelyben együtt volt a verbális, a vizuális, a dramatikus és a zenei elem. Arról a társadalomról szólt, ahol a művész elhivatott volt, tudós és nem kiszolgálta, hanem szolgálta a közösséget, kezdeményezte és vezette annak ritusait. Beszélt arról is, hogy a művészet adottsága vele születik minden emberrel; a gyerek kezdeti formáiról, az ősképekről, amelyek a természeti népeknél és a parasztságunknál nagyon sokáig a „felnőtt művészet” alapját adták.

Vazinay Mária, az FSZEK X. kerületi Főkönyvtárának munkatársa a könyvtár grafikai gyűjteményének szerepéről, lehetőségeiről beszélt. Hazánkban nem sok könyvtárban van artotéka, így hasznos volt megismerni e speciális gyűjtemény beszerzési, kezelési és „hasznosítási” gondjait. A

főváros másik végéből is járnak érdeklődők a grafikák miatt a X. kerületi könyvtárba, ami jól mutatja, hogy szolgáltatás és igény olyan két oldalról vizsgálendő dolog, mely kölcsönhatásban van és nem választható el egymástól. A gyűjteményre alapozva kamarakiállításokat rendeznek, illetve ilyen célra kölcsön is adnak anyagot.

Új barázdát szánt az eke? címmel *Jólesz György* a CD lemez technikai titkairól tartott előadást. Felvázolta azokat a lehetőségeket, amelyeket a CD lemez biztosít a zeneszeretőknek, kielégítve a legkényesebb hangzásbeli igényt. Bemutatta, hogy ez a technika miért alkalmas kiválóan a közgyűjteményekbe. A CD lemez megvalósítja a közművelődési könyvtárak álmát, vagyis ez a dokumentumtípus kölcsönözhető, mivel kevésbé sérülékeny, mint a hanglemez.

A könyvtár mint irodalmi műhely és kiadó. *Dr. Monostori Imre* a tatabányai megyei könyvtár igazgatója saját gyakorlatukról beszélt. Elmondta annak okait, hogy miért vállalkozott a megyei könyvtár kiadói feladatokra, s milyen forrásokból táplálkozik ez a tevékenységük. Különösen érdekes volt előadásának az a része, mely a kiadó tartalmi munkájáról szólt, majd bemutatta a kiadványaikat. Nem emlékszem, hogy a szaksajtóban jelent-e meg az utóbbi időben cikk a József Attila Megyei Könyvtár kiadói tevékenységéről, de úgy vélem, érdemes lenne írni róluk, s különösen érdemes lenne kiadványaikat népszerűsíteni, mivel jó néhány unikum is megjelent náluk.

Érdekes és színes előadást tartott *Lőrincz Judit*, az OSZK KMK főmunkatársa a magyar és finn olvasás-szociológiai vizsgálatuk eredményeiről. Miután ez kötetben is megjelent, sőt a *Könyvtári Figyelőben* (1992. 4. sz. 714–716. p.) ismertetést írt róla *H. Laborc Júlia*, így az előadás tartalmi összefoglalását itt most mellőzöm. Azt hiszem a jelenlevők számos

újdonságot hallottak a magyar befogadói szokásokról.

Az irodalomszociológiával foglalkozó *Szekeres Melinda*, a debreceni egyetem tanára a populáris regényről beszélt. A tudományos finomsággal és precizitással megfogalmazott cím nem más takar, mint amit a könyvtárosok, szintén finoman, aluljáró irodalomnak neveznek, de amire, ha azt mondjuk szennyirodalom, akkor sem járunk túl messze az igazságtól. *Szekeres Melinda* nagyszerűen és szellemesen tipizálta a műfajt, amiről azért volt érdemes beszélni, mert a könyvtárak sem tudják elkerülni, hogy az állományukba kerüljön. Könnyű a feladat: *Szekeres Melinda* előadása cikk formában e számban olvasható.

Végül *Katsányi Sándor* töprengett hangosan a művészet szerepéről. A

lehet-e élni művészet nélkül kérdésre megadta a választ konkrétan is, hogy lehet – de minek. És megadta a választ egész előadásával, rámutatva milyen nagy a könyvtárak felelőssége a művészet közvetítésében, s mekkora a könyvtáros felelőssége a társadalom esztétikai értékrendjének formálásában. *Katsányi Sándor* előadása szintén e számban olvasható.

Mit is írhat a krónikás a beszámoló végén? Úgy érzem, ez a cél, amit a szekciósülés megszervezésével el akartunk érni, megvalósult. Az időért felelős levezető elnök ugyan néha izgatottan nézte az óráját, mivel a megkészt kezdés miatt kifutottunk a tervezett időből, ám a hallgatóság jelentős létszáma, akik az utolsó pillanatig ott ültek a teremben, végülis megnyugtatta: érdemes volt. (*Biczák*)

Zene és a könyvtár

A Zenei Könyvtárosok és a Könyvtárastanárok Szervezete közösen tartotta ülését Győrött. A témához megfelelő helyszínt a Xantus János Múzeum Bartók termében találtunk.

Művészeteket és könyvtárat joggal emlegetünk együtt. Zenei könyvtárosok számára ez a kapcsolat a mindennapi gyakorlat szintjén jelentkezik. Munkánk speciális jellegét éppen az adja, hogy a zeneművészetet, a zeneszket és a zene iránt érdeklődőket szolgáljuk. A szekciósülés programjában nem is a téma elméleti és gyakorlati megközelítését, összefogását tűztük célul, inkább arra törekedtünk, hogy sok élménnyel gazdagodva térjenek haza kollégáink.

Programunk első felében *Fodor András* kértük fel, hogy beszéljen a könyvekben őrzött szellem és a szívben élő művészetek harmóniájáról. *Fodor András*, akit nem kis büszke-

séggel mondunk kollégánknak „Költészet és zene” címet adta előadásának, melyben a magyar nyelv és zene nehezen kialakult kapcsolatát, a vers és dallam egymásrahatását mutatta be. Közben saját élményeit, felfedezéseit megosztotta a hallgatósággal, mint – egy verset idézve – a visszatért diák: „Én még hazulról ismerem (hiszem a lelkek egyességét.) a szellem és szív összetartozását.” (Előadásának anyagát ld. külön, saját összefoglalásában.)

Kávészünet után Győr zenei hagyományai, zenei életével ismerkedtek meg a hallgatók. *Jancsovics Antal* karmester a Győri Székesegyház kincseiből elevenített fel néhányat, győri muzikusok segítségével. A koncerten fellépett a RAAB Vonósnégyes és *Szabó András* klarinétművész. Arra vállalkoztak, hogy bemutatják a 17–18. századi Győr zenei életét és

megszólaltatnak néhányat a csak a székesegyház kottatárában található művekből.

Jancsovics Antal kevés adattal és kedves anekdotákkal vezette be a felhangzó kamaraműveket. Tehette ezt azért is, mert *Bárdos Kornél* „Győr zenéje a 17–18. században” című könyve alapján összeállított egy kis füzetet a korszak legjelentősebb zenei eseményeiről, személyeiről. A füzet segítségével mindenki otthon felele-

venítheti a koncert hangulatát és bővebb információkhoz juthat Győr elsőrangú zenei kultúrájáról. A székesegyház kottatárának feltérképezése, a kincsek felkutatása és számbavétele *Vavrincez Veronika* nevéhez fűződik. A szekcioulés alkalmából a 17–18. századi kéziratos és nyomtatott kottákból szép kollekciót helyezett el a teremben két tárlón. Így néhány mű eredeti kottáját is láthatták az érdeklődők.

Gócza Gyuláné

Költészet és zene

Régi és jogos hiedelem, hogy a zene és költészet egy töről eredt, hogy a líra húrján pendülő kéz s a dalra zendülő száj valaha egy személyben testesült. Bizonyos, hogy mai kultúránk közvetítő mestere, a hellenisztikus korszak, a melódiát még önmagában kevésnek, haszontalannak ítélte. A szöveg és dallam testvérsége, természetes összefonódása megvolt az igricek, trubadúrok, de még Tinódi Lantos Sebestyén időszakában is. És minden utólagos spekuláció nélkül nyilvánvaló, hogy fakultása szerint, a költő és a zeneszerző minden másfajta alkotóművésznél eredendőbben rokon egymással, hisz mindkettő a hangból, csendből építkezik, a múlt időt szervezi új, marandó törvénné.

Am a hivatások elkülönítésének, magányba záródásának máig ható korszakában a kívánatos újra-testvériesülés igazából nem jött létre. A két világháború közti nagy esély évtizedeiben sem, amikor a legtöbb rangbeli költő s az eddigi legnagyobb zeneszerzők működtek itt a Duna-Tisza táján, a másik fél munkásságának rendkívüli jelentőségéről viszonylag keveset tudva.

Szerencsére *Kodály*, a múlt században már kialakult nemzeti zenénk,

Liszt, *Erkel*, *Mosonyi* művei s a századvégen kivirágzott műdal-irodalom után, nemcsak az addig ismeretlen népzene mélyvilágába merülhetett el – *Bartókkal* együtt –, hanem *Arany* szándékához méltóan, aki elveszett eposzaink hangját igyekezett utólag földidézni, felettebb invenciózus zenét szerzett régebbi magyar költők szövegeire. A Berzsenyi-, Csokonai-, Kölcsey-költeményekre írott *Megkéselt melódiák* előtt zenekíséretes dalt szerzett *A közelítő tél*-re. Érdemes külön odafigyelni erre a kompozícióra: az átélés, a zenébe átvitt méltóságos prozódia, a megszólaltatás ereje, hitele olyannyira kongeniális, hogy jövőszázadi utódaink netán érezni sem fogják már a vers és zene fogantatása közti száz év különbséget.

Negyedszáz költő, mintegy hatvan versét nemesítette Kodály muzsikává. Tanulságos, hogy legtöbbször – nyolcszor – *Petőfi*hez fordult. Kortárs zeneszerzőink közt *Szervánszky Endre* e tekintetben hű folytatója lett mesterének. Ahogy az előd választásaiban, Szervánszky *Petőfi* versekre írt nyolc dalában, három kórusművében is tetten érhető a kor kihívásaira adott hathatós válasz. A dalok szövege meghatározóan a *Felhők* ciklusból való, a *Bilincs*-re szerzett kórus

1956 forradalmas előérzetének egyik legmegrázóbb művészi megnyilatkozása. *A kutyák dala* pedig a törleszkedő szolgalelkűség házunk táján máig is megtalálható típusát a zene olyan szuggesztív kifejezőerejével eleveníti fel, hogy hallatára a korszak „magánszorgalmú kutyái” valósággal lázító merényletet emlegettek, szankcióért kiáltottak.

Bár költészetünk és zenénk hosszú és ígéretes századunkban nem teljesítette ki az egymásra ismerés, egymást

segítés lehetőségeit, volt olyan költőnk, *József Attila*, akit benső muzikalitása éppen Bartók lényegi megértésére tett fogékonná. *Weöres Sándor* muzikalitása pedig alighanem a világirodalomban is páratlan jelenség. Idézhetek erre személyesen megélt, bizonyító példát: a szinte tomboló lelkesedés emlékéit, ahogy az indiai írók ünnepelték Weöres általam fölolvastott Dzsajadéva-fordításait Bombayban.

Fodor András

Művészetek és könyvtárak

A cím három szavából itt és most az „és” a legfontosabb: a könyvtárakat és a művészeteket – pontosabban a művészi alkotásokat – összekapcsoló viszonyról van szó. Ha sikerülne több-kevesebb pontossággal meghatározni a közkönyvtár és a művészeti alkotások viszonyát, akkor a közkönyvtár lényegének meghatározásához is közelebb jutnánk. „Ha sikerülne...” – de úgy gondolom, hogy ebben a kérdésben – mint minden igazán fontos kérdésben –, kinek-kinek önmagában kell a szempontok sokaságát mérlegelve állásfoglalásra jutnia, mi több: állásfoglalását időről-időre újragondolnia. Az előadó nem tehet többet: néhány szempontot kínál e mérlegeléshez.

Talán annak a szemügyre vételéből célszerű kiindulnunk, hogy a művészi alkotásoknak – pontosabban: az esztétikai törvények szerint (is) formált produkcióknak – milyen ideáltípusai találhatók könyvtárainkban, milyen funkciót, milyen várható hatásokat tételezhetünk fel róluk. Három ilyen ideáltípust sorolok fel, s bemutatásukat megkönnyítendő egy regény három főszereplőjével fogom azonosítani őket: a három Karamazov testvérrel. (Tudjuk, hogy ez a három irodalmi alak a lehetséges *emberi* magatartások három típusát testesíti meg, de én úgy vélem, hogy ezen felül az *alkotói* magatartások három alaptípusát is.)

Kezdjük *Iván*nal. Intellektusa, mint az operálókés acélpengéje hidegen hasít bele a világ dolgaiba. Megalkuvás nélküli, igényes, nyugtalan kutató szellem: a törvényt keresi, mellyel magyarázatot találhat korának kérdéseire s az ember végső kérdéseire egyaránt. Ő a modern művész őstípusa. Egyre merészebben szakad el a hagyománytól, egyre kevesebben tudják követni.

Hogyan fogadják őt a regény szereplői? Vannak tisztelői, akad rajongója, de nincsenek barátai. Életútja végén, teljes magányosságában, elméjének összeomlása előtt már csak az ördöggel társalog, mint késői utódja, egy másik modern művész, doktor Faustus. Ivánt is fagyos hideg veszi körül.

Testvére, *Aljosa* éppen ellenkezőleg: meleget áraszt. Ő a hagyományt képviseli, a régi értékeket. Világnézete a vallás, az emberszeretet, a hazaszeretet tradicionális eszméire épül. A világot nem megérteni akarja, hanem jobbat tenni.

Aljosa pontosan úgy hat a regény szereplőire, mint a klasszikus művészet a befogadóra. Mindénki tiszteli őt, igen sokan szeretik is, s olykor szükségét

érezik, hogy találkozzanak vele. Különösen életük nehezebb vagy ünnepélyesebb óráiban. S a találkozás után minden szereplő úgy érzi: erkölcsileg megtisztult, felemelkedett egy másik, szebb, nemesebb világba. Többen azt is megfogalmazzák: „Ugyanezek a gondolatok éltek bennem is, csak nem tudtam őket ilyen szépen kifejezni.” Az Aljosával való találkozás mindig meghitt és felemelő. (Utána persze a regény minden szereplője visszatér saját, kicsinyes, önző világába.)

A harmadik testvérnek, *Mityának* esze ágában sincs, hogy erőfeszítéseket tegyen a világ mélyebb megértésére vagy megjavítására. Ő egyszerűen csak élni akar, öneledt, boldog gyönyörűséggel élvezni az életet. *Mitya* hedonista. S ráadásul közönséges is: állandó botrányhős, aki a finomabb ízlésűeknek fittyet hányva cigánylányokkal szórakozik, kitartott nők körében otthonos, s gondolatai állandóan a pénz körül forognak. A testvéreihez méltatlan *Mitya* elének idézi az esztétikailag formált műveknek a szórakoztatóiparral gyanúsán összenőtt tömegét.

S hogyan fogadják őt a regény szereplői? Népszerű és közkedvelt, barátság vagy legalább is mulatócimboraság fűzi a város legtöbb polgárához. A nők titkos rajongói. Bár meg-megszólják, de nincs vele komoly baj mindaddig, míg hivatalosan, bíróság előtt nem kell nyilatkozni róla és viselt dolgairól. Akkor a talárba bújt bírák (az előző hetekben még szórakozótársai) hivatalos szerepükben mélyen elítélik magatartását.

*

A mi *Karamazov* házunkban, a könyvtárakban nem csekély gondot és feszültséget okozva együtt van a három testvér. Mit tegyünk velük?

A legszelídebb testvér *Aljosa* ügyében a legkönnyebb a dolgunk. Lapozzuk fel a regény zárójelenetét, mely egyúttal fontos kulcsjelenet is (és a kulcs a mi zárunkba is pontosan beleillik). Itt – mindenféle érték pusztulása után – *Aljosát* iskolásfiatalok veszik körül, beszél hozzájuk, s ők megértéssel hallgatják. A közkönyvtáraknak – bárhogy változzék is a társadalmi környezet, a művészet helyzete és maga a könyvtár – mindig feladata marad, hogy az esztétikai kultúra reprezentánsait, a nemzeti és világörökség klasszikus műveit a tanulóifjúság rendelkezésére bocsássa (a „tanulót” is, az „ifjúságot” is a legszélesebb értelemben véve). S miközben napjainkban az esztétikailag formált művek sokszorozott produktumai túlnyomórészt *üzleti* csatornákon áramlanak a befogadó felé, ez a feladat mindig is megmarad a köz által magára vállalt, tehát közkönyvtári feladatnak.

*Iván*nal szemben is van kötelezettségünk. Az *Iván*ok, az új utakra merészkedő, értékes, de szokatlant produkáló művészek alkotásai sokszor nyomtalanul eltűnnek az üzleti közvetítőhálózat profitérdekeltségű csatornáin között. A közkönyvtárnak, bár aligha vállalkozhat ezen művek széles körű terjesztésére, de kötelessége biztosítani a *hozzáférhetőséget* (legalább egy hátsó központi bázisában) és ennek révén az elérhetőséget a szolgáltatás bármelyik pontján.

És mit tegyünk *Mityával*, a legnépszerűbb és legproblématisabb testvérral? Mit tegyünk a lektürrel, a könnyűzenével, a kommersz videóval? Öltünk mi is talárt és távolítsuk el városunkból, ítéljük száműzetésre? Én – a regény esküdt-székeivel ellentétben – kegyelmet kérek *Mitya* számára. Kegyelmet a tolerancia nevében, de a jog védelmében is: bárha *Iván* és *Aljosa* esztétikai értékrendjét érezzük is magunkhoz közelállónak, nincs jogunk kétségbevonni más esztétikai értékrendszerek létjogosultságát. Ne száműzzük a tőlünk eltérő esztétikai nézeteket vallókat *Szibériába*, ennek valahogy mindig rossz végkicsengése lett.

És egyébként is: nem Mitya a gyilkos. Kelletlenül teszem, de mégis szólnom kell a negyedik testvéréről, *Szmergyakovról* is (biztos, hogy testvér?). Ebben a minden humánusot nélkülöző, primitív figurában az erőszak testesül meg. Olyan hideg számításal tervezi meg a gyilkosságot, mint egy mai thriller-szerző.

Gondoljuk meg tehát, hogyan rendezzük be a mi Karamazov házunkat. Javaslatom: bármilyen nehéz, gondoskodjunk róla, hogy Aljosa mindig találkozhasson a fogékony tanulókkal; ügyeljünk félve Ivánra, mert sérülékeny és tőrjük meg valahogy a pernahajder Mityát is. De tudunk-e védekezni Szmergyakov ellen?

Katsányi Sándor

A községi könyvtárak állományának gondozása

Könyvtárunk – a Chernel Kálmán Városi Könyvtár – a városkörnyék 10 településének nyújt közvetlen könyvtári ellátást. Az önálló könyvbeszerzést nem folytató kistelepülések könyvtárai számára az általunk működtetett központi ellátórendszer szerzi be a szükséges irodalmat, és letétként juttatja el azokat a szolgáltatóhelyekre. Ezek állománya két részből tevődik össze, a tartós letétként megmaradó alap- és a rendszeresen változó, cserélődő irányított állományból. Míg az előbbibe az ÚK ajánlásait mérlegelve a minden könyvtárba szükséges törzsanyag (alapvető kézikönyvek, gyermek és ifjúsági irodalom) tartozik, az utóbbiba a kevesebb példányszámban beszerzett azon művek találhatók, amelyeknél a könyvtárak részéről nem tételezünk fel tartós igényt.

A központi ellátás gazdaságos gyűjteményfejlesztést és könnyen áttekinthető, rugalmas állománymozgatást tesz lehetővé. A rendszer legfőbb előnye, hogy megszünteti az egyes gyűjtemények közötti határokat. Az irányítás révén a minden könyvtárba szükséges törzsanyagon kívül vásárolt dokumentumok nem ülnek le egy helyen, hanem tervszerű és rendszeres vándoroltatással mozognak, helyüket évről-évre cserélve előbb, vagy utóbb mindenhova eljutnak.

Az utóbbi években mindjobban törekszünk arra, hogy folyamatos vásárlásaink mellett egyre intenzívebben mozgassuk a már meglévő gyűjteményünket is. Segítségével érhető el, hogy éves gyarapodásunknál lényegesen több a kiadott művek száma, s a 84-es irányelv által meghatározott 200-as kötetszám is megközelíthetővé válik.

Mindnyájunk előtt jól ismertek azok a tényezők, amelyek hozzájárultak a főlőspéldányok eddigi képződéséhez, azonban ha megpróbálnánk válaszolni arra a kérdésre, hogy mennyi a soha kézbe nem vett, kölcsönzőkre hiába váró, vagy csak ritkán használt könyv könyvtárainkban, már sokkal nehezebb helyzetbe kerülnénk. A válaszadás egyáltalán nem lenne könnyű.

Bár főlőspéldány jelenléte természeténél fogva könyvtártípusától független, s így mindenütt tetten érhető, legyen a szolgáltatóhely megyei, városi, vagy éppen községi. Arányuk azonban eltérő, hol kisebb, hol nagyobb részt képviselnek az állományból. A könyvtári rendszer legalsó pontján lévő kisközségek esetében ez utóbbival állunk szemben. A szűk olvasói körhöz eleve több, eddig sohasem használt mű társul(hat).

Mire képesek ezek a gyűjtemények? Mennyire felelnek meg a velük szemben támasztott „legkülönbözőbb” követelményeknek? Milyen hatásfokkal képesek az

érdeklődés kielégítésére? Még ha nem is tesszük fel nap mint nap magunknak ezeket a kérdéseket, mégis a használat során napról-napra megmérettetnek, s használati értéküket tekintve könnyűnek találtnak. A nagy gonddal kialakított gyűjtemények lehetőségeik alatt hasznosulnak.

Mivel teljes bizonyossággal nem jósolható meg egy mű fogadtatása, az iránta megnyilvánuló olvasói igény, természetesnek tűnik, hogy körültekintő, még a leg gondosabb szerzeményezés mellett is bekerülhet az állományba olvasói érdeklődésre nem számító/nem használt mű.

Tehetünk-e ez ellen valamit? Elkerülhető-e az inkurrens állományrészek további növekedése? Felmerülő kérdéseinkre megnyugtató választ kaphatunk, s már a beszerzés során jelentősen csökkenthető a „majdan” feleslegessé váló művek száma.

– Ha merészen változtatunk korábbi állománygyarapítási koncepciókon. Erre kényszerítenek bennünket a jelenlegi gazdasági körülmények is, amelyek átgondoltabb, gazdaságosabb állományépítésre ösztönöznek.

– Ha a művek beszerzésének szükségességét, a példányszámok megállapításánál szigorúbb kritika alá vetjük, módszeresebb szelekciót alkalmazunk. Gondot a csillagászati áru kézikönyvek beszerzése jelent. Márpedig ezek többségéről nem mondhatunk le, mert évekkal ezelőtt megkezdett többkötetes művek folytatásáról vagy a régiek, az eddigi meglévő kötetek feleslegessé válásáról, így lappangó fölös példánnyá minősítéséről kell döntenünk.

– Ha rendelés előtt, a behasonlításra az eddiginél lényegesen több időt száunk. S a beszerzésre javasolt mű „állományi környezetét” vizsgálva, körültekintően győződünk meg arról, hogy a kérdéses új mű valóban szükséges-e. Nincs-e olyan a könyvtár állományában, amely betöltheti azt a feladatot, (esetleg kevésbé illusztrált), amelyet az újnak szántunk.

– Ha a beszerzés a mindenkori igényekhez igazodik és csökkentjük a feltételezett „hátha”, a gyakorlatban soha nem (vagy csak igen ritkán) igazolódnak olvasói igények alapján vásároltak számát, s így gyarapítási tevékenységünk során olyan művekkel bővül állományunk, melyekre valóban szükség van: amely tömeges és gyakran ismétlődő igényt elégít ki.

– Ha állandóan figyelemmel kísérjük az olvasók igényeit, s ha figyelmünk ezek változásaira is kiterjed. (Legyünk elég bátrak ahhoz, hogy a rögzített gyűjtőkori elveket is ehhez igazítsuk!) Az ÚK köröztetésével a feltöltések lehető legteljesebb összeállításra és igény szerinti kielégítése valósulhatna meg, ha a Könyvtárellátó nem postafordultával várna – mint ahogy azt a gyakorlatban az utóbbi időben teszi – megrendeléseinket. Azt adhatnánk, amit olvasóink igényelnek, és egyben tájékoztathatnánk is őket a választékról.

– Ha nem ragaszkodunk görcsösen tovább értékközvetítő szerepünkhöz, s még az olvasó nevelésében vallott elveinket is feladva – követve az olvasói szokások változását –, esetenként helyet adunk a „könnyebb irodalomnak” is.

– Ha a rendelkezésre álló statisztikai adatokat nemcsak kiszámítjuk, összegezzük, továbbítjuk, hanem felhasználjuk az állomány minőségének javítására, a megfelelő összetételű választék biztosítására.

– Ha figyelembe vesszük az egyes szolgáltatóhelyek egyedi adottságait és ezek változásait.

– Ha nem tesszük ki a gyűjteményeket a napjainkban elszaporodó, az olvasók körében divattá vált (másutt már nem értékesíthető) könyvajándékozások gyűjtőkör-torzító „áldásainak”.

– Ha nem dőlünk be a különféle, csak látszatra előnyös kedvezményeknek. Mert továbbra is alapigazság marad az, hogy többségében csak arra adnak, ami eladhatatlan.

– Ha az állományelemzéseink folyamatosak, s azok a beszerzés további racionalizálásához járulnak hozzá.

– Ha a törlési jegyzékeket nemcsak elkészítjük, hanem alapos tartalmi elemzés alá vesszük.

E két utóbbi alapján állítottam össze – a beszerzett művek fogadtatását vizsgálva – azt az olvasói népszerűségi „toplistát”, amely a pozitív és negatív keresletről egyaránt tájékoztat bennünket. Mit keresnek (és mi az, amit nem visznek) a könyvtárhasználók?

Szépirodalom. Az olvasók továbbra is közönyösek a rövid irodalmi formák (költemények, elbeszélések), s a kortárs írók művei iránt. Nem kedvelik a drámát sem. A klasszikusok közül a XIX. sz. előttiakat, s egyre kevesebben olvassák a XIX. sz., XX. sz. korábban kedvelt szerzőit (*Balzac, Dosztojevszkij, Dickens*). A külföldiek felsorolását magyar szerzőkkel is folytathatnám. Az irántuk megnyilvánuló „csekély” keresletben valószínűleg erősen közrejátszik az a tény is, hogy a lakosság többségénél e művek otthon is megtalálhatók. Ha elég merészek lennénk – a vizsgálatok eredményeit látva – akár ki is vonhatnánk őket. Nem szívesen veszik kézbe a többkötetes, apró betűs és a vastag példányokat. A több műves szerzők közül veszített népszerűségéből *Berkesi, Szilvási, Bárány, Petrovác*. E két utóbbit – tegyük hozzá – régen se olvasták annyian, amennyire reméltük. S *Jókai Annának* is már csak volt olvasótábora.

A szépirodalmi művek közül a könnyen olvasható, realista ábrázolású művek találnak leghamarabb olvasóra. Kedveltek a népszerű tv-sorozatok. Domináns a romantika, szórakozás iránti igény. Mindez a felnőtt szépirodalmi alkotások erősebb válogatására ösztönöz. Mivel az olvasók többségét a 14 éven aluliak

képviselik, kiemelt figyelmet fordítunk az ifjúsági és gyermeki irodalomra. A kézikönyveken kívül ez az egyetlen terület, ahol többes példányok beszerzésére bátran vállalkozhatunk.

Érezhetően megnőtt az érdeklődés (s ha a kiadók kínálatát tekintjük, nincs is mit csodálkoznunk ezen) a könnyebb (értékteleenebb) irodalom iránt, amelyben a lektűr minden műfaja képviselve van. Viszik a fantasztikusot, a krimit, a horrort stb., mondhatni azokat, amelyeket a nagyobb könyvtárak a kölcsönző pultjaikon, s nem a polcokon tárolnak. Éppen ezért, mivel meglévő igényt elégíthetünk ki, helytelen lenne a könyvtár értékközvetítő funkciójára és pénztárcánk teherbíró képességére hivatkozva lemondani róluk. Az már más kérdés, hogy meddig mehetünk el ezen a téren, hogy a gyarapítás ne váljék egyoldalúvá, felelősségünk éppen ebben a megfelelő arány megtalálásában érhető tetten.

Szak- és ismeretterjesztő-irodalom. E területről az olyan jellegű kiadványok a kedveltek, amelyekben kevés a szöveg, ugyanakkor annál több kép található. Az érdeklődés az illusztrált, képes és praktikus kiadványok felé tolódott el. Talán nem véletlen ez sem, a jelenlegi könyvpiaci kínálat meghatározta kereslet érhető itt tetten. Népszerűek az utóbbi évek sikeres könyvsorozatai: Discover, Tini enciklopédia stb. A régiek közül a Búvár zsebkönyvek és a Képes Történelem még használható kötetei iránt mutatkozik igény. Erős válogatással vásároljuk meg az egyes tudományágak szakkönyveit. Elsősorban a tanulóifjúság számára használható, ismeretterjesztő szintű, de a felnőttek számára is hasznos irodalmat gyűjtjük.

O: Népszerűek az UFO, az Amire nincs magyarázat típusú kiadványok. 1: Keresik a horoszkópokat, áltudományos, telepatikus, misztikus kiadványokat. 2: A vallásos jellegű irodalom általunk remélt felfutása elmaradt. Igény csak elvétve jelentkezik, jelentkezett. 3: A társadalompolitikai irodalom nagy része olvasó nélkül marad továbbra is. Csak a szenzációnak számító bel- és külpolitikai témákat keresik. 34: A jogszabályok iránt érezhetően felfutóban van az érdeklődés, amit adni tudnánk túlnyomórészt avult, s nincs helyettük megfelelő, olcsó kiadvány, hiányzik a könyvpiacról a Hogyan intézzük mindennapi ügyesbajos gondjainkat típusú kiadvány. Könyvtárunk közhasznú információs szolgálatának végterméke a „Köszegi Kereső” bizonyos értelemben megpróbálkozott ennek pótlásával, de lehetősége igencsak behatárolt. 39: A néprajznál a Dömötör Tekla-féle szint a maximum. 51/570: A feladatgyűjtemény jellegű könyvtípus a legkedveltebb. 580/590: Talán a legnépszerűbb állományrész. A ranglista élén *Pénzes Bethen, Schmidt Egon* művei a Búvár zsebkönyvek és a Kolibri könyvek állnak. 61: A csecsemőgondozás, a felvilágosító jellegű és a gyógynövényekről szóló kiadványok vonzzák a könyvtárhhasználókat. 629: Főként a gyermekolvasók szeretik az autózással, haditechnikával kapcsolatos műveket. A felnőttek körében eddig kedveltek voltak a szocialista autótípusok szerelést, javítást célzó kötetei. Most az újabb nyugati típusokat keresnek, de hiába, mert az meg nincs. 63: Mezőgazdasági témájú kötetek közül a kiskert műveléséről és az állattartásról (elsősorban sertés, nyúl) szólók számíthatnak érdeklődésre. A kutyatulajdonosok igényei szinte kielégíthetetlenek, mindenre „vevők”. 64: Népszerűek a praktikus jellegű kiadványok. Bátran állíthatom, szakácskönyv nem marad porosan a polcon. Aki teheti szabadidejében befőz, köt, varr. 681: Elsősorban a kezdő alapszintű számítástechnikai művek iránt mutatkozik kereslet. 69: Feltehetően a megélhetési nehézségek miatt újra divat lett a csináld magad mozgalom. Aki teheti, nemcsak építkezik, hanem hobby tevékenységének is él. 7: A 700–790-ig terjedő állományrész olyan holt anyag, hogy erről a területről néhány alapmű kivételével a beszerzést még megkísérelni is vétek volna. Érdeklődés egyedül a 796 iránt tapasztalható, azonban e területen is csak

a labdarúgásról szólók találnak mindenütt, minden mennyiségben olvasóra. 8: A 8-as főosztály területéről a szótárak, újabban egy-két helyen a nyelvkönyvek (nemcsak a német) iránt mutatkozik igény. A helyesírás és nyelvhelyesség kérdéseit tárgyaló művek mellett a zanzásított 111 híres regény típusúakat keresik. 9: A korábbi évek során beszerzett utleírások többsége is a polcon porosodik csakúgy, mint a kézikönyvtári anyagot képező Világtörténet és a Nagy Honvédő Háború kötetei. A történelem területéről érdeklődés úgy látszik szinte egyedül csak a sokak által csontig lerágott témák, 56 és a memoárok iránt mutatkozik.

Bár ellátórendszerünk gyűjteményalakítási, mozgatási programja elsősorban az általános olvasói igény kielégítésére törekszik, az egyedi, speciális kérések sem maradnak teljesítetlenül. Az ellátóhelyek ezen igényeit intézményünk gyorsszolgálat keretében elégíti ki saját állományából, illetve továbbítja könyvtárközi kérésként. Mindez a hálózati és a tiszteletdíjas könyvtárosok szorosabb munkakapcsolatát igényli.

Mielőtt sor kerülne a használaton kívül rekedt példányok törlésére, még megpróbálkozhatunk a hagyományostól eltérő raktári rend kialakításával, az ún. kiemelésekkel. Megkísérélhetjük ezen példányok máshová történő átszállítását, átcsoportosítását is. Legtöbbször azonban ez sem képes életre kelteni őket, mivel a többiek polcain is ezek porosodnak, így sorsukat, az előbb vagy utóbb sorra kerülő kivonást nem tudják elkerülni.

Befejezésül az utóbbi időszak két legjelentősebb állománytisztítási munkálatairól essék szó. Megtörtént a szakirodalom 1-es, 2-es, 3-as és 9-es főosztályainak felülvizsgálata. A gyűjteményekből töröltük azokat az elavult ideológiai szemléletet tartalmazó műveket:

- amelyek tankönyvszerűen az ideológiai oktatást és pártoktatást szolgálták;
- amelyek a marxista-leninista ideológiai ismeretterjesztés céljával íródtak;
- amelyek a volt kommunista vezetők műveit, beszédeit tartalmazzák;
- amelyek aktualitásukat veszített gazdaságpolitikai témákat tárgyalnak;
- amelyek valamely történelmi eseményt az egykori pártállam ideológiai követelményeinek megfelelő szemlélettel ábrázolnak.

-- Jelenleg folyamatban van a 60-as, 70-es években megjelent, akkor népszerű, ma már egyáltalán nem keresett művek (többségében az ideológiai ellenállás miatt nem kölcsönzött egykori szocialista országok szépirodalmi alkotásai ezek) leválogatása. Ennek befejezésével remélhetőleg mind az olvasó számára, mind a könyvtáros számára még használhatóbbá, korszerűbbé válik az egyes egységek állománya, s a bekövetkezett társadalmi változásokat is tükröző, korszerű gyűjtemény várhatja majd az olvasókat.

Kappel János

A szakszervezeti könyvtárak problémáiról

Tisztelt Kollégák! Azt a megtisztelő feladatot bízták rám, hogy a Tanácskozás témájának a szakszervezeti és munkahelyi könyvtárakra jellemző vonatkozásait próbáljam összefoglalni, különös tekintettel Komárom-Esztergom megyére.

Rendhagyó módon bemutatkozással kezdem, mivel meggyőződésem, hogy Önök között sokan nem ismernek.

Könyvtáros pályám több mint húsz éve kifejezetten a szakszervezeti és mun-

kahelyi könyvtárakhoz kötődik. Letéti könyvtárosként kezdtem, majd a Vértes Volánnal megalapított Önálló Könyvtár vezetője lettem. Az elmúlt három évet már a Szakszervezetek Komárom-Esztergom Megyei Könyvtárában töltöttem, egy éve vagyok az igazgatója. Az évek során így figyelemmel kísérhettem a hálózatban lezajló folyamatokat, fontos gyakorlati tapasztalatokra tettem szert.

Úgy gondolom, hogy az inkurrens állomány fogalmának, tartalmának meghatározása az előttem felszólalók által elmondottakból körvonalazódott, illetve megfogalmazódott a bizonytalanság. A hatások, tendenciák, folyamatok mint közművelődési könyvtárakat, minket is hasonlóan érintenek. Ezért nem kívánok részletesen kitérni például a felgyorsult elavulásra, a rendszerváltás és a gazdasági átalakulás hatásaira, a társadalom átmeneti állapotából fakadó negatív irányzatok és a művelődés viszonyára.

Az értékrendszer gyökeres változása a mi vonatkozásunkban is szükségessé tette a szakanyagokon kívül a szépirodalom felülvizsgálatát is. E probléma szorosan kapcsolódik az elmúlt évtizedek könyvkiadás-politikája és a könyvbeszerzési „elvárások” okozta gondokhoz. Úgy tapasztaljuk, hogy az olvasói érdeklődés súlyponti eltolódása a fentiek következményeként és a jelenlegi könyvkiadás visszahatásaként is értelmezhető.

A szakszervezeti és munkahelyi könyvtárak esetében valós és viszonylagos inkurrens állományról, illetve „gyűjteményről” beszélhetünk. A viszonylagos jelzőt mennyiségi és nem tartalmi szempontból használom.

Milyen vonatkozásban beszélhetünk különbözőségről hálózatunk és a többi közművelődési könyvtár esetében? Ezt vizsgálva el kell ismernünk, hogy a hálózat történetében voltak olyan időszakok, amikor a tényleges igényeknél fontosabb szempontok, a statisztikai adatok hajszolása volt a legfőbb cél, így fordulhatott elő, hogy ilyen kis megye esetében a szakszervezeti könyvtárak, kölcsonzóhelyek száma meghaladta a százat. A könyvtári állományok vonatkozásában ez együtt járt a teljes könyvtárak át- meg átleltározásával. A szigorú állományvédelmi szabályok miatt nem került sor az átvett anyagok tartalmi felülvizsgálatára. Ezért sok esetben a gyűjtemény a hozzáértő vezetés ellenére sem képviselte az elvárható színvonalat. Az ésszerűség és szakmai igény felett győzedelmeskedtek a számok.

Hasonló gondokat eredményezett a mozgalmi jelleg. Az elvárások miatt a szakszervezeti és munkásmozgalmi állományrész, esetenként különgyűjtemény túlhangsúlyozott, elképesztő példányszámok kerültek beszerzésre.

Csak utalásszerűen említeném meg *Gáspár Sándor* és *Búza Márton* nevét, kiknek jónéhány műve szinte a hálózat valamennyi könyvtárában megtalálható volt. Hasonló nagyságrendet ért el *Kádár János*: „Párt, szakszervezet, szocializmus” című könyve, vagy „A kollektív szerződés rendszere és gyakorlata”, illetve a „Szakszervezeti aktivisták kézikönyvei”, természetesen reszortonként. Mivel nyilvánvaló, hogy e művek is részét képezik történelmünknek, ezért egy-egy példány megőrzéséről gondoskodva, tömegesen töröljük, s más megoldás nem lévén, megsemmisítésre ítéljük őket.

Be kell ismernünk, hogy a hálózat jelentős bázisát hosszú éveken keresztül a Szocialista Brigádmozgalom jelentette. A felkészüléshez a brigádvetélkedők és olvasópályázatok irodalma is a mai igényeket többszörösen meghaladó példányszámban került az állományba. Így: *Ottlik Géza*: „Iskola a határon”, *Berecz János*: „Ellenforradalom tollal és fegyverrel 1956”., *Arszenyev*: „Derszu Uzala”, *Babel*: „Lovashadsereg”, *Ehrenburg*: „Párizs bukása”, *Suksin*: „Harmadik kakasszóra”, *Vasziljev*: „A hajnalok itt csendesek” – és a sort még lehetne folytatni! (Persze a névsor furcsa, hiszen nem lehet egy napon említeni Ottlikot és Berecz Jánost, se Babelt és Arszenyevet, de a lényegen nem változ-

KÖNYVTÁR TAPOLCA

tat: az értékes művekből is fölös számú példány terheli a könyvtárat. – A szerk.)

Az említett torzulást előidéző tényezők ellenére állományunk zöme értékes, értékálló és méltó a megőrzésre, további felhasználásra. Mint pl. a Nyelvművelő Kézikönyv, a Világirodalmi lexikon, A kultúra világa vagy a Természettudományi kisenciklopédia.

A szépirodalomból kiragadva kedvenc példám *Dreiser*: „Amerikai tregédia”-ja, melyből 6 gyönyörű példányt gyűjtöttünk össze. Hasonló példányszámban őrizzük a „Görög költők antológiájá”-t, jelentős költőink versesköteteit, nagy írónk regényeit. Gondjainkat, problémáinkat csak részben vezethetjük le az állomány milyenségéből.

Az elmúlt évek társadalmi, gazdasági, szellemi folyamatai jelentik a súlyosabb problémát. A szakszervezeti mozgalom gyengülése, s egyébként dicséretes tagozódása negatív hatást fejt ki a nagykönyvtárak és a kisebbek esetében is. A SZOT megszűnése után az MSZOSZ, mint jogutód bizonyos fenntartói jogokat vindikált magának, majd az Alkotmánybíróság határozatára kivonult a fenntartói körből, s csak örülhetünk, hogy a Szakszervezeti és Munkahelyi Művelődési Intézmények Egyesülete alapszabályának van olyan pontja, mely lehetőséget biztosított a könyvtárak átvételére. Igaz, a probléma ezzel még nem oldódott meg, de aki időt nyer, életet nyerhet.

A kisebb könyvtáraknál a munkahelyen belüli különböző tömörüléshez tartozó szakszervezetek megjelenése járt a fenntartási kötelezettségek egymásra hátrításával, illetve megszűnésével. Mindehez járul még a szakszervezeti és munkahelyi könyvtárak jövőképeinek teljes hiánya. Ezzel kapcsolatosan Önök is jól ismerik a Minisztérium és az Egyesület vezetésének véleményét, mely különböző fórumokon és a sajtó nyilvánossága előtt is többször megfogalmazódott. Ezzel kapcsolatos megjegyzéseimtől kérem tekintsenek el. Ügyünk védelmében segítséget a Könyvtári Kamarától és *Vadász János* személyében a KKDSZ-től kaptunk és remélünk.

A hálózatunkat ért csapások értékelésénél különösebb rangsort nem kívánok felállítani, de a gazdasági átalakulás, a piacgazdálkodásra való áttérés, a szerkezetváltás, s hasonló hangzatos megfogalmazások ellenére a magyar gazdaság a mélypontra került. S mivel tevékenységi körünk jelentős része a gazdálkodó egységek létehez kapcsolódik, így bennünket is a mélybe rántanak. Szemünk láttára mentek tönkre nagyobb és kisebb vállalatok a megyében. Némelyek elemeikre estek szét, másoknál a dolgozói létszám csökkent a kritikus alá, volt ahol a dolgozók érdektelensége miatt vált feleslegessé a könyvtár.

Szándékaim szerint szerettem volna számszerűen is feltárni az elmúlt években végbement változást, de sok esetben már adatszolgáltató sem lehet fel. A statisztikai jelentőlapok szerint 1988-tól felére csökkent a kölcsönzöhelyek száma a megyében, s a törlés 140 ezer kötetet érintett. Az önálló könyvtárak esetében a fiókkönyvtárak teljes megszűnése következett be. Vannak teljesen felszámolt könyvtárak mint a KOMÉP. Évek óta zárva tartók, mint a Volán. Bizonytalan jövőjük mint az Oroszlányi Bányász vagy a Viscosa. Átadásra kerültek az önkormányzat jóvoltából mint Bábolna, Almásfüzitői Timföld vagy az önkormányzati támogatást élvező Népház. A hajdan minta értékűnek létrehozott Vízmű Integrált Könyvtára évek óta vegetál. Beszerzési keret híján a közművelődési állományrész jelentősége és értéke egyre fogy.

A valamikori hálózat következő lépcsőjében a körzeti könyvtár szerepelt.

Ma már csak a dorogi Bányász működik, sajnálatos módon letéteinek megszüntetése vagy átadása révén fenyegeti a visszaminősítés, melyen 1990-ben esett át a Népház-Játékszín Könyvtára. A bizonytalanság, kilátástalanság a Központi Könyvtárat sem kímélte. Mivel költségvetésünk alapját az állami támogatás jelenti, ezért annak megléte sorsdöntő. Évek óta gyomorszorító hónapok telnek el az állami költségvetés elfogadásáig. S ha végre biztosított az összeg, akkor annak elosztási rendszere változik idestova minden évben. Fogy alólunk a hálózat, minimálisra kellett csökkenteni a munkatársak számát.

Emberpróbáló feladat a megszűnt letétek állományának leltározása, visszazállítása, válogatása, továbbszállítása, törlése. 1988-tól számított 5 év alatt 38 458 kötet került törlésre, 37%-kal több mint a megelőző időszakban. Ennek 92%-a selejtezés, illetve tervszerű állományapasztás megrongálódás miatt. Ez utóbbi törlési ok vonatkozásában el kell mondani, hogy az elmúlt évtizedek nagy példányszámú beszerzései miatt évek óta eltekintünk az átkötetéstől, hiszen a hálózatból jó minőségű példányokat nyerünk vissza. A törölt dokumentumok tartalmi megoszlását vizsgálva a gyermek és ifjúsági irodalom 10%, a szépirodalom 60%, a szakdokumentumok 30%, s ez utóbbinak megközelítően fele tartozik a társadalomtudományi művek sorába. A gyermek és ifjúsági irodalom törlésének fő oka, hogy egy kivételével megszűntek a területi ellátást nyújtó letétek, s az üzemekben szinte csak a kötelező olvasmányokra van igény. A szépirodalomnál igyekszünk kivonni a hatvanas-hetvenes években agyontámogatott – s így olcsón beszerezhető – sematikus műveket, különös tekintettel a szocialista országok nem magyar nyelvű szerzőire, de nem kíméljük a magyar termést sem. Az inkurrens állomány sorsát csak részben tudjuk nyomon követni, mert a már említett 140 ezer kötetről csak hiányos információink vannak.

Visszatérve a könyvtártípusokhoz. A felszámolt önálló könyvtárak, illetve megszünt fiókkönyvtárak állománya a fenntartó hatáskörébe tartozott. A könyvek többsége a dolgozók körében került kedvezményes értékesítésre. Teljes állományát kiárusította a KOMÉP. Hasonló sorsra jutottak a fiókkönyvtárak. Az önkormányzati kezelésbe került önálló könyvtárak helyzete tűnik a legmegnyugtatóbbnak, sorsukat a továbbiakban a Megyei Könyvtár hivatott nyomon követni.

A hasznosítás kedvező változata az ajándékozás. Hálózatunkból is sok könyv-

tár vett részt a határainkon túl élő magyar közösségek megsegítésére indított akciókban. A szociális és egészségügyi intézmények részére átadott könyvek száma is jelentős. A Központi Könyvtár jelen van a megye valamennyi kórházában. A betegkönyvtárak ellátása mellett egyes osztályoknak ajándék könyveket juttatunk. A gyermekosztály, gégeészet, és pszichiátria mellett az alkohológiai osztályokat támogatjuk. A Családsegítő Intézet a karácsonyt megelőző időszakon túl is szívesen fogad adományokat, főleg gyermek és ifjúsági irodalmat.

Sajátos hasznosításként foghatjuk fel az iskolákkal újabban kialakított kapcsolatunkat. Az alapítványi és egyházi iskolákkal kötött szerződéseinket úgy fogalmaztuk meg, hogy a felek kölcsönös megállapodása esetén a szerződés megszüntetésekor a befizetett összegnek megfelelő állomány az iskola tulajdonába kerül. Az egyoldalú szerződésbontáskor 50–50% a megosztási arány.

Már korábban jeleztem, hogy az értékes, értékálló műveket megőriztük, bár igen nyomasztó raktározási gondokat jelentenek. Mivel megszüntetett letéteink szinte a megye egész területén fellelhetők voltak, így reálisnak látszik, hogy a megye kistélepléseit támogassuk ezekkel a művekkel. Az önkormányzatokkal való kapcsolatfelvétel elősegítését szolgálná az a még csak felvetés szintjén megfogalmazott lehetőség, hogy a Megyei Könyvtár megbízása alapján ellátnánk a területi instruktori feladatokat.

Szólnom kell a Szakszervezetek Komárom-Esztergom Megyei Könyvtárában lezajlott könyveladásokról is. Mivel a szakszervezeti bizottságok, illetve vállalatok hosszú éveken keresztül állományfejlesztési hozzájárulást fizettek, ezért azt tartottuk erkölcsösnek, hogy saját dolgozói jussanak hozzá kedvezményes árú könyvekhez.

A leltározás során a további felhasználásra alkalmas műveket leválogattuk és visszazállítottuk. Az inkurrensnek ítélt állományrészt a letéti könyvtáros értékesítette, majd elszámolt a pénzzel, illetve a megmaradt könyvekkel. A befolyt összeget állománygyarapításra fordítottuk. Esetenként a jól működő letétek állományát is felülvizsgáltuk, eredményes vásárokat tartottunk. Az értékesítésnél mi is a szájhagyomány útján elterjedt tarifákat alkalmaztuk. Amikor is a beszerzési ár minden megkezdett 25 forintjáért 5 Ft-ot kértünk.

Az értékesítés további lehetőségét jelentette a Kárpótlási Hivatal beköltözése a székházba. Felfigyeltünk a hosszú ideig tétlenül várakozó ügyfelekre. Néhány hónap leforgása alatt több mint 10 000 Ft bevételre tettünk szert az 5 Ft-os böngésződnél. Nem volt olyan szakadt krimi, zsírfoltos ifjúsági könyv, régésrég aktualitását veszített útleírás, amit el ne vittek volna. Még azok a bizonyos sematikus regények is elfogytak. Bizony, az eladhatatlan könyvektől megszabadulni a legnehezebb feladat.

Korábban a Lábatlani Papírgyár Részvénytársaságnál működő két letétünk ellátásával egy időben, különösebb költségfordítás nélkül tudtuk megoldani a zúzdába szállítást. Sajnos, a megváltozott technológia és a Ladává szugorodott Barkas további gondokat okoz. Éppen ezért az akciók lényegét nem is abban látom, hogy elolvassák ezeket a műveket, hanem minket mentesítettek a MÉH-telepre való szállítástól, mellyel kapcsolatban szomorú tapasztalatokra tettünk szert. Kb. 3q leadott könyvért 128 Ft-ot fizettek, s ha felszámítjuk az üzemanyagköltséget, a gépkocsivezető (aki egyben rakodott) munkabérét, már jelentős a ráfizetés. Ehhez még a defektes kerék javítási költségét is felszámoljuk, akkor közel 1800 Ft volt a veszteség.

Tudom, hogy a példa sarkított, de a helyzet azóta is romlott, mert újabban már csak térítés nélkül veszik át a könyveket. Ezt a luxust nem engedhetjük meg magunknak, ezért más választásunk nem lévén, marad a napi 2–3 könyv megsemmisítése.

Somogyi Lászlóné

A populáris regényvilág Magyarországon 1989–1992

A papírfedelű könyvek negyven év gátszivárgásai után sokszínű áradatban zúdulnak a magyar olvasóra. A hivalkodó fedél mögött rejtőzhet eddig kevésbé ismert író jó regénye (mint Henry Milleré), de bájos szerelmes románc, misztikus kísértet-történet vérfarkasokkal és vámpírokkal, tucat-kaland-akció regény vagy krimi.

Az eligazodást megnehezíti, hogy nemcsak műfajban és színvonalát tekintve változatos a választék, hanem eredeti kiadási éve is más és más. Ez azért figyelemreméltó, mert az első megjelenés idején a könyv divatáramlatok segítségével értelmezhető, a hazai helyzetben azonban az eddigi kutatások eredményeit legalábbis újra kell gondolni. A szórakoztató-népszerű könyvekről írt tanulmányok történeti, műfaji, esztétikai szempontokat érvényesítettek. Az új helyzetben, melyre az ötletszerű megjelentetés jellemző, mind az olvashatóság, mind az értékek oldaláról, indokolható a *populáris regény* elnevezés használata.

Elemzésembe többé-kevésbé önkényesen azokat a könyveket vontam be, melyek nem magyar névvel jelentek meg, papírfedelűek, s a debreceni Egyetemi Könyvtár köteles-példányai között szerepeltek.

A populáris irodalom elemzéséhez *Hankiss János* Jules Verne-ről 1930-ban írott tanulmánya (Jules Verne. A tudomány a szépirodalomban. Franklin 1930.) nyomán választottam azt a gondolatot, mely szerint az ilyen könyvek a kvázi-tudományos ismeretterjesztés eszközei (is). Ezen az úton szivárognak le a laikusok körébe a természet- és társadalomtudományi ismeretek és hipotézisek, s mindazoknak, akik olvasókkal kerülnek kapcsolatba tudatában kellene lenniük annak, hogy milyen pozitív és negatív következményekkel jár egy-egy jó vagy rossz regény az orvosokról, a pszichológusokról vagy az ufókról.

Az ilyen tudomány (áltudomány) -terjesztés során a szerző világ-szemlélete mint rendszerező elv működik, s az ismeretek célzatos keretbe illeszkednek. A befolyásolás nyilvánvalóan erőteljesebb, mint azt az ismeretterjesztésben megengedhetőnek tartjuk.

A populáris regény megnyitja a hétköznapi élet tér- és időbeli korlátait, a természet, a társadalom és a személyiség „titkai” új megvilágításba kerülnek, új ítéletek és előítéletek kialakulását alapozhatják meg. A populáris regényvilág „térképét” kell tehát felvázolnunk ahhoz, hogy a későbbiekben olvasói ízlés-vizsgálatokat végezhessünk.

A természet és a civilizáció

A XX. század emberi társadalmá a modernizáció következményeként szembe került a természettel, a természeti és társadalmi törvényszerűségek olyan mértékben térnek el, hogy köztük már a kommunikáció sem lehetséges. Ezt a közhelynek számító tételt jelenítik meg a szerzők. A természetről és a társadalomról szereshető információk elérték a kritikus szintet, szelektálásuk, értelmezésük ma már szinte lehetetlen, így nem juthatnak el időben azokhoz, akik megakadályozhatnák a tragikus összeütközéseket. A természet és a társadalom

létében van fenyegetve, s a kiszolgáltatott emberek életének megmentése magányos hősökre, tudósokra, rendőrökre, újságírókra nehezedik.

Jellemző regények a hetvenes évekből: *Whitley Strieber: Vértfarkasok* (1978), *James Herbert: Patkányok* (1974) és *Arthur Herzog: Rajzás* (1977). A természet vak erőit az ember szabadítja rá a társadalomra, mutáns patkányok, afrikai méhek, vagy emberevő vérfarkasok mind, többnyire tudatlan emberi beavatkozás következményeként ölnek. Az elvadult állatokkal a hamelni patkányfogó klasszikus módszerével (hangjelzés) küzdenek meg, a győzelem azonban átmeneti, életben marad egy patkánycsalád, néhány vérfarkas, mely továbbra is fenyeget mindannyiunkat. (S így a folytatás is biztosított. Pl. a patkányok újra feltűnnek az *Odú /1979/* c. műben).

A természeti környezet egyensúlyának felbomlása beláthatatlan következményekkel jár. Ez a közhely még erőteljesebb a 90-es években: *Michael Tobias: Végzetes sugarak* (1991) c. könyvében, melyben az ózonlyuk egy amerikai kisváros fölé sodródik. A sugárzás tragikus következményei: megvakult állatok, haldokló emberek. A katasztrófa elhárítására itt sem alkalmas az állami intézményrendszer, hiszen a közigazgatás vezetői politikusok, akik a feladatok megoldása helyett választási esélyeiket latolgatva tevékenykednek.

Egy tudósokból és katonai vezetőkől álló kis csoport ismeri fel a veszélyt, s a katonai eszközök felett rendelkezve, a politikusokat elkerülve hárítják el a katasztrófát.

A természetfeletti és az ember. A természet és társadalom „felett” létező, az emberre leselkedő ősgonosz, a Sátán a démonikus küzdelmek dimenziójából tartja rettegésben a világot.

A hatvanas években a sátánnak ahhoz, hogy teret nyerjen, emberi ellenállást kell leküzdenie (*William Blatty: Ördögűző* 1971.), démoni segítséggel „lelket” kell vennie (*Ira Levin: Rosemary gyermeket vár*, 1967.). A gonosszal, nagy áldozatok árán meg lehet küzdeni, bár a győzelem esélyei kétségesek.

A nyolcvanas évek sátánja pénzéhes örült, aki csak maszkként viseli az ördög álarcát. *Bob Ham: Rettegés Tennesseeben* (1989) sátánista főszereplője miután kiirtotta családját, sátánista szertartásra igyekezve végiggyilkolja az országutat. A titkos és véres szertartást hívó sátánisták végzik, de az akciót „normális” polgárok pénzelik, akik videófilmre rögzítik az eseményeket. Az így elkészített film nagy üzlet. A Gonosz más dimenziókból érkezik *Peter James: ... és kiveté hálóját...* (1988) c. könyvében, mely egy balesetben meghalt fiú kísértetének rémtetteiről szól. A sátánit a mesterséges megtermékenyítés szabadította a világra – apja egy skizofrén gyilkos volt. *Stuart Woods: A tó alatt* (1987) vérfertőző ír katolikusok (?) különleges képességű, pszichopata leszármazottainak rémisztő története. Míg a tradicionálisan sátáni ellen tiszta lélekkel felvehetik a harcot, az újabbkori ellen csak a szerencse, s az akcióregények hőseinek agyafurtsága és harcészsége segíthet.

A pszichothriller – a személyiség „titkai”

A pszichothrillerek többnyire magazin-színvonalú pszichológiai ismeretekre épülnek (Jung, Freud). A minden emberben benne rejtőző arctalan démon szabadul ki *Shaun Hutson: Árnyak a belső pokolból* (1985) c. írásában. A tudattalant egy „mágus” szabadítja ki, s az materializálódva válogatás nélkül öldöklő. Többszörös vérfertőzésből születtek *Dean R. Koontz: Rossz hely* (1990) c. könyvének szereplői, idődimenziókat váltogató gátlástalan gyilkosok, akiket egy Down-kóros kisfiú segítségével állítanak meg.

A pszichothrillerek jelentős része „darabolós” gyilkost választott főszereplőül, akiknek anyjukkal gyermekkorukban problémájuk volt, esetleg vérfertőző viszonyuk. *Thomas Harris: A bárányok hallgatnak* (1988), *Patrick Süskind: Parfüm* (1985), *Heffermann: Vérrózsza* (1991), *G. Paulsen: Rítus* (1989) c. írásaiban, akik áldozataikat valamely általuk kreált szertartás keretében kegyetlenül megölik. (Újabban női „darabolóról” is olvashatunk az egyenjogúság híveinek csekély öröme: *L. Sanders: Harmadik halálos bűn* (1981). A pszichothrillerek két „mumusa” a varázsló-pszichológus, s az egyébként „normális” életet élő pszichopata.

A szocio- és techno-thrillerek

A populáris regények alapélménye, a mindent átható szorongás forrása ebben a csoportban a társadalom bonyolult, irracionális, ellenséges intézményrendszere, a morális megfontolásokat mellőző politikusok és közhivatalnokok. Az egyénnek, aki gyakorta véletlenül keveredik bele a „játszmába” életbenmaradásának esélyéért is küzdenie kell. Sikert pedig csak akkor érhet el, ha ugyanazokat az aljas és titkos eszközöket alkalmazza, mint ellenségei: a hadiipari lobby, kémszervezetek, terror-csoportok.

Titkos fegyverkutatások. Állami pénzekből finanszírozzák, a kísérletek az emberiséget veszélyeztetik. Mint *D. Bischoff: Massza* (1988) c. könyvében, melyben egy amerikai kisvárosra hullik egy veszélyes űrfegyver, egy biológiai rettenet, a massza, mely minden élőt elpusztít. Katonák hozták létre, ám egy szörnyű darabja a nem kevésbé tébolyult világvége-prédikátor kezében fenyeget mindenkit. Optimistább *Robert Manson: Fegyver* (1989) c. könyvében, a kutatók harci robotot hoztak létre, Solot, „akit” Nicaraguában próbálnak ki, parasztok ellen. A gép azonban információkat gyűjtve és szelektálva „rájön”, hogy neki az üldözötteket kell támogatnia. A technikai csodafegyver-téma abszurd változata *Ron Stillmann: Tracker* (1990) c. akcioregénye, melynek superman hőse megvakul, ám radarszemét fabrikál magának, s ismét teljesértékű harcos, legyőzi a líbiai elit-gárdát. Titkos küldetéséről csak az Elnök tud, neki is felelős – a legrosszabbtól tehát csak Ők ketten menthetik meg az amerikai népet.

A terrorizmus. A populáris regények terroristája vagy kábítószerkereskedő vagy hatalomra éhes arab, esetleg afrikai „forradalmár”. Újabban pedig a japán világgazdasági terjeszkedésért ölni kész üzletember (*Clive Cussler: Sárkány*, 1990.). Hosszan sorolhatnánk a regényeket, melyek gyakran előítéletekkel alaposan telítettek (pl. *W. Smith* afrikai kalandregényei).

Kémregények. A kémregények hazafiás pátosza szinte teljesen eltűnt, a rejtélyes kémfőnökök jelölik meg, ki az ellenség. *George Brown: Vérkör* (1991) c. könyvében a kémek és kémhölgyek örült öncélúsággal ölik egymást, nemritkán tévedésből ártatlanokat kínoznak meg.

A szocio-thrillerek két állandó szereplője: az újságíró és a nyomozó. Az újságíró, mint igazságkereső és hírvadász (*A. Hailey: Hírhajsza*, 1990) közismert regény-figura. *Irving Wallace: A mindenható* (1983) sajtócézarja azonban annak érdekében, hogy újságja a Hír egyedüli birtokosa legyen, maga szervez terrorista akciót. Az új nyomozó nem a rendet helyreállító, jogot védő detektív, hanem a bűnöket leleplező bosszúálló, mint *Pulovsky (Tom Philbin: A zöldfülű*, 1991) vagy *Davenport (John Sanford: Indián vér*, 1990), aki törvényt szeg, ha igazsága megkívánja.

Szociotrillerek a jövőben: science fiction, s az elképzelt múlt: az áltörténelmi regény

A sci-fik műfaj-változatai közül különösen a fantasyk konzervatív társadalomképe szembevetendő. Monarchiák háborúi, varázslók és mágusok, s a túléléshez természetfeletti erők kiszámíthatatlan szövetsége szükséges. Némelyik regény, pl. *Simon R. Green: Minden a győztesé* (1991) c. fantasyja egy mesebeli városi demokrácia választási bonyodalmainak keserűen mulatságos története, a nyílt és titkos korrupció és prostitúció, a tiltott mágikus befolyásolás, melynek hatására az elkábított választók szavazataikat leadják – a közvetlen demokrácia gúnyképét tükrözik.

Az áltörténelmi regények egy csoportja kosztümös krimi vagy nagyvonalúan vázolt történeti kulisszák előtt bonyolódó erotikus kalandregény (pl. *Kathleen Winsor: Amber*).

A másik, figyelemreméltóbb csoport a háborúk „titkos” történetét tárja az olvasók elé. A II. világháború, a koreai és vietnami harcok fő tanulsága ezek szerint: politikusok rontottak el mindent, óvatoskodtak, taktikáztak, pedig ha rábízták volna a hadseregre, annak is néhány jeles tábornokára, biztosan győztek volna. Jellegzetes példája *C. Sellers: Férfiak fegyverben* c. trilógiája (1991), mely meglehetősen alpári stílusban mutatja be a világháborút, mélyen konzervatív amerikai szemzőgből. A hajdani ellenség, a jelenkori szövetséges az újabb történetekben nem a félelmetes náci, hanem a tisztességes, német hazafi. *Jack Higgins: Hurrikán* (1976) c. történetében egy Dél-Amerikából haza igyekvő német vitorlás (?) polgári utasait angol, amerikai és hadifogoly német tengerészek mentik meg az elsüllyedéstől.

Regények – nők számára

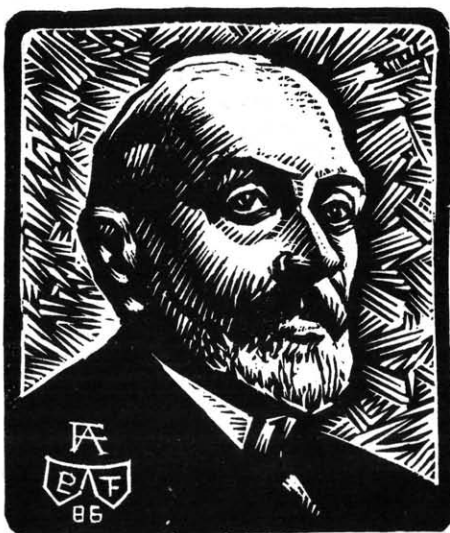
A déltengeri szigeteken időző milliomosok és szerelmeik könnyfacsaró történeteit hosszan sorolhatnánk, de nem különösen érdemes, hiszen vonzerejüket éppen az adja, hogy már az első oldalak elolvasása után biztosan lehetünk abban, mi lesz a vége. Ebből a csoportból két alaptípus érdemel figyelmet: az alacsonyabb iskolázottságú, alsó középosztálybeli nők számára írt kulcslyuk-történetek a felső tízezer életéről, valamint a kertvárosi thriller. Az elsőt *Elisabeth Queen* jeles mondásával szemléltethetjük: „Egyszerűen minden a férfiak miatt van”. Újdonság az a pornográfiát súroló bulvár-stílus, mely eddig kevésbé volt sajátja a nő-regényeknek.

A kertvárosi thriller a középkorú nők képzelgéseit jelentíti meg a középkorú férfiak világáról, melybe a hősnők betörve ugyanúgy viselkednek, mint ahogy azt a férfiakról vélik. *Fay Weldon: Nőstényördög* (1988) c. könyvének csúnya háziasszonya hűtlen férjén úgy áll bosszút, hogy tönkreteszi anyagilag, börtönbe juttatja, s az elcsalt pénzből szépre operáltatja magát, majd a börtönből szabadult férfit megcsalja és elhagyja.

Számos könyv szól a középkorú nők újrakezdésének esélyeiről, ezek némelyike mint támogató pszichoanalitikus-tantörténet is beválna.

Reprintek a századforduló-századelő könyvterméséből

A déd- és nagyanyák olvasmányainak ilyen tömeges kiadása minden bizonnyal a magyar könyvpiac jellegzetessége. Gyanítható, hogy a kiadványok zömét

1848-1919

EÖTVÖS LORÁND

EGYETEMI KÖNYVTÁR

nemcsak a politikai, hanem egyéb megfontolások is az antikváriumok polcaira száműzték volna. *Marlatt, Cronin, Crocker* írásai (sorozatban) az olvashatóbbak közé tartoznak. Ugyanakkor kiadták *Karl May* és *R. Kipling* olyan műveit is, melyek nem egyszerűen érdektelenek, hanem rosszak is. A brit birodalmi nagyképűséggel átitatott Kipling kötet: A három kópé, vagy *Ohnet* egyébként olvasható Vasgyárosának hőse, aki a szláv faj „romlottságáról” értekezik, megerősítik a nemzeti előítéleteket. Az olvasó csak abban reménykedhet, hogy ez az előítélet-erősítő reprint elfelejthető lesz a magyar könyvkiadásban.

*

A populáris regények jel- és szimbólumrendszere, életmódmintái, előítéletei a társadalmi gondolkodást formáló tényezők közé férköztek. Ha csak a Csillagok Háborúja diadalmenetére gondolunk (nálunk is megjelent, több kötetben, folytatásokkal), s mely a politika Reagen-korszakának egyik kulcsfogalmát kölcsönözte (csillagháború!), nem kell különösebben bizonygatni állításunkat.

A fásult és szórakozásra vágyó olvasó, akivel meg is fizettetik kedvtelését, egyszerre kap megszokottat és meglepőt. A tömegkommunikációból ismerős fél-információk a tájékozottság sikerélményével ámitják, a társadalomról, természetről, s saját személyiségéről szóló „szenzációk” pedig a videófilmekből ismert mozgalmas stílusban és szerkezetben az újdonság izgalmát hordozzák. Bonyolult kérdések válnak így egyszerűvé, fogalmazhatók meg csattanós közhely-fórmában. A politikusok megbízhatatlanok, a politika világa sötét és bűnre

csábító, a rendőröket akadályozza bűnözés elleni keresztes-hadjáratukban az igazságszolgáltatás, a világ – a mennyel és a pokollal – veszélyes és kiismerhetetlen. Reményt az adhat, hogy élnek még jó Elnökök, Kutatók, Katonák és Rendőrök – okos és erős férfiak, akik a keleti harci művészetekben és a számítástechnikában egyaránt profik, akik képesek a zűrzavart olykor megfékezni.

(Köszönet illeti a Kossuth Lajos Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárát, könyvtárosait, akik segítettek, s ma is segítik vizsgálataimat.)

Szekeres Melinda

Lesz magyar zeneműkiadás!

Őnök a zeneműkiadás termékeivel két síkon találkozhatnak. Egyrészt munkájuk során – ha könyvtárunkban zeneműtár is van, másrészt magánemberként – ha amatőr muzsikuskok vagy gyerekük zenét tanul.

Lássuk először is, mit fogunk át, amikor zeneműkiadásról beszélünk? Az áru kétféle: a *zenemű* (ezt később részletezem), illetve a *zenei könyv*. Az utóbbit hazánkban a zeneműkiadáshoz sorolja a köztudat. Noha a korábbi évtizedekben a *Gondolat* Kiadó zenei sorozatokkal jeleskedett, a *Szépirodalmi* és a *Magvető* is kirándult egy-egy esszékötettel a zene világába – hogy az idegen nyelvű hazai publikációkat megjelentető *Corvináról* ne is beszéljünk –, a zenei könyvek többségét a *Zeneműkiadó* Vállalat bocsátotta ki. Nem ilyen az arány Nyugaton. Lám a tavaszonta megrendezett Frankfurti Zenei Vásáron csak imitt-amott tűnik föl a könyv, míg ugyanott az őszi könyvvásáron a zenei kötetek éppúgy sorakoznak, mint más szakirodalom.

A zeneműkiadás helyzete Magyarországon

A zeneműkiadás az utóbbi fél évtizedben gyökeresen változott Magyarországon. A korábbi monopolhelyzetét még nevében is viselő Zeneműkiadó Vállalat mellett kis kiadók alakultak. Az első kettő (szinte egyidőben) az *Akkord Zenei Kiadó* és a *Choral* volt. Az utóbbi kulturális szolgáltató kft-nek nevezi magát, s csak ennek részeként folytat kiadói tevékenységet, ellenben hanghordozókat is megjelentet. A *Polifon*, a *Neuma* és a *Music-Trade* kiadók, amelyeknek tulajdonosi köre a zeneműkereskedelemmel áll szoros kapcsolatban, a hazai piacon keresett hiánycikkekre helyez súlyt, s visszanyúl az államosítás előtti magáncégek kiadványaihoz, melyeket reprintben hoz ki. A mi kiadónk, az *Akkord* – hasonlóan az *Editio Musica*hoz (a Zeneműkiadó Vállalat ma már itthon is a nemzetközi nevét használja) – nagyobb bevételét a külpiacról várja. Így annak igényeihez is igazítja repertoárját. A magyar piacon korábban jelentős szerepet játszott a – főképp kelet-német – import. Ma ugyanaz a lipcsei *Peters*-kotta „nyugat-németségé” válván tízszeres áron kerül a polcra – s marad is könnyen ott. Így érdemessé vált a kották kiváltása is számunkra: ha nem is a régi, kedvező áron, de a mai importtermék árának feléért kínálhatjuk e címeket saját kiadásban. Az *Editio Musica* is négyzerezésre emelte 4 évvel ezelőtti árait, amit az előállítási költségek indokolnak.

A zeneműpiac vásárlói mindig kisebb százalékban voltak a hivatásos művészek. Legnagyobb arányban a zenetanulók és tanáraik fogyasztották e termékeket, s jelentős fogyást idézett elő az idegenforgalom. Az utóbbi mára csökkent: a kint 5 dolláros kotta ma már nálunk sem 20 cent. Az előbbi pedig – szenvedvén a megnövekedett áraktól – fénymásolással próbálja szükségleteit kielégíteni. Ez súlyosan visszahat a termelésre, és ha 1000 helyett 200 példányra kell a megtérülést kiszámítani, a fogyasztói ár ötszörösére emelkedik. Mindig riadtan látom a könyvtárban is a sokszorosító gépet. Olyan, mintha egy műtőasztal szélén patkány ugrálna. A „mérgezés” veszélye fenyeget: itt épp a piacmérgezésé. Ezért arra kérem Önöket, csak olyan kottát fénymásoljanak, ami muzealizálásánál vagy más oknál fogva végképp elérhetetlen a kereskedelemben!

A zeneműkiadás helyzete a világban

A kalózkodás külföldön is égető gond. A Nyugat sem talált még megfelelő ellenszerre. Jóllehet láttam már fénymásolhatatlan papírt, amelyről a rányomtatott szöveg olvashatatlanul halványan kopírozható, a festék növelése esetén pedig ez a felirat válik egyedül olvashatóvá: „A fénymásolás tilos!” Az egyetlen komoly eredmény Japáné: ott már viseltes kottát sem enged használni a tanár, nehogy fénymásoltat. Pedig ott a legdrágább a kotta a világon.

A nyugati piacon a fizetőképes kereslet nagyobb, hiszen a 20 márkás kotta nem 1100 Ft-nak felel meg, hanem mondjuk 400-nak. Ez is biztathatja az évről-évre alakuló új kiadókat, amelyek persze sokkal nagyobb alaptőkével jönnek létre, mint a mi cégeink. Gyakori ma Nyugaton a keleti kiadók kottaképeinek átvétele: az angol Dover a lipcsei Peters egyes partitúráit jelenteti meg vastag kötetekben dömping-áron, számos német kiadó pedig küllemükben igénytelen, de zeneileg érdekes orosz kottákat hoz ki jobb papíron, magasabb áron.

Mindezek után meg kell kérdeznünk: Mi az üzlet a zeneműkiadásban?

Természetesen üzlet a pedagógiai kotta – minél alacsonyabb fokú, hiszen többen kezdenek, mint ahányan közép-haladó vagy felsőbb fokra jutnak. Mindig vannak divathangszerek: korábban a gitár, ma az ún. keyboard (szintetizátorok, kis elektromos orgonák). Az egyik legnagyobb üzlet a szerzői jogokból való részesedés, és az ehhez tapadó jogok más cégeknek való „licencbe adása”, az alkiadás. Ez persze megkívánja a szerző megfelelő bevezetését, reklámozását, ami költséges. Tanulságos volt számomra, hogy néhány éve, amikor a *Komolyzenei Kiadók Nemzetközi Szövetsége* Budapesten tartotta közgyűlését, a nagy kiadók vezetői annak a félelmüknek adtak hangot, hogy a számítógépes kottírás önkiszolgálóvá teheti a szerzőket, akik így elpártolhatnak tőlük.

A közeljövő feladatai Magyarországon

A piacon kiegyenlítődéss várható az Editio Musica és a kis kiadók között. A hazai kiadóknak ésszerű versenyt kell folytatniuk egymással, ehhez valamiképp esetleg profilfrozódniuk kell. A zeneműkereskedelmet meg kell óvni: a patinás, nemzetközileg ismert boltokat (Rózsavölgyi, Kodály, Erkel stb.) meg kell őrizni a zene számára. Nem hagyhatjuk, hogy belvárosi helyükről jobban jövedelmező tevékenység (autószalon, peep-show) távoli kerületekbe száműzze őket. (Prágában járva nem találtam régi, kedvenc zeneműboltjaimat, ez intő példa!) A

vidéki zeneműkereskedelmet pedig újra kell éleszteni, mert korábbi mivoltában összeomlott, sőt fejleszteni szükséges!

A kortárs zene kiadása megoldatlan. Az egykori Zeneműkiadó Vállalat nem-hogy a magyar zeneszerzés derékhada életművének java részét megjelentette, de természetes volt, hogy a pályán való indulásunkkor nemzedékem zeneszerzőinek kompozícióit – így az enyémeiket is – napvilágra hozza. A közeli hónapokban privatizálandó Editio Musica ezt nem vállalhatja többé, sőt még utánnomási kötelezettségét sem tudja teljesíteni hatalmas katalógusából. Bár az Akkord is foglalkozott már kortársakkal, így együtt, valamennyien sem lehetünk képesek a hajdan dotált állami cég szerepét betölteni. Létre kell tehát hozni egy *non-profit kiadót*, amely kották és hanghordozók megjelentetésével foglalkoznék. Nyugaton – így a skandináv országokban – az ilyenek anyagi alapját a jogvédő társaságok, illetve a zenei információs központok nyújtják. Magyarországon a forrásokat a helyi viszonyok szerint kell módosítani, hiszen az Információs Központ a léteért küzd, s a Szerzői Jogvédő Hivatal által e célra elkülöníthető összeg sem fedezne számottevő kiadói tevékenységet. E kiadó kulcsszerepet töltené be a kiadványok terjesztése, a szerzők és művek promóciója terén is. Hiszen a játszottság nem kizárólag s tán nem is elsősorban a kiskereskedelemben terjedő kották révén nő. A non-profit kiadó mellett, természetesen, haszonorientált cégek is támogatást igényelhetnének alapítványoktól, állami és egyéb forrásokból, ha nem megtérülő, de megjelenésre érdemes produktumba fektetik kiadói és terjesztői munkájukat.

Ha az itt felsorolt kérdőjelekre pozitív válasz érkezik, a felkiáltójelekre pedig kellő figyelem fordul, akkor nemcsak jogos elszántsággal, hanem a siker reményében is jelenthetjük ki: *lesz magyar zeneműkiadás!*

Hollós Máté

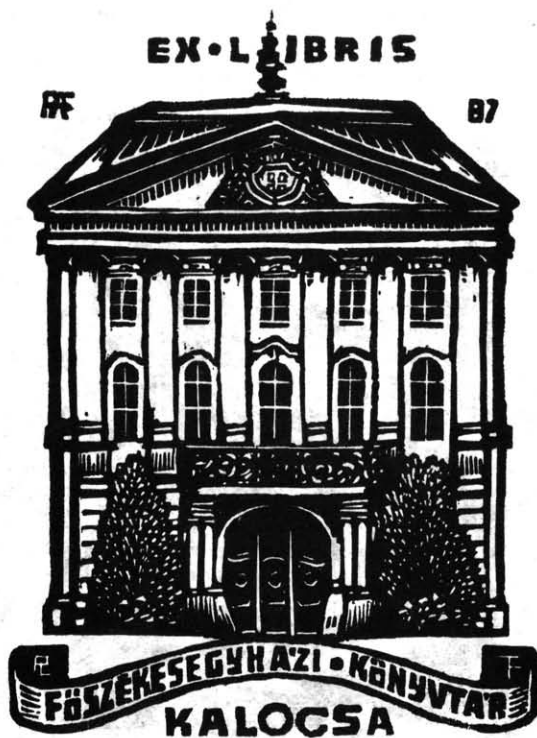
Fórum a könyvtári szaksajtóról

Amint arról a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* már hírt adott, a könyvtári szaksajtó különböző, javarészt nagymultú, minden szakmabéli által ismert orgánumi nem szomszédvárakként viszonyulnak egymáshoz (ld. Vörösmarty „kanibáli” művét – a szó Berzsenyitől származik), hanem egymással beszélő, kommunikáló viszonyban lévő, egymásra barátián figyelő, egymás terepeit tiszteletben tartó lapok laza közösségeként funkcionálnak. Ez nem eredménye, hanem természetes feltétele volt annak, hogy a győri Vándorgyűlés alkalmával e lapok (*Könyvtári Figyelő, TMT, Könyvtári Levelző/Lap, Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*) közös Fórumot tartottak. Nem azért, hogy egymást a nyilvánosság színe előtt diszkreditálják, hanem hogy együtt és egymással egyetértésben számolhassanak be arról, hogy melyikük milyen módon, milyen eszközökkel, milyen erők bevonásával és milyen szakmai célok érdekében veti be erejét, valamint, hogy kiderüljön, kit miért érdemes olvasni, illetve, hogy melyik lappal milyen bajajogndjai-ellenérzésesei vannak a „végső instanciának”, a szakmai olvasónak. A szakmai olvasó egyébként jelesre vizsgázott. Sokan úgy gondolták, köztük a szerkesztők, szerkesztőbizottságok jeles tagjai is, hogy egy ilyen Fórum viszonylag keveseket fog csak érdekelni. Nos, nem így történt, a Fórum látogatottsága a legjobbak közé tartozott, olyanok is megtisztelték jelenlétükkel, akikre igazán nem számíthatunk. Ott volt a padosorokban néhány újabban született, állítólag konkurens vállalkozás élstábjá, ott volt néhány határon túli lap stábjá (róluk, szándékaikról, teljesítményeikről, velünk való kapcsolatairól később számolhatunk csak be), és – főleg – ott volt a fent felsorolt lapok legintenzívebb olvasóinak száznál többre becsülhető élgárdája, tarsolyukban sok ezer olvasó begyűjtött véleményével.

A Fórum kissé hivatalosan, kissé mereven indult. A jelenlevő főszerkesztők, szerkesztőbizottsági elnökök bemutatkoztak (ugyan ki nem ismerte őket), ám e rövid, etikettszerű bemutatkozások után azonnal a lényegre térhettek a jelenlevők. Sőt! E bemutatkozások sem nélkülözték a humort, a kedves évődést, a csipkelődést. *Gerő Gyula* mint a legfiatalabb lap főszerkesztője mutatkozott be, ám nem hagyta őt meg *Bereczky László* ebben a (vélt) fiatalágában, joggal utalt arra, hogy a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* a legújabb, legfrissebb lap, ez legalábbis dátumszerűen igazolható. Nem voltak elsőbbségi, fiatalági-öregségi gondjaik *Kovács Emőkének* (*Könyvtári Figyelő*), valamint *Szántó Péternek* (*TMT*), ők páholyban ültek, legalábbis egy ideig, amíg csak a bemutatkozás tartott. A nap, illetve a Fórum hőse (ezt utólag többen visszaigazolták) *Poprády Géza*, a KKK szerkesztőbizottságának elnöke volt, aki nagyszabású előadásban adott számot arról, hogy mennyire dilettáns – ma még – a KKK szerkesztőbizottsága, munkatársi gárdája, de egyúttal arról is, hogy a valóban nem igazán sikeres 1992-es próbaszám után a KKK egyre jobb lett, s hogy még jobb lehessen, olvasóitól vár szaktanácsokat, instrukciókat. Hogy milyeneket, azt is elmondta. (Kérdés, adnak-e olyanok instrukciókat, akiknek meg van mondva milyen instrukciókra van szüksége a szerkesztőségnek, ám az is igaz, hogy *Poprády Géza* olyan alapelveket fogalmazott meg, amelyekkel szemben az egyébként ellendrukker *Kovács Emőke* és *Szántó Péter* sem tudott mit mondani,

ők legfeljebb – igaz, igen intelligensen – azt fogalmazták meg, hogy más a KKK, annak könnyű a dolga, de mit csináljon a szűk szakmai rétegre bázírozó, éppen ezért gyakorlatilag nem olvasmányos szövegeket hozó KF ill. TMT.)

A jelenlevő lapok képviselői – elragadtatva a jelenlevők nagy számától és érezhető rokonszenvétől – nem tartózkodtak attól sem, hogy lapjaik belső, közérdeklődésre legkevésbé számot tartó(tartható) problémáikról is szöveljenek. Gerő Gyula magányosságát, egyedülvalóságát panasolta, Kovács Emőke a hosszú, igazán tudományos cikkek iránti érdeklődés – szerinte való – csekélységét, Bereczky László munkatársainak csekély fizetését, Szántó Péter felettesei (neki is vannak ilyenek) megnemértését adta elő, a lényegre azonban az olyanok utaltak, akik, mint *Sóron László*, és ismét csak Poprády Géza, arról szóltak, hogy a szakmának mit jelentenek akár a leggyengébb könyvtári lapok is. Sóron László igazán úgy viselkedett, mint akinek semmi köze egyik laphoz sem, ám elmondta, hogy a könyvtári szaksajtónak az az óriási előnye, hogy nem kell tekintettel lennie senkire-semmire, a szakma belső, igazi gondjait mondhatja el úgy, hogy arra azután, igaz hivatkozás nélkül, maga a minisztériumi felsőbbség is támaszkodhat, utalhat. Általános véleménynek tűnt (jött ki, ahogy németül is tudók fogalmaztak), hogy nagyjából mindegy, kik szerkesztik, szerkesztőbizottságolják a lapot, a lényeg, hogy a terepen dolgozók, vagyis azok, akik igazán értenek a dolgokhoz, akik „élésben” csinálják, jó cikkeket írjanak. Ezekhez az enyhén sztálini („írók írjatok remekműveket”) passzusokhoz szépen illettek az olyanféle, korántsem ritka kódák, minthogy persze igen fontos, hogy a szerkesztőbizottságok, szerkesztők értsenek annyira a szakmához, hogy rossz cikkeket

ne vállaljanak fel, ugyanakkor – a demokrácia jegyében és érdekében – közöljenek mindenféle „alulról” jött cikket, véleményt, megnyilvánulást, persze „módjával”.

Tuba László, a Fórum vezető elnöke bírta „cérnával”. Időnként úgy viselkedett, mint akinek semmi sem fontosabb a könyvtári szaksajtó leginterimebb gondjainál, időnként úgy, mint aki kiigazodik a legbonyolultabb személyes rokon- és ellenszenvek közt is, máskor meg úgy, mint aki az egészet helyére teszi: Jó lap ez mind, minek annyit vacakolni velük – vélhattük kihallani szavaiból, elnöki megnyilatkozásaiból. A lényeg azonban nem az elnöki bölcseségekben, nem a fő és egyéb szerkesztők, szerkesztőbizottsági tagok és elnökök szövegeiből derült ki, hanem egy nagyon egyszerű (ő mondta) könyvtáros hölgy szavaiból zengett ki: „Nekünk, nekem nagyon kell a szakirodalom. A könyvtári folyóiratok nélkül nem tudom úgy végezni a munkámat, ahogy – hitem szerint – most végzem. Segítsenek rajtam, rajtunk!”

Aki a Fórumtól azt várta, hogy a könyvtári lapok precízen elosztják, felosztják, kiosztják egymás közt a munkát, aki a Fórumtól azt várta, hogy ezentúl egy ütemre lép *Levelező/Lap, Könyvtári Figyelő, TMT és Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*, az nyilván csalódott. Aki úgy gondolta, hogy ezentúl racionális vonalak húzhatók lap és lap között, aki úgy gondolta, hogy ezentúl kiválaszthatja Leibjournalját, mert megtudta, hogy ki mit csinál, az szintén csalódott. Aki azonban arra volt kíváncsi, hogy kik és miért csinálják úgy lapjukat ahogy csinálják, az információkat kapott. Aki arra volt kíváncsi, hogy beleszólhat-e a lapszerkesztésbe (legyen a lap KKK, TMT, KF vagy KL), aki azt szerette volna megtudni, hogy legközelebbi írását hova küldje, az nem távozott a Fórumról csalatkozva. Aki pedig arra volt kíváncsi, hogy rend van-e a könyvtári szaksajtó terén, az nyilván úgy ment el, hogy rend ugyan nincs, de Isten óvjon attól, hogy az legyen. Ez most és így még mindig jobb, mint bármi más elképzelhető.

Az iskolai értesítők (évkönyvek) feltárása

Az iskolai évkönyvek „Könyv és szertárak gyarapítása” fejezetében gyakorta olvashatjuk, hogy hány (száz) könyvvel nőtt az állomány. A darabszám természetesen változó, s az is, hogy tételesen közlik-e az iskolai könyvtárak állományának „szaporodását”, de az állandó – legalábbis 1850 és 1948/49. között –, hogy a tanintézetek döntő többsége évente adott részletes tudósítást a falai között folyó munkáról, tanárokról, tanulókról, az oktatást befolyásoló személyi és tárgyi feltételekről, s a mai megítélésnél sokkal hangsúlyosabban a könyvtárakról és szertárakról.

Az iskolai értesítőknek szórványos példányai már a XVIII. században is voltak (számbavételüket ld. A magyarországi iskolai értesítők bibliográfiája. XVIII. századi érdemsorozatok. Összeáll. Dörnyei Sándor – V. Ecsedy Judit – Pavercsik Ilona. Bp. 1989.), de klasszikus formájukat és általánossá válásukat az Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen – a birodalmi új tanterv – Magyarországon 1850-ben kötelezővé vált utasításának köszönhetik. E szerint minden tanév végén kötelesek a gimnáziumok és reáliskolák értesítőt megjelentetni, melynek tartalmaznia kell az alkalmazott tanterven, az iskolára vonatkozó fontosabb rendeleteken kívül az iskolai év történetének lényegesebb mozzanatait, a tanszerek gyarapodását, statisztikai adatokat, s az egyik pedagógus által írt tudományos igényű értekezést (programbeszédet). A tartalom később változott, bővült, ugyanúgy mint az értesítőt kiadó iskolák köre is.

A századfordulóra már valamennyi iskolatípus képviseltette magát, hi-

szén rangot, nyilvánosságot, propagandát jelentett a szülőkhöz és a társintézményekhez eljuttatott évkönyv. Változatos tartalommal és terjedelemben 1948/49-ig tudósítottak az iskolákról naplószerű hűséggel. V. K. M. rendelet szakította meg tiltással e folyamatot, „nagymérvű papírhiányra” hivatkozva. Napjainkban örvendtesen egyre több iskola eleveníti fel a hagyományt, gazdagítva ezzel a pedagógiát és a könyvtári gyűjteményeket.

Röviddel az évkönyvkiadás elterjedése után már jelentkezett az igény számbavételükre, de főképp a bennük közölt tanulmányok repertorizálására. Az Országos Középtanodai Tanár egyeslet Közlönyében 1873/74-től jelent meg *Károly Gy. Hugó* összeállításában „Program-szemle”, később *Fináczky Ernő* közölte az értesítőkben publikált értekezések listáját. Mindezideig a legjelentősebb vállalkozások: *A magyarországi középiskolákban 1850–1885-ig megjelent összes programértekezéseknek repertóriumja*. Szerk. *Panyák Ede*. Bp. 1887. 183 p., és a *Fővárosi Pedagógiai Könyvtár kiadványai* sorozatban közreadott *Bakács Istvánné: Az 1935/36–1939/40. iskolai évkönyvekben megjelent értekezések szakkatalógusa*. Bp. 1943. 192 p. Az utóbbi évekből *Kis Józsefné – Garamvölgyi Ernőné – Bálint Péterné* szerkesztésében az *Iskolai értesítők cikk-katalógusát* említhetjük, mely a miskolci Léway József Tudományos Könyvtár értesítőállományának tartalmi feltárása. (Ez utóbbi ismertetést ld. a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* 1992. decemberi számában.)

Az iskolai évkönyvek jelentőségét mutatja, hogy az elmúlt közel 150 év alatt ennél sokkal több kísérletet tet-

tek regisztrálásukra, hol egy-egy iskola (pl. az esztergomi gimnázium), máskor iskolatípus (pl. a tanítóképzők) vagy egy rend (pl. a ciszterciek), de van példa arra is, hogy a természetrajz-tanárok dolgozatait gyűjtötték össze. Mindezek azonban szórványos törekvések, sem időben sem témában nem képesek az egész anyag feltárására.

Ezt a hiányt kívánja megszüntetni az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum által az elmúlt években megkezdett értesítő-bibliográfiai, illetve értesítő-repertórium munkája. Az iskolai évkönyveket magába foglaló különgyűjteményünk nagysága, a hagyományok (ld. Bakácsné idézett munkáját), valamint a könyvtári tájékoztatásból adódó feladataink (beleértve a kutatók igényeit éppúgy, mint az érdeklődő olvasókat) indokolják törekvéseinket a munka elvégzésére. Az évkönyvek tartalma, valamint az

a szándékunk, hogy ne kizárólag csak a történeti kutatás, hanem napjaink idetartozó kérdései is választ kaphassanak, a hagyományos repertórium feltárástól eltérő, az értesítők számtalan információjára kiterjedő feldolgozást tesznek szükségessé.

A repertóriumban az értesítők címét csak az azonosításukhoz szükséges mértékben és hűséggel regisztráljuk (másképp felesleges lenne, hiszen készül a bibliográfia is), de rögzítjük azokat a fellelhető névvariánsokat, ahogyan nevezték az iskolát, még ha az évkönyvekben így nem is található meg. Pl. Fasori gimnázium. A publikált tanulmányok szerző, cím és tárgyszavak szerint lesznek visszakereshetők. A tárgyszórendszert a feldolgozás során építjük. Sajnos az OPKM tárgyszórendszere itt nem alkalmazható, mivel a feldolgozandó témák a klasszika-filológiától kezdve a közgazdasági szakértekezéseken ke-

resztül a régészeten, biológián át mérhetetlen változatosságát mutatnak.

Az illusztrációkat szintén tárgyszavazzuk, de minősítjük is minden esetben aszerint, hogy készíthető-e róluk reprodukció vagy sem. Ha tehát valakinek például egy fizikai szertár képe van szüksége, vidéki polgári leányiskolából (iskolatípus, az iskola települése, sőt tanéve szerint is kereshetőek az adatok) tanulóval, tanárral vagy nélkülük – találat esetén azt is mindjárt megtudhatja, hogy készíthető-e az illusztrációról használható minőségű másolat vagy nem.

A tanári kar tagjainál végzettségüket, illetve az általuk tanított tantárgyakat tüntetjük fel (a végzettséget az értesítők nem mindig adják meg), valamint az egyes iskoláknál eltöltött időt.

A repertóriumnak a legváltozatosabb, legérdekesebb része a „további információk”. Azokat a tényeket, eseményeket, megnyilvánulásokat tárgyszavazzuk, regisztráljuk itt, amelyek nem tartoznak a tanulmányok körébe, de az iskola élete szempontjából lényegesek vagy az iskolától függetlenül is érdeklődésre tarthatnak számot. Például neves személyiségek látogatásai; az átlagostól eltérő nagyobb vagy részletesebb leírású, esetleg különleges helyszínű kirándulások; az iskolaépület változásai; a tanulók fizikai, egészségi állapotára vonatkozó közlések, orvosi jelentések; különleges teljesítmények, pl. pályázat, díj, kitüntetések; könyvtárak és szertárak gyarapodása (ha tételesen felsorolják a beszerzett dokumentumokat, tárgyakat) stb.

Ez a feldolgozásnak a legidőigénye-

sebb része, sokszor csak egy-két sornyi az a hír, amit a szövegből kiemelésre méltónak tartunk. A meglevő, feldolgozandó évkönyvek száma közel 40 000. A felélesztett hagyomány révén egyre több iskola él ismét az évkönyvkiadás lehetőségével, s természetesen folyamatosan ezeket is be akarjuk építeni a repertóriumba.

Több mint egy éve C 64-es számítógépeken rögzítjük az adatokat. PC-re való áttérésünk az új felvételi program kialakítása után, körülbelül a második félévben várható. A keresést biztosító program elkészülésének időpontja sajnos még bizonytalan.

Illusztrációjául annak, hogy a feldolgozandó anyag mennyi aktualitást tartalmaz, idézünk a bártfai magyar királyi állami gimnázium 1906/07. évi értesítőjéből, az ifk. könyvtár őrének, *dr. Mikó Pálnak* jelentéséből: „Ifjúsági könyvtárunk évről-évre nem hogy gyarapodnék, hanem (a tanulók csekély száma miatt) fokozatosan fogy. Abból a csekély bevételből, amit a tanulók egy-egy koronával a beiratkozás alkalmával fizetnek, lehetetlen pótolni a kötelező olvasmányok beszerzése és a folytonos használatban elnyúzódó könyvek köttetése mellett a 10 évnél hosszabb idő alatt teljesen elkopott, s e miatt selejtezett könyveket. Az idén is körülbelül 60 drb. új és 80 drb. régebbi könyvet kellett köttetni; a szükséges beszerzésre tehát alig maradt 30–40 korona.

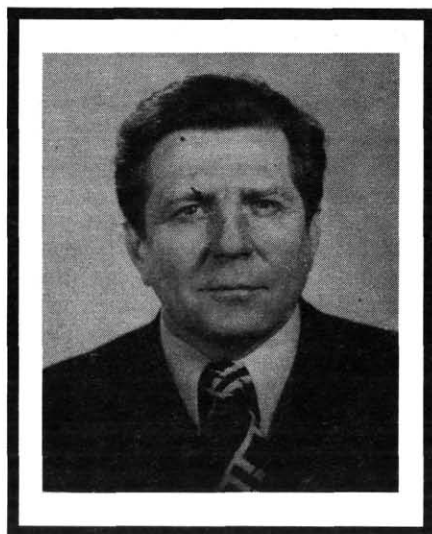
... Ezért a tanári kar a főigazgató úr tanácsára ismételten kérte a minisztériumot, hogy adjon valamelyes összeget az ifjúsági könyvtár kiegészítésére”.

Bakó Anna

Búcsú Bauer Józseftől

Mi, akik megrendülten állunk Bauer József ravatala mellett, mindannyian más és más emlékeket őrzünk róla. A családtagok, a rokonok, a barátok, a közeli és távoli ismerősök felidézik a szerető férjet, apát, rokont, hűséges barátot, a segítőkész munkatársat, és ekként búcsúzunk tőle. Az én megtisztelő feladatomban Bauer József, mint a magyar könyvtároság jeles egyéniségére emlékezni. A búcsúzás fájó kötelességét elvállalni az adott indítékot, hogy szakmai életünk három, mindkettőnk számára lényeges ponton kapcsolódott össze. Az első találkozás 1967-ben történt. Bauer József ekkor a csepeli Vas és Fémtermékek Központi Műszaki Könyvtárának vezetőhelyettese volt, és én mint a KGM Műszaki Tudományos Tájékoztató Intézet ifjú módszertanosa többszöri találkozásunk során ismertem meg szakmai elkötelezettségét. Amikor más munkahelyre távoztam, Bauer József személyében egy nagy tapasztalatokkal rendelkező, gyakorlott könyvtáros került a legnagyobb műszaki könyvtári hálózat, a Kohó- és Gépipari termelési hálózat munkatársainak sorába. A könyvtárosok emlékeznek rá, hogy az az évtized a műszaki könyvtárügy felívelésének korszaka volt, az iparvállalatok, gyárak számára kötelező feladatot jelentett, és pénzt is biztosítottak, hogy szakirodalmi tájékoztatást nyújtsanak mérnökeik, munkásaik számára. És mivel nem volt elegendő szakember a feladatok elvégzésére, a szakkönyvtárakban kevésbé felkészült embereket is alkalmazniuk kellett.

Ilyen körülmények között a hálózatfejlesztési, módszertani, oktatási feladatok, amelyek Bauer József

szakmai pályafutását két évezedig meghatározták, a szakkönyvtári munka színvonal-emelésének legfontosabb összetevői voltak. Ebben a munkában Bauer Józsefnek előbb módszertani munkatársként, majd sok-sok éven át a KGM MTTI, a KG Informatik, majd a Prodinform nevet viselő, de ugyanazon intézmény hálózatfejlesztési osztályvezetőjeként kulcsszerepe volt. A módszertani látogatások, tapasztalatcserék, konferenciák, az eseti és a szervezett továbbképzések, a könyvtári szaktanfolyamok szervezése, a bibliográfiák, állami jegyzetek, szakmai segédkönyvek készítése mind eszközként szolgált ehhez a munkához. Bauer József irányításával és személyes részvételével számos könyvtárat, tájékoztató irodát szerveztek meg, rendeztek be, sok katalógust, katalógusrendszert építettek ki vagy fejlesztettek tovább.

Akivel megismerkedett a könyvtárakban, akikkel tárgyalt a könyvtárfenntartók, a szakmai partnerek képviselői közül, akiket oktatott, mindenki a szakmailag felkészült, törekvéseiben megalapozott, a tudását, ötleteit mindig önzetlenül átadó szakembert becsülte meg benne.

Hol szerezte meg mindehhez az alapot Bauer József? Egyetemi tanulmányait magyar-történelem-művészettörténet szakon kezdte, majd, miután megalakult a könyvtáros tanszék, történelem-könyvtáros szakon fejezte be. Már egyetemista korában dolgozott a Tudományos Akadémia Könyvtárában, az Országos Széchényi Könyvtárban, részt vett az akkor nagy számban létrejövő új könyvtárak felállításában. Egyidejűleg a Könyvtártudományi Intézet, illetve tanszék munkájába is bekapcsolódott, gyakornok, majd tanársegéd lett.

Önök, e gyászoló gyülekezet tagjai közül sokan Bauer József tanítványai voltak, és mindannyian emlékeznek előadásainak, gyakorlati óráinak színvonalára, Bauer József emberi, baráti lényére. 1954-től a Magyar Irodalomtörténeti Tanszék könyvtárát vezette. 1957-ben – 56-os szerepvállalása miatt – eltávolították az egyetemről, előbb fizikai munkásként dolgozott, majd 1961-től lehetősége nyílt könyvtárosi munkát vállalnia. A műszaki könyvtárügyben akkor különösen nagy szükség volt jó szakemberekre, és bár a felső szinteken mindig csak politikailag megbízható embereket vettek figyelembe, egy idő után az ideológiaiilag kevésbé veszélyesnek ítélt műszaki könyvtárakban alacsonyabb posztokon feladatot kaphattak az 1956-ban „megtévedtek” is. Sok példát lehetne erre idézni, Bauer József pályafutása egyike ezeknek.

Ilyen emberi és szakmai múlttal került Bauer József a legnagyobb, legerősebb szakmai könyvtári hálózat élére, mindig a könyvtári munka színvonalának emelését, a könyvtárosok szakmai előrehaladását tartva szem

előtt. Fontos feladatnak tartotta a sokszor kis létszámú műszaki könyvtárakban dolgozó könyvtárosok szakmai elszigeteltségének feloldását, és amikor a Magyar Könyvtárosok Egyesületén belül elsőként létrejött a máig legnagyobb egyesületi szervezet, a Műszaki Könyvtáros Szekció, Bauer József az alapító tagok között volt, és mindent megtett, hogy a hálózat könyvtárosai bekapcsolódjanak a szekció munkájába, és eredményeit felhasználhassák tevékenységükben. 1973 és 1982 között a szekció vezetője tagja volt, titkári, majd alelnöki funkciót is betöltött. Számos javaslatot, ötlettel gazdagította az egyesület és a szekció életét. Közülük hadd emeljek ki kettőt. Javaslatot tett a *Szakkönyvtári Értesítő* címmel megjelenő szakmai fórum létrehozására, még a lap címfejt, a tipográfiát és laptükröt is megalkotta, az ígéretes kezdeményezés anyagi okok miatt nem valósulhatott meg. Tanulmányban foglalta össze a könyvtári munka etikai kérdéseivel kapcsolatos véleményét, és egyéni, sok tekintetben megfontolandó gondolatait az egyesület etikai bizottsága további vitára alkalmasnak ítélte. A Műszaki Szekció Luca-napjain mindig sajátos színpoltot jelentettek Bauer József humoros költeményei. Szépirodalmi műveinek egyébként irodalmi lapok és a rádió is nyilvánosságot adott. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöksége a tanács teljes egyetértésével adományozta két évtizedes egyesületi tevékenységéért Bauer Józsefnek a Magyar Könyvtárosok Egyesületéért Emlékérmét.

Az egyesület, a szekció élete volt így a második színhely, ahol életútunk találkozott. A harmadik találkozás már Bauer József nyugdíjas éveiben, 1991-ben következett el. A sok átszervezést megélt és egyre kevesebb feladatot vállaló KGM könyvtári hálózat szétbomlása idején ment nyugdíjba Bauer József, és amikor munkaereje nem csökkenvén, szak-

mailag érdekes, nyugdíjasként is elvégezhető munkát keresett, ezt az Országos Széchényi Könyvtárban találta meg, ahol lehetőség nyílt arra, hogy a hazai bibliográfia egyik legnagyobb műhelyében, a Retrospektív Bibliográfiai Osztályon végezzen a Magyar Könyvészet 1921–1944. évi köteteinek befejező munkálataihoz adatgyűjtő, korrektori munkát. Feladatát, mint pályafutása során mindig, nagy szorgalommal és odaadással végezte. Különös örömmel vállalta a korszak romániai magyar irodalmának összegyűjtésével kapcsolatos feladatokat. A műszaki, természettudományi, közgazdasági szakterületeken szerzett könyvészeti-könyvtári ismereteit használtuk fel akkor, amikor az OSZK Tájékoztató osztálya megbízásából meghatározott szakterületeken felmérte az olvasótermi kézikönyvtárak állapotát, és ajánlati listának is tekinthető javaslatot terjesztett elő. E helyen kell szólni arról, hogy sokrétű szakmai felkészültségét igyekezett – és ezt sikerrel tette – a könyvtári társadalom számára is hozzáférhetővé tenni. 1951-től hatvanánál több publikációt tett közzé önállóan és különböző szakmai folyóiratokban, a könyvtártudomány, a bibliográfia, a katalógusok, az osztályozás, a könyvtárosképzés, a könyvtárak együttműködése, a hálózati-módszertani munka témakörében. Szereteágazó érdeklődését jellemzi, hogy egyaránt részt vett a Régi Magyar Könyvtár új kiadásának és az ETO teljes magyar nyelvű kiadásának előkészítő munkáiban, az MTI irodalomtörténeti bibliográfiai gyűjtésében, és az OMFB dokumentációs bizottságának tevékenységében. A Tudományos és Műszaki Tájékoztatás című lap szerkesztő bizottságának 1982 és 1987 között volt tagja.

Az Országos Széchényi Könyvtárban a magyar könyvészet záró köte-

tének munkálatai már a befejezéshez közeledtek, amikor nemrég Bauer József részére újabb szakmai kihívás érkezett: vegyen részt az ELTE Könyvtártudományi-Informatikai Tanszék könyvtárának munkájában. Előbb OSZK tevékenysége mellett végezte ezt a munkát, most került volna sor arra, hogy teljes erejét, szakmai felkészültségét, fejlesztési tapasztalatait a tanszék könyvtára számára hasznosítsa. Könyvtárosi útja végén visszatért kiindulópontjához, a legtöbbünk pályafutását meghatározó szakmai-szellemi műhelyhez, az egyetemi könyvtáros tanszékhez. Igazságtalanság a sorstól, hogy ottani feladatait nem fejezhette be, de kegyes a sors, mert úgy halt meg, hogy tudta, tudhatta, van még érdemi munkája, aminek elvégzésére őt választották ki, és azért őt, mert bíztak benne és joggal, hogy mindig a legjobbat, a legtöbbet nyújtja.

Búcsúzom Bauer Józseftől, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöksége, Tanácsa és a Műszaki Könyvtáros Szekció nevében. Búcsúzom tőle az Országos Széchényi Könyvtár, az Olvasószolgálati és Tájékoztató Főosztály és a Retrospektív Bibliográfiai Osztály munkatársai nevében. Búcsúzom a KGM Műszaki Tudományos Tájékoztató Intézet hajdani munkatársaként és volt műszaki könyvtárosként, talán nem jogtalanul, aktív életének utolsó munkahelye és a műszaki könyvtáros társadalom nevében. Az egyetemi tanszék hajdani hallgatójaként és némely ideig vendég oktatójaként, búcsúzom a tanszék oktatói, munkatársai, Bauer József hajdani hallgatói nevében. Búcsúzom a barátától, az embertől. Isten veled Jóska.

(Elhangzott Bauer József farkasréti búcsúztatásán 1993. augusztus 30-án)

Ottovay László

A 3. prágai könyvkiállításról

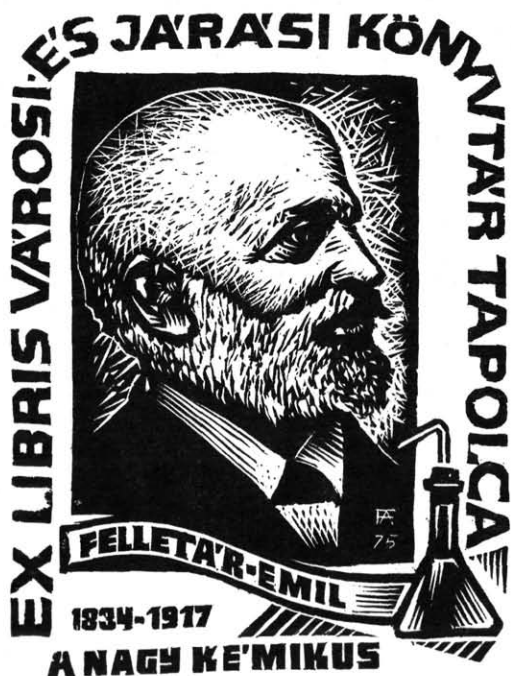
1993. május 13–16-ig immár harmadszor rendezték meg Prágában a nemzetközi Könyvvásárt és Írófesztivált. A bemutatót az Avencourt Exhibitions Ltd. London szervezte. A kiállítást rendező cég annyira fontosnak tartotta a közép-európai részvételt, hogy ezeknek az országoknak a részére átlagosan ötven százalékos árengedményt adott a négyzetméterenkénti árból, sőt aki 1992. december 31. előtt jelentkezett, az további kedvezményt kapott. További bizonyítottámmellett, hogy nagyon fontos könyvszakmai eseményről van szó, a két lelkes szervező személy *Michael March* író és felesége *Hannah March* könyvtáros március elején sajtótájékoztatót tartottak Budapesten az Írószövetség székházában. Erről rövid tudósítás jelent meg a Magyar Nemzetben. Itt elmondták, hogy a tavalyi rendezvényhez képest a kiállítási területek nagysága ötven százalékkal nagyobb lesz. Százötven cseh és szlovák kiadó jelentette be részvételét. Új nemzeti kiállítóhelyet kapott az Egyesült Államok, Kanada, Spanyolország, Görögország és Dél-Afrika.

Hannah Marchtól megtudtuk, hogy az idei vásár kibővül a „Könyvtárak Ma” c. kiállítással és egy magasszintű konferenciával az „Európai Könyvtári Fórum”-mal, melyen a közép-kelet-európai nemzeti könyvtárak képviselői vesznek részt. Ezt május 13-án és 14-én rendezik, párhuzamosan a vásárral. A delegáltak részvételének finanszírozását a Soros Alapítvány támogatja Közép Európai Egyetem intézi. Előreláthatólag negyven ország ezerkétszáz kiadója vesz részt. Kb. százezer látogatót várnak Csehországból, Szlovákiából, egész Európából és a tengerentúlról is.

A másik párhuzamos rendezvény az Írófesztivál. Itt osztják ki az évenként esedékes George Theiner Fordítási Díjat. Tavaly *Bohumil Hrabal* cseh regényírót tüntették ki vele. Az idén az Írófesztivált a lengyel irodalom jegyében rendezik. Az egész kiállítást a Kultúrpalota négy emelete fogadja be.

Személyes benyomások

A Kultúrpalota építménye a Metro C vonalán fekszik és a Vysehrad megállóhelynél kell kiszállni. A Főpályaudvartól három megállónyira van déli irányban. Szinte minden talpalatnyi helyet kiadtak. A kiállítókat izléses almdia boxokban helyezték el. A földszinten és az első emeleten a cseh és szlovák kiadók voltak. A második emeletet a külföldiek kapták. Itt nyert nagyon szerény elhelyezést a magyar bemutató is a Kultúra közvetítésével mindössze kb. tíz négyzetméteren. Négy kiadó mutatta be nagyon szerény termését. Név szerint a következők: Akadémiai, Maecénás, Kossuth, Cartographia. Megjegyzésként csak annyit, hogy a szomszédos görög stand tízszer nagyobb volt. A könyvtári kiállítás a harmadik emeletet foglalta el. Az előzetes tájékoztatással ellentétben a negyedik emeleten nem voltak kiállítók. A budapesti sajtótájékoztatón elhangzott negyven ország ezerkétszáz kiadó, a hivatalos katalógus alapján harminc ország nyolcszáz kiadóra módosult. A pavilonok száma szintenként így alakult. Földszint hatvanhét pavilon, első emelet hatvanöt pavilon, második emelet nyolcvan pavilon, harmadik

emelet negyvenhat pavilon. Ez összesen 6500 m²-t tett ki.

A harmadik emeleten kaptak helyet a közép-kelet-európai nemzeti könyvtárak, köztük a Széchenyi Könyvtár, információs standjai. Melletük állítottak ki a könyvtártechnikával foglalkozó cégek. Sok cég nagyon jó számítógépes könyvtári programokat hozott. Jó néhányat Magyarországon is ismernek és használnak. A teljesség igénye nélkül ezek közül néhányat: TINLIB, VTLS, ALEPH, LIBERTAS, DABIS, ALS, CASLIN, INFOLOGISTIX, BLACWELL PC NTAS. Ez utóbbihoz a prospektusban egy db hajlékony mágneslemezen bemutató programot is mellékeltek. Megemlíthető még a MICROSON cég katalóguscédula másoló gépe. Ez egyes cédulákról készít másolatokat, de kiegészíthető berendezéssel automatikusan több céduláról is másol. A francia BORGEAUD cég ízléses könyvtári bútorokat állított ki. A szlovák kiállítók szintén elhozták

nagyon szép könyvtári berendezéseiket. A könyvvásárral párhuzamosan folyt a már említett „Európai Könyvtári Fórum” c. kétnapos konferencia a közép-kelet-európai nemzeti könyvtárak részvételével. Magyarországot a Széchenyi Könyvtárból *Bátyni Béláné* képviselte. A másik párhuzamos rendezvényen, az Írófesztiválon az idén a Georg Theiner Fordítási Díjat *Ivan Klima* cseh regényíró kapta.

A könyvkiállító cégek nagy számából csak válogatni lehet a teljesség igénye nélkül, hogy csak a legismertebbeket említsem: ARTIA, ODEON, Simon and Schuster, Langenscheidt, Rowolth, Faber and Faber, Longman, Thames and Hudson, Julius Springer, Saur, Oxford University Press, ILO, Encyklopaedia Britannica, Schmidt periodicals, Európa Tanács, UNESCO, UNO stb.

A Saur kiadó most is elhozta nagy-szerű segédkönyvét az évente kiadott kiadói és ISBN katalógust, három nehéz, vaskos kötetben. 1992/1993. 19.

kiad. Együttesen kb. 10–15 kg-ot nyom. Az első kötetben az országok az angol ABC betűrendjében szerepelnek, a második kötetben a kiadók vannak felsorolva folyamatos szoros betűrendben, a harmadik kötet az ISBN számokat tartalmazza nyelvek és kiadói azonosítók szerint. Magyarország a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtártól a Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület Könyvkiadójáig terjed. A belga standon kiállítottak egy francia nyelvű rövidített ETO-t egy kötetben, táblázatokkal és betűrendes mutatóval együtt. Szintén itt lehetett látni egy teljes ETO első kötetét táblázattal és betűrendes mutatóval a 0-tól az 5. osztályig, szintén francia nyelven. A közép-kelet-európai országokban felfutó igényeknek megfelelően nagyon sok nyelvkönyv is szerepelt a kiállításon. A Simon and Schuster cég értékes elektronikai és számítástechnikai kiadványokkal jelentkezett. Sok kiadó nagyon jó művészeti könyveket hozott. Néhány kiadó nem nagy számban lektűröket is felvonultatott. Közgazdasági és jogi könyvek is szép számmal voltak. Természetesen a szépirodalmi választék óriási volt. A cseh és a szlovák

nyelvet leszámítva a három világnyelv: az angol, a német és a francia dominált, kisebb mértékben az olasz és a spanyol.

Összefoglalva: ez a látogatás szakmailag nagyon érdekes volt. Ide kívánkozik egy szerény megjegyzés: talán ennél nagyobb kiállítást nem is érdemes rendezni. Egyfelől mindent végig járni lehetetlen, másfelől az emberi befogadóképességnek is vannak határai. Ezt a rendezvényt nagyon jól át lehetett tekinteni. Három óra alatt kényelmesen végig lehetett járni és közben sok mindent megjegyezni anélkül, hogy a végén a látottakból egy alaktalan massa maradjon vissza.

Mikor e sorokat írom még nem lehet tudni, hogy a vásár milyen üzleti eredménnyel zárult, de valószínűleg nem lesz ráfizetéses, mivel negyven cseh korona volt a belépőjegy ára. A látogatók számát is nehéz egyelőre megbecsülni, de valószínűleg eléri az előzetesen kalkulált százezres értéket. Ezt az is bizonyítja, hogy a megnyitás előtt óriási tömeg gyűlt össze a Kultúrpalota körül és a megnyitás után is folyamatosan érkeztek az emberek.

Hadrovics Gábor

Könyvtári Fórum Prágában

Az 1993. május 13–16. között megrendezett 3. Prágai Könyvvásár és Írófesztivál kísérő rendezvénye volt ebben az évben először a Könyvtári Fórum. A találkozó könyvtári eseményeinek szervezője *Hanna March*, lengyel származású könyvtáros, aki ezt az alkalmat egy sorozat első részének tekintette, amely a közép-kelet-európai régió többi országaiban rendezendő könyvkiállításokhoz a későbbiekben is csatlakozna.

Május 13-án és 14-én az érdeklődők előadásokat hallgattak a régió

nemzeti és akadémiai könyvtárainak vezetőitől, valamint néhány nemzetközi szervezet, jelentős kereskedelmi cégek, szakmai egyesületek képviselőitől.

A Könyvtári Fórumot *Jundrich Kabat*, kulturális miniszter nyitotta meg. Ezután *Wolfgang Löhner*, az UNESCO Általános Információs Programjának igazgatója számolt be a terveikről, majd a Phare program képzési tevékenységéről és a British Council könyvtárainról Közép-Európában hangozott el ismertetés. *A Könyv*

szerepe ma címmel tartott előadást a román *Lettre Internationale* szerkesztője. A lengyel, cseh, román akadémiai könyvtárak helyzetéről, gondjairól, fejlesztési terveiről szóló beszámoló után a különféle nemzetközi kooperációs programok, *Pénzügyi és szakmai* alapok képviselői mutatkoztak be. Többek között *Hans-Peter Geh* az EFLC (European Foundation for Library Cooperation – Könyvtári Együttműködés Európai Alapítványa) tevékenységéről, *Richard Ayers* a Közép-európai Egyetem könyvtári programjáról beszélt.

A második napon a régió nemzeti könyvtárai nyújtottak tevékenységükről általános összefoglaló képet: cseh, lengyel, román és magyar. Ennek a témának a folytatásaként a portugál nemzeti könyvtár képviselője ismertette a gépesítésben és a nemzeti adatbázis létrehozásában elért eredményeiket és terveiket, valamint a British Library munkatársa a könyvtár CD-ROM kiadási politikáját és tevékenységét mutatta be.

Péntek délután néhány jelentős kereskedelmi cég mutatkozott be, mely közül nálunk is jól ismert *Swets and Zeitlinger*, a *Faxon*, valamint a *Saztec Europe*, amely retrospektív konverzióval foglalkozik, és az *Atlantis European*, amely az állománymegőrzés, konzerválás módszereit és eszközeit fejleszti ki (aktív szerepet vállalt a bukaresti Egyetemi Könyvtár állományának konzerválásában).

A Könyvtári Fórum szüneteiben az előadók és az érdeklődők találkozhattak, beszélgethettek, vitatkozhattak a számukra rendelkezésre bocsátott külön „kávéházban”.

A kiállítási csarnok harmadik szintjén a rendezők néhány nagy könyvtár számára kiállítási helyet is biztosítottak, amely szintén lehetőséget nyújtott a bemutatkozásra, találkozásra, beszélgetésre. Az Országos Széchényi Könyvtár standján, hasonlóan más könyvtári kiállítókhoz nagy volt az érdeklődés a régió könyvtárainak hely-

zete, tevékenysége iránt. A szakmai látogatók mellett több könyvkereskedelmi és számítógépes rendszerek eladásával foglalkozó cég is felkeresett bennünket és a potenciális piaci lehetőségek, kapcsolatok felvétele iránt érdeklődött. Problémát csak az okozott, hogy nem rendelkezünk nyomtatott ismertetőkkel, anyagokkal, amelyek a magyar könyvtárakról adnak képet. Szükséges lenne egy kisebb többnyelvű füzetet ilyen célra kiadni, mert elősegítené a kapcsolatfelvételt.

Május 13-án este a prágai Nemzeti Könyvtár adott fogadást és koncertet a nemrég felújított tükörtermében a könyvtári fórum résztvevői számára. *Vojtech Balik*, a könyvtár főigazgatója beszámolt a cseh és szlovák integrált gépesítési rendszer kiépítéséről, amelyben a könyvtárnak központi szerepe van (ekkor dőlt el, hogy a tendert az Aleph nyerte el). A könyvtár épületének, amely Prága egyik legszebb barokk épülete, valamint a mostoha körülmények között tárolt jelentős állományrésznek a

A német Börsenblatt című folyóiratból

1971. 10. 19. Börsenblatt 19

megmentésére, felújítására alapítványt hoztak létre. Az UNESCO anyagi támogatásával multimédia (CD-ROM, Videólemez) készült a könyvtár régi, ritka kéziratairól, könyveiről.

A tervek szerint a Könyvtári Fórumon elhangzott előadásokból kiadvány készül. Lehetőség szerint a KKK is megjelentet néhány a ma-

gyar szakmai olvasókat érdeklő beszámolókból.

Az Európai Könyvtári Fórum főbb témái voltak: 1. Könyvtári rendszerek Közép- és Kelet-Európában; 2. Képzés és továbbképzés az információs rendszerben; 3. Nemzeti és nemzetközi politika formálása; 4. Pénzügyi alapok és alapítványok.

Bátonyi Viola

ROTNAC

Ez év májusában Prága a könyvszakmával kapcsolatos több nemzetközi rendezvénynek is otthont adott. A IV. Prágai Könyvvásár eseményei mellett a ROTNAC (Round Table Conferencies of National Library Services – Nemzetközi Könyvtárellátók Kerekasztal Konferenciája) itt tartotta soros összejövetelét. A tanácskozáson Magyarországot a Könyvtárellátó Vállalat igazgatója *Maróti Istvánné*, illetve a Művelődési Minisztérium részéről *Sóron László*, a Könyvtári Osztály vezetője képviselte.

A központi kérdéskör az volt, hogyan alakult a nemzeti könyvtárellátók helyzete Európa megváltozott gazdasági és politikai viszonyai között; milyen hatásai vannak az átfogó gazdasági recesszióknak, illetve a Kelet-Európában zajló rendszerváltozásnak a könyvszakmában; hogyan jelentkezik a piacorientáltság a gazdaságos működés, valamint a versenyhelyzet kialakulásának problematikája a legutóbbi időszakban. A vitaindítót *Aart Blom*, a holland NBD igazgatója tartotta. Az Európán végigvonuló gazdasági nehézségek nyugaton és keleten egyaránt különös súllyal éreztették hatásukat a kultúra területén. Nyugat-Európában is tipikus problémaként jelentkeznek, hogy az elmúlt évben a legtöbb országban kimutathatóan visszaesett a könyvtárak könyvbeszerzésének korábbi üteme, relative csökkent a médiák vásárlására fordítható pénz, illetve az újonnan vásárolt könyvek és folyóiratok mennyisége. A nemzeti könyvtárellátóknak egyre inkább szembe kell nézniük a könyvforgalmazásban megjelenő új vetélytársakkal is. Az új konkurensok jelentkezése nem egyszerűen csak piaci versenyt kényszerít rá a nemzeti könyvtárellátókra, hanem különösen Kelet-Európában a nem kellő szabályozottság miatt esetenként áttekinthetetlené, bizonytalanná teszi a könyvtárellátás fennálló rendszerét. A kereslet viszonylagos csökkenésével és a növekvő konkurenciával szemben a központi könyvtárellátók a szolgáltatásaik bővítésével és a minőség javításával léphetnek fel legeredményesebben. Nyugat-Európában már komoly fejlesztések kezdődtek a könyvtárellátók információs rendszerének bővítése, az adatok átadásának gépesítése terén. Folyamatosan javítják az egységes országos katalógizálással kapcsolatos szolgáltatások szintjét. Ugyanennek a folyamatnak a részeként jelentősen nőtt a könyvtári kötés szerepe Nyugaton, emelkedett a különböző formájú könyvtári kötésben leszállított könyvek aránya. A jövőben a korábbinál nagyobb szerepet kellene kapnia a nyugati könyvtárellátók és a rendszerváltozás nyomán átalakuló keleti könyvtárellátók közötti együttműködésnek is, mert ebből mindkét fél kulturálisan és gazdaságilag is egyaránt profitálhat. Nyugat-

Európában lépések történtek egy egységes könyvtári információs és katalogizálási szisztéma alapjainak kidolgozására is. Kelet-Európában a nemzeti könyvtár-ellátók működésében jelenleg az átmenetiség jelenti talán a legnagyobb gondot, a még véglegesen ki nem alakult struktúra, a privatizáció még el nem döntött kérdései, illetve az anyagi lehetőségek rendkívül korlátozott volta a nyugatihoz hasonló infrastrukturális szint (gépesítettség, elektronizáció) megteremtéséhez.

Aart Blom az előadásában egy kilenc országra kiterjedő nemzetközi kérdőíves felmérés anyagát is ismertette, amely elsősorban a nemzeti könyvtárellátók versenyhelyzetbe kerülésével kapcsolatos kérdésekkel foglalkozott. A vizsgálat főbb tapasztalatai röviden a következőkben foglalhatók össze. A megkérdezett könyvtárak évente az állományukat átlag 8–12%-ban újítják meg. Ennek a mennyiségnek a leszállítása oszlik tehát meg a nemzeti könyvtárellátók és a többi forgalmazók között. A könyvtárak könyvvel és más médiákkal való ellátása terén Svédországban, Hollandiában és Lengyelországban a ROTNAC-tag könyvtárellátó vállalat gyakorlatilag egyeduralkodó szerepet játszik, Németországban, Norvégiában és Finnországban viszont más versenytársak (könyvterjesztők, kiadók stb.) is közel ugyanakkora jelentőségre tettek szert.

A könyvekkel kapcsolatos információk eljuttatása terén a könyvtárellátók általában központi szerepet játszanak, a vizsgált országok közül azonban csak a Svéd BTJ mondhatja el magáról, hogy nincs számottevő konkurens ebből a szempontból. Norvégiában, Csehországban és Lengyelországban az információszolgáltatásban viszont az ottani ROTNAC-tagoknak osztozniuk kell más jelentős intézményekkel, vállalkozásokkal. Különösen érdekes ez Lengyelország esetében, ahol a megkérdezett könyvtárellátó kereskedelmi eredményei sokkal kedvezőbbek alakultak, mint az egyéb információs tevékenysége. Az információs szolgáltatás terén a könyvtárellátó vállalatok versenytársainak elsősorban a könyvkereskedelmi cégek, illetve maga a központi nemzeti könyvtár számítanak, Norvégia, Lengyelország és Belgium esetén azonban a könyvkiadók egy része is igen jelentős információs tevékenységet végez. A konkurensok elsősorban a közkönyvtárakat célozzák meg a maguk szolgáltatásaival és kevésbé az iskolai vagy egyéb speciális könyvtárakat. A ROTNAC-tag könyvtárellátók főként a külföldi kiadványokra és az AV médiákra vonatkozó információk terén érzik hiányosnak a saját szolgáltatásaikat ezekkel a konkurensokkal szemben.

A központi katalógusszolgáltatás kérdéseivel kapcsolatban megállapítható, hogy ezen a téren mind a könyvtárellátó vállalatok, mind a versenytársként jelentkező egyéb intézmények és cégek egyaránt bővíteni igyekeznek a szolgáltatásaikat. Ebben a témában a legtöbb konkurens a norvég, a német és a lengyel könyvtárellátóknak kell megküzdeniük. Hozzá kell tennünk, hogy a felsorolt országokban – és Nyugat-Európában általában – a katalogizálás egy-egy országon belül sem egységes szisztéma szerint történik; szemben pl. a magyarországi gyakorlattal.

A felmérés utolsó kérdései már átvezettek a konferencia másik kiemelt témájához, a könyvtári kötés kérdésköréhez. A könyvtári kötés szerepének jelentősége az utóbbi időszakban gyorsan nőtt a könyvtárellátók szolgáltatásai között. Egyre nagyobb jelentőséget kap a könyvtári kötésű könyvek forgalmazásának gazdaságossága az eladó és a vevő számára egyaránt. A könyvtárellátó egy sokszor központilag is támogatott – viszonylag gyorsan megtérülő – beruházással is bővítheti szolgáltatásainak körét, a könyvtárak pedig hosszabb életű, könnyebben kezelhető kiadványokhoz jutnak, ráadásul kedvező áron. A hollandiai példa jól bizonyítja, hogy a könyvtárak az NBD-n keresztül az előre bekötött könyvekhez olcsóbban jutnak hozzá, mintha a könyvesbolti forgalomra szánt eredeti borítójú könyveket vennék. A könyvtári kötéssel kapcsolatos

**VÁROSI-KÖNYVTÁR
TARPOLCA**

SEBASTYÉN-GYULA
EMLÉKEZETE
1864-1946

tapasztalatok kicserélésére, a tartósabb, de ugyanakkor olcsóbb kötések bevezetése, elterjesztése érdekében ebben az évben egyébként speciális szakmai konferenciákat is rendeznek: az egyiket márciusban tartották Rómában, a másikra pedig októberben kerül sor a franciaországi Nancyban. A korábban említett felmérés tanúsága szerint a könyvtári kötésű könyvek szállításában a holland és svéd könyvtárellátó jár az élen, könyvforgalmuk több mint 75%-át teszik ki az általuk bekötött könyvek. Kelet-Európában ebből a szempontból Lengyelországban játszik ez a legnagyobb szerepet, ahol az előre bekötött könyvek forgalmazása megközelíti az 50%-ot. Meg kell jegyeznünk, hogy a különbségeket az országok között ebben a témakörben részben bizonyos hagyományok is indokolják. Egyes országokban a közkönyvtárak egy nem elhanyagolható része saját maga is berendezkedett könyvkötészetre, míg másutt ez már korábban is inkább különálló, gyakran központi szolgáltatásként jelentkezett. A felmérés tanúsága szerint jelenleg az előre kötött könyveket főként a közkönyvtárak vásárolják, míg az egyéb, speciális könyvtárak (intézmények, egyetemek, iskolák) kevésbé élnek ezzel a szolgáltatással, még Svédországban és Hollandiában is, ahol egyébként a könyvtári kötés szerepe a legnagyobb. A könyvtári kötésben szállított könyveket tekintve Svédországban, Hollandiában vagy Lengyelországban a ROTNAC-tag könyvtárellátó komolyabb versenytársakkal nem rendelkezik.

Norvégiában, Németországban és Finnországban viszont, ahol még nem fejlődött ilyen szintre a szolgáltatás a könyvtárellátóknak számolniuk kell egy sor vetélytárssal, kereskedőkkel, kiadókkal, akik szintén megpróbálják kihasználni a bekötött könyvek iránti kereslet növekedéséből adódó lehetőségeket.

A konferencia második napján délelőtt tartotta meg bemutató előadását a

SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky – Cseh Köztársaság Könyvtári és Információs Egyesület) elnöke, *Jarmila Burgetova* asszony. A ROTNAC találkozók hagyományához híven részletes tájékoztatást nyújtott a házigazda ország könyvtárügyének jelenlegi helyzetéről, aktuális problémáiról és a közeljövő fő fejlesztési irányairól. A Csehországban végbe ment változások nyomán ellentmondásos hatások jelentkeztek az ország könyvtári rendszerében. A reprivatizáció egy sor könyvtár további működését lehetlenné tette, hiszen az épületeket vissza kellett adni a régi tulajdonosoknak, akik ezeket azután más célra hasznosították. Megszűnt a központi támogatás rendszere és a decentralizálás jegyében a kultúrára fordítható anyagi eszközöket a regionális központok kapták meg. Ennek aztán egyaránt jelentkeztek pozitív és negatív következményei is. Egyes könyvtárak az utóbbi időben alig tudnak hozzájutni a szükséges anyagi forrásokhoz, más körzetben viszont egyes intézmények nem tudnak megfelelően élni a hirtelen megnövekedett pénzbeli lehetőségekkel. A könyvszakmában a rendszerváltás során a régi szervezeti rendszert teljesen szétverték, de az új szisztéma még csak alakulóban van, jelenleg sem működik tökéletesen. A SKIP-nek a korábbinál sokkal több és szerteágzóbb feladatot kell ellátnia, amely a különböző szervező munkáktól módszertani segítségen át az érdekvédelemig terjed. A könyvtárakat jelenleg leginkább érintő égető anyagi problémák megoldása terén azonban nem tudnak jelentősebb segítséget nyújtani.

A vendéglátók bemutatkozása után következett az egyes tagszervezetek elmúlt munkájáról való rövid tájékoztatók megtartása, illetve a közeljövő feladataival és bizonyos szervezeti kérdésekkel kapcsolatos határozatok meghozatala.

Bár a nyugat-európai és közép-kelet-európai ROTNAC-tagok problémái érthető módon sok mindenben eltértek egymástól, a felszólalásokban egy sor hasonló gondolat is jelentkezett. *Göran Eliasson*, a svéd BTJ igazgatója az információs szolgáltatás gépesítése terén végrehajtott hazai fejlesztésekről beszélt, de kiemelte, hogy a nyomtatott adatszolgáltatás szerepe feltehetően még sokáig jelentős marad, hiszen a partner könyvtárak egy része még Svédországban sincs felkészülve az automatizáció egy magasabb szintjére. A holland NBD részéről *Aart Blom* és *Cor Epping* elsősorban a könyvtári kötéssel kapcsolatos törekvéseikről és tapasztalataikról beszélt; meggyőző példákkal szemléltették ennek a szolgáltatásnak a nyilvánvaló gazdaságosságát és akár új beruházások kifizetődőségét is.

Maróti Istvánné a Könyvtárellátó Vállalat jelenlegi helyzetét, problémáit és a jövőre vonatkozó elképzeléseit foglalta össze. A rendszerváltás megindulása nyomán mind a kiadók, mind a terjesztők száma jelentősen megnövekedett Magyarországon. A könyvtárellátás szervezeti rendszere azonban a változások között is alapvetően megmaradt, bár új szemlélettel telítődött. Így az összes többi volt szocialista országgal ellentétben, ahol az egységes könyvtári szisztéma elemeire bonlott, nálunk a folyamatos működés feltételei megmaradtak. A könyvtárak ellátásában természetesen Magyarországon is megpróbálnak más vállalkozások is bekapcsolódni, a Könyvtárellátó Vállalat azonban változatlanul meghatározó szerepet játszik ezen a területen. Tevékenységének egyik fő erőssége, hogy komplex szolgáltatást nyújt partnereinek. A könyvvel kapcsolatos információkat, a könyvtári használatra előkészített könyvet, a katalogizáció különböző kellekeit együtt biztosítja a könyvtáraknak. Erre a komplex szolgáltatásra természetesen más médiák esetén is törekszik. Fejlesztésre mindenképp az információ eljuttatásával, gyorsításával törekszik a vállalat. Részben a már meglévő információs eszközök és rendszerek jobb kihasználása révén, hogy a nyomtatott információ minél előbb és minél részletesebb bontásban eljuthas-

son valamennyi partnerhez. Másrészt egy olyan információs adatbankot szeretne létrehozni a KELLÓ, amely online szisztémában juttatná el a szükséges adatokat a könyvtárakba. Ez utóbbihoz azonban megfelelő szintű automatizáció szükséges, illetve az adatbázis feltöltése és új szemlélet szerinti átrendezése. A Könyvtárellátó Vállalat egyébként további átalakulás és fejlesztés előtt áll. A vállalat privatizációjával, az átalakulás formájával kapcsolatban azonban egyelőre még végleges döntés nem született, jelenleg előkészítő tárgyalások folynak, a vállalat iránt egyébként külföldi cégek is komoly érdeklődést tanúsítanak. A végleges működési struktúra megszületéséről a vállalat igazgatója az elkövetkező ROTNAC konferenciára ígért részletes tájékoztatást.

Lengyel részről a „Książnice igazgatója tartott hosszabb beszámolót. Értékelése szerint a lengyelországi változások az ottani könyvszakmában elég kaotikus állapotokat idéztek elő. Több ezer kiadó, rengeteg terjesztő, szabadáras könyvek, a központi katalogizáció hiánya – ez mind-mind rendkívül megnehezíti a szakmán belüli eligazodást. A vállalat a szolgáltatásaik bővítésével és a legkülönbözőbb tevékenységek felvállalásával próbál versenyképes maradni: nyomdai tevékenységet, papírforgalmazást, könyvtári kötet, bútorkereskedelmet és kiadói tevékenységet egyaránt folytat a „Książnice”, hogy szakmán belül meg tudja őrizni, s esetleg javítani tudja korábbi pozícióját.

A norvég A. L. Bs részéről Arnt Seljeseth igazgató és egyik munkatársa rendkívül éles piaci versenyhelyezetről számolt be. A náluk jobb anyagi helyzetben lévő speciális egyetemi, intézményi könyvtárak ellátását sok más cég is megcélózta az utóbbi időben, s ennek következtében néhány korábbi partnerüket elveszítették. A korábbi szerepüket elsősorban a közművelődési könyvtárakkal kapcsolatban tudták megőrizni; ezeknél azonban a Norvégiában is jelentkező

recesszió keresletbeszűkülést eredményezett. A fejlődés útját ők is differenciáltabb és gyorsabb információközvetítésben és az automatizációban látják.

Sokban hasonló problémákról és fejlesztési tervekről számolt be a dán és a finn résztvevő is. *Jorma Kirjavainennek*, a finn Könyvtárellátó igazgatójának az adatai szerint még 1991-ben a forgalmuk 2 056 000 db könyv (170 millió FIM) volt, ez 1992-ben 1 900 000 db-ra (163 millió FIM) csökkent.

A legbiztosabb eredményekről, melyek az általános recesszió ellenére is, a legtöbb területen számottevő előrelépést jeleztek a könyvtárellátás terén a német EKZ igazgatója, *Henner Grube* számolt be.

A beszámolók, majd a kötetlen vita után az elnöki zárszó következett. Ebben *Rudi van der Velde* még egyszer kiemelte, hogy az általános gazdasági és politikai viszonyok között más-más kiinduló helyzetből ugyan, de a nyugat-európai és a keleti könyvtárellátóknak lényegében ugyanazokkal az alapvető problémákkal kell megküzdeniük. A stagnáló kereslet, és az erősödő piaci verseny feltételei között, a vállalatok csak a szolgáltatásaik fejlesztésével, kiszélesítésével tudnak eredményeket biztosítani maguknak. Ezek közül elsősorban az információáramlás gyorsításával, bővítésével, fokozatos automatizálásával kell a jövőben a leginkább foglalkozni.

Nyugat-Európában a könyvtárellátók hagyományos szerepüket főként a közművelődési könyvtárakkal való kapcsolatukban tudnák megőrizni. Más partnerek esetében sok országban komoly vetélytársak jelentek meg. Közép-Kelet-Európa országaiban a könyvszakma működését a még be nem fejeződött, le nem zárult átalakulási folyamatok is jelentősen nehezítik. Ebben a régióban a magyar Könyvtárellátó Vállalat helyzete tekinthető legbiztosabbnak, amely azonban infrastrukturálisan hátrányos helyzetben van a nagy múltú nyugati vállalatokhoz képest. Az egységes könyvtárellátási szisztema fennmaradásának és az alaptevékenység folyamatos biztosításának köszönhetően a magyar Könyvtárellátó a változások között is versenyképes maradt, és komoly fejlesztésekkel törekszik munkájában az európai színvonal minél több területen való elérésére.

A következő időszakban a korábbinál nagyobb jelentőséget kap a nyugat-európai és közép-kelet-európai cégek bővülő együttműködése. A kapcsolatok szélesítésében, a közös munka támogatásában aktív szerepet kíván vállalni maga a ROTNAC is. Nyitni akar az újonnan létrejött kelet-európai államok könyvtárellátói felé is, melyeket az alapvető feltételek megléte esetén, szívesen venne fel tagjai sorába.

S bár a következő ROTNAC konferencia Barcelonában kerül megrendezésre, a szervezet törekszik arra, hogy rendezvényeinek egy részét – a jövőben is – a közép-kelet-európai államok valamelyikében tartsa meg. Ezek egyikének megrendezésére a magyar fél is jelezte szándékát. Szóró Ilona

Pályázat a könyvtári szolgáltatások fejlesztésére

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium – elősegítendő a könyvtári ellátás javítását – felkérte a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségét egy olyan pályázat kírására és lebonyolítására, melynek célja, hogy ösztönözze és elis-

merje a könyvtárak erőfeszítéseit szolgáltatásaik fejlesztésére. A pályázat céljára az MKM 100 000 forintot bocsátott az MKE rendelkezésére.

A fentiek alapján az MKE elnöksége az alábbi feltételekkel hirdeti meg a pályázatot.

1. A pályázat nyitott, minden önállóan vagy valamely más intézmény keretében működő, bármilyen típusú könyvtár részt vehet rajta. Több könyvtár közös pályázatot is benyújthat.

2. Pályázni lehet az 1993. április 1-je és 1994. március 31-e között bevezetett új vagy tartalmilag és/vagy technológiailag megújított, a könyvtár saját használatának vagy szélesebb használói körnek közvetlenül, illetve más könyvtárak közvetítésével nyújtott szolgáltatással.

3. A szolgáltatást legfeljebb 100, géppel írott sorban kell ismertetni. A pályázathoz dokumentációs anyagot (prospektus, előfizetési felszólítási, belső szabályzat, marketing kiadványok stb.) lehet csatolni.

4. A pályázatot a fejlesztést végrehajtó személyek nyújthatják be. Ha a pályázatot a könyvtár nyújtja be, akkor meg kell jelölnie azokat a munkatársakat, akik a fejlesztést végrehajtották.

5. A pályázatok elbírálására az MKE elnöksége 3–5 tagú zsűrit kér fel a pályázó könyvtárakkal személyes kapcsolatban nem álló szakemberek közül. A zsűri szükség szerint helyszíni vizsgáldást is lefolytat a pályázatra benyújtott szolgáltatást illetően.

6. A zsűri maga határozza meg a kiadandó díjak számát és összegét a 100 000 forintos kereten belül, 30 000 forintnál kisebb összegű díjat azonban nem állapíthat meg. A zsűrinek jogában áll egyetlen pályázatnak is odaítélni a teljes összeget. Ha a zsűri eredménytelennek ítélte a pályázatot vagy nem használta fel a teljes keretet, a fennmaradt összegről a Művelődési és Közoktatási Minisztérium rendelkezik.

7. Ha az elismerésre érdemes pályázatok száma meghaladja a kiadható összeget, a zsűri javaslatot tehet arra, hogy közülük a díjat nem nyert pályázók részt vehessenek – amennyiben erre sor kerül – egy később kiírt pályázaton.

8. A pályadíjat nyert könyvtár igazgatója, illetve fenntartója a teljes összeget köteles annak a munkatársnak, illetve azoknak a munkatársaknak kifizetni, aki kifejlesztette, illetve akik kifejlesztették a szolgáltatást. Ha több személy vett részt a fejlesztésben, az összeg felosztásáról maguk döntenek vagy rábízák a döntést a hivatali vezetőre, vagy az általuk felkért szervezetre.

9. A benyújtott pályázatokat – függetlenül attól, hogy díjazásban részesültek-e vagy sem – a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* c. lap megjelenteti eredeti formájukban vagy a pályázókkal egyeztetett módon.

10. A pályázatokat 1994. április 30-áig kell benyújtani a Magyar Könyvtárosok Egyesülete titkárságán (1088 Budapest VIII., Szabó Ervin tér 1.). A pályázat eredményét az MKE az évi vándorgyűlésén kell kihirdetni. A zsűri és a vándorgyűlés helyi szervező bizottsága felkérheti a pályázókat, hogy munkájukat a vándorgyűlésen mutassák be.

Budapest, 1993. november 1.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöksége

Felhívás javaslatételre: a FID információs szakmai kitüntetésére 1994-re (Information Professional Award). A FID a fent megnevezett kitüntetést 1992-ben hozta létre, az egyik legeredményesebb szakcsoportja, a FID/MIP (Modern Information Professional) javaslatára. A kitüntetés két évenként kerül kiosztásra és olyan információs szakemberek kaphatják meg, akik kiemelkedő szakmai tevékenységet fejtettek ki különböző információs területeken. A kitüntetéseket a kongresszusok alkalmával nyújtják át a legeredményesebbnek ítélt jelölteknek. Az első alkalommal a japán *Yukio Nakamura* professzor érdemelte ki, hosszú és eredményes tevékenységének elismeréseként, melyet a nemzetközi információs szakmában töltött be, illetve ért el. A következő díj átadására a 47. tokiói kongresszuson kerül sor, 1994 októberében. A kitüntetendő személyére javaslatot tehet minden FID tag. Más szervezetek javaslataikat – egy FID tag támogatásával és megfelelő dokumentációval – a FID hágai titkárságára szintén beküldhetik. Az elbírálást a FID megfelelő bizottsága végzi (FID Honours and Award Comitte).

A legfontosabb kritériumok: 1. Minden tekintetben, az információ bármely területén végzett, kiemelkedő szakmai tevékenység. 2. A jelölt legalább 5 éves munkaviszonnal kell hogy rendelkezzen, így a kitüntetés csak kivételes esetben ítéltető oda egyetemi hallgatónak. 3. Nincs fajra, nemre, nemzetiségre, korra (a fenti kivételével) stb. megkülönböztetés. 4. A jelölt nem szükséges, hogy tagja legyen a FID-nek.

A javaslatot és a kiegészítő anyagot 1994. június 30-ig kell beküldeni a következő címre: FID General Secre-

tariat, P.O. Box 90402, 2509 LK The Hague, Netherlands. Tel.: + 31 70 3140671, Fax: + 31 70 3140667.

FID centenáriumi ünnepek: A szövetség megalakulásának 100. évfordulója alkalmából rendezendő ünnepek részeként a FID kerekasztal konferenciát szervez a 47., 1994 októberében Tokióban megrendezésre kerülő kongresszusán. A találkozóra meghívják a vezető nemzetközi, regionális szövetségeket, egyesületeket és azokat a kormánytól független szervezeteket, amelyek különféle információs tevékenységeket folytatnak. E szervezetek a tervek szerint együttesen elkészítenek egy jövőorientált megoldási elképzelést, amely tartalmaz majd egy „manifesztumot” vagy referenciaanyagot az elkövetkező évtizedekre vonatkozóan, a 21. századra is kiterjedően. Ennek érdekében előzetesen kidolgozásra kerül egy vázlat (angol, francia és spanyol nyelven), amelyet széleskörű konzultációra bocsátanak a szervezetek, egyesületek között, még a tokiói rendezvény előtt. A kerekasztal a szervezők reményei szerint erősíteni fogja az információorientált szervezetek és egyesületek közötti együttműködést az „információ korában”. Az előzetes elképzelések szerint a konzultáció a következő problémák köré csoportosul: melyek azok az alapvető problémák, amelyekkel szembekerül az emberiség, és mi az információs szerepe ezek megoldásában; általános (közös) érdekek; irányelvek (amelyek alapján az együttműködés megvalósítható); megállapodás a jövő érdekében folytatott együttműködésről,

További információk kaphatók *Jacques Tocatlantól* (Chairman FID/PR-

LAG, / rue des Frères Périer, 75116 Paris, France. Fax: + 33 1 47238354), vagy a FID hágai titkárságától (FID General Secretariat, P.O. Box 90402, 2509 LK The Hague, Netherlands. Tel.: + 31 70 3140671. Fax: + 31 70 3140667).

Az Európa Tanács (ET) utazási ösztöndíj rendszere. Az európai kulturális együttműködési törekvések kibontakozása nemcsak a képzés iránti mind fokozottabb elvárásokat, hanem a kulturális élet különböző területein irányító szerepet betöltő szakemberek mobilitásának segítségére irányuló igényt is előtérbe helyezte. Mivel gyakran éppen az utazás költségei jelentik a legnagyobb akadályt a kulturális területek cserekapcsolatai előtt, az ET Kulturális Kapcsolatok Tanácsának Kulturális Bizottsága, képzési programjának keretében utazási ösztöndíj rendszert hozott létre.

Az ösztöndíjrendszer célja: Lehetővé tenni, a mobilitás elősegítése révén, szakemberek, gyakornokok számára az Európai Kulturális Konven-

ció más tagországainak tevékenységében, rendezvényein való részvételt. Általános elv, hogy az ösztöndíj kizárólag a látogató oda-vissza útiköltségét fedezheti.

Az ösztöndíjat a következő tevékenységekre ülhetik oda: A pozitív elbírálás szempontjából fontos, hogy a tevékenység tanfolyamokhoz, ülés-szakokhoz, vagy olyan egézsnapos, legalább öt napot meghaladó szemináriumokhoz ill. olyan képesítés megszerzésére irányuló rendezvényekhez kapcsolódjon, mely hosszabbtávú szakmai és továbbképzési programok részeit képezik. Minden tevékenységnek a kulturális élet irányítóinak vagy menedzserek képzéséhez kell kötődnie.

További információk: A rendszer két ösztöndíjtípust ölel fel: külföldi oktatók, szakemberek útiköltségei, akiket valamely képző intézet hívott meg az általa szervezett képzési programban való részvételre; gyakornokok útiköltségei, akik részt akarnak venni egy külföldi képző intézet által meghirdetett tanfolyamon vagy egy kulturális intézményben megrendezésre kerülő hivatalos szakmai továbbképzésen; az ösztöndíj csak útiköltségre kérhető, s feltétele az is, hogy legyen egy megállapodás a vendéglátók és a kedvezményezett közt az egyéb költségeket illetően (részvételi díj, helyi utazás, szállás stb.); az ösztöndíj értelemszerűen nem vehető igénybe sem tájékoztató célú, sem koordinációs ill. nemzetközi programokban való együttműködés kialakítását célzó rendezvényeken való részvételre; a pályázatokat, egy olyan úrlapon, melyet mindketten aláírtak, a fogadó vagy a meghívott fél nyújthatja be; évente, képzési központonként maximum 2 pályázat adható be, ezenkívül a költségvetési helyzet függvényében év végén egy harmadik is. Ez utóbbi esetében a kelet-közép-európai országokból jövő ill. menő szakemberek elsőbbséget élveznek az elbírálásnál; a támogatás összege

A német Börsenblatt című folyóiratból

maximum 5000 FF ill. a kelet-közép-európai országok esetében 6000 FF lehet, melyet a legrövidebb útvonalon, a költségek szempontjából a legelőnyösebben kell felhasználni.

Információkat az alábbi címen lehet kérni: Fondation Marcel Hicter, 14 rue Rornet de Grez, 1030 Brussels, Belgium. Tel.: 32 2 219 98 86. Fax: 32 2 217 67 10. Az MKM Könyvtári Osztálya az angol és francia nyelvű ismertetőket az érdeklődők rendelkezésére tudja bocsátani.

Könyvek Németországból. Németország legújabb könyv- és folyóirat termeléséből mintegy 3500 darabot mutatott be a szeptember 10-én, a budapesti Vigadó Galériában megnyílt reprezentatív kiállítás, amelyet szeptember 21-ig tekinthetnek meg az érdeklődők. Ezután a kiállítást Szegeden, a József Attila Tudományegyetem aulájában mutatják be, valamint Pécsen, a Magyar Honvédség Helyőrségi Klubjában. A kiállításon számos témakörrel kapcsolatos művek láthatók. A kiállított könyvek és folyóiratok nemcsak a tudomány és technika legújabb eredményeit mutatják be, hanem az Alpok, valamint az Északi-és Keleti-tenger közti területen élő lakosság sokoldalú szellemi érdeklődését is. A kiállítás egy-egy részlege, ahol mintegy 250 könyv látható, a modern szakképzéssel, valamint a gazdaság kérdéseivel foglalkozó műveket mutat be.

A szervezők, akik a nagy hagyománnyal rendelkező Frankfurti Könyvvásár rendezői, a két ország közötti kulturális kapcsolatok élénkítését tűzték ki célul. A könyvkiállítást több irodalmi rendezvény kísérte. Többek közt a kelet-berlini *Helga Königsdorf* és a filozófus *Peter Sloterdijk* tartott előadást, szerzői estet. Az irodalmi rendezvények helye a budapesti Goethe Intézet volt, amely a Magyar Könyvkiadók és Könyvter-

jesztők Egyesülésével karöltve jelentős szerepet játszott a könyvkiállítás megrendezésében. A kiállítás frankfurti rendezői, valamint a fenti két intézmény 1994. szeptember 10-én a Goethe Intézetben szemináriumot rendeztek *A kiadói munka és a média* címmel. Erről a szemináriumról, a szemináriumon felvetett és megvitatott témákról, valamint a szemináriummal kapcsolatos távlatos elképzelésekről a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* következő száma bővebb anyagot fog hozni.

Az ercsiiek példamutatóan ápolták és ápolják ma is a községhez mély családi szálakkal kötődő nagy magyar író és állambölcselő, *Eötvös József* emlékét. Augusztus végén és szeptember elején az idén is megrendezték az *Eötvös Napokat*. Az ünnepségsorozat kiemelkedő eseményeként a nagyközség önkormányzata és az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum szeptember 10-én *Eötvös József, az író* címmel tudományos tanácskozást tartott. *Fenyő István*, az irodalomtudományok doktora *Eötvös József, az író-politikus*, *Bényei Miklós*, a történelemtudományok kandidátusa *A paraszti szorgalom apoteózis a Eötvös regényeiben és elbeszéléseiben*, *Rácz-Fodor Sándor* főiskolai docens *Eötvös útja az Uralkodói Eszmékhez* címmel elemezte az életművet. A tudományos ülésszakkal párhuzamosan *Domonkos Béla* szobrászművész, a másfél éve elhunyt és Ercsihez éppen az Eötvös életét bemutató emlékkiállítás megrendezésével kötődő *Horváth Ferenc* festőművész és *Józsa Nemes Irén* erdélyi festőművész kiállításának megnyitására is sor került. A tudományos ülésszak résztvevői befejező programként megtekintették az Eötvös József Emlékmúzeumot, ahol ez alkalommal kiállították azt a hímezett zászlót, amelyet 1861-ben Eötvös budai követévé választásakor tiszteletére készítettek.

Pótlások a lexikonokhoz az 1991. évre

Összeállításunk ugyanolyan rendszerű, mint a *Könyvtárosban* 1991 decemberében megjelent előzménye. Mivel a sajtó gyakran mellőzi a halálozás pontos helyének és napjának megjelölését, emiatt sok esetben mi is kénytelenek vagyunk körülbelüli adatokat szerepeltetni: a megjelenési nap dátumát, illetve a föltételezett helyet kérdőjellel. Máskor a halálozás helyeként – adat híján – a tágabb környezetet, országot nevezzük meg. Ha a sajtó csak a temetés időpontját közli, akkor a hír megjelenésének keltjét adjuk meg „előtt” megjegyzéssel.

Mivel gyűjtésünk az 1991. évre vonatkozik, így az évszámot mellőzzük, csak a hónapot és a napot tüntetjük föl arab számmal.

RÖVIDÍTÉSEK

†	Halálozás, illetve posztumusz kitüntetés
AHSZ	Akik a hírekben szerepelnek. 1989.
AKL	Akadémiai kislexikon. 1989–1990.
AIKL	Alapismereti kislexikon. 1988.
BB	Balázs Béla díj
BL	Biológiai lexikon. 1975–1978.
BLKF	Biológiai lexikon. Kiegészítő füzet az 1–4. kötethez. 1987.
BRZL	Brockhaus-Riemann zenei lexikon. 1983–1985.
CE	Cambridge enciklopédia. 1992.
DKA	Díjasok és kitüntetettek adattára. 1984.
EF	Erkel Ferenc díj
EL	Eötvös Loránd-díj
ÉM	Érdemes művész
FL	Fotólexikon. 1963.
FOL	Fejlődő országok lexikona. 1968.
HKÍ	Huszadik század külföldi írói. 1968.
IND	Irodalmi Nobel-díj, 1901–1990. Kolozsvár, 1990.
JA	József Attila-díj
JM	Jászai Mari-díj
KÁA	Kossuth-díjasok és Állami Díjasok almanachja, 1948–1985. 1988.
KBL	Koegler, Horst: Balett lexikon. 1977.
KD	Kossuth-díj
KK3–4	Ki kicsoda? 3. átd. kiad. 1975. és 4. átd. kiad. 1981.
KKL	Közgazdasági kislexikon. 4. bőv. kiad. 1987.
KKMF	Ki kicsoda a mai magyar filmművészetben? 1983.
KKMGY	Ki kicsoda a mai magyar gyermekirodalomban? 1988.
KKT	Ki kicsoda a történelemben? 1990.
KKZÉ1–2	Ki kicsoda a magyar zenei életben? 1979. és 2. bőv. kiad. 1988.
KL	Kislexikon. 1968.
KM	Kiváló művész
KMÍK	Kortárs magyar írók kislexikona, 1959–1988. 1989.
KMSZ	Kortárs magyar színészlexikon. 1991.

LF	Liszt Ferenc-díj
MA	Művészeti Alap díja
MAÉ	Magyar agrártörténeti életrajzok. 1987–1989.
MAÉL	Magyar életrajzi lexikon. 1967–1969.
MAÉL3	Magyar életrajzi lexikon. 3. köt. 1981.
MAEP	A magyar antifasiszta ellenállás és partizánmozgalom. Kislexikon. 1987.
MÉ	Művész életrajzok. 1985.
MEIL	A magyar emigráns irodalom lexikona. 1990.
MÉL	Modern építészeti lexikon. 1978.
MFGA	Seregély György: Magyar festők és grafikusok adattára. 1988.
MIL	Magyar irodalmi lexikon. 1963–1965.
MINL	Mindenki kislexikona. 1974.
MKK	Magyar ki kicsoda, 1990. 1990.
MKL	Művészeti kislexikon. 1973.
ML	Művészeti lexikon. 1965–1968.
MLE	Magyar Larousse enciklopédia. 1991.
MM	Munkácsy Mihály-díj
MML	Munkásmozgalom-történeti lexikon. 2. jav., bőv. kiad. 1976.
MNKK	Magyar és nemzetközi ki kicsoda? 1992.
MTAA	A Magyar Tudományos Akadémia almanachja, 1985. 1986.
MTTT1–2	Magyarok a természettudomány és technika történetében. 1986. és 1989.
ND	Nobel-díj
NDL	A Nobel-díjasok kislexikona. 2. jav., bőv. kiad. 1985.
NL	Néprajzi lexikon. 1977–1982.
OL	Orvosi lexikon. 1967–1973.
p	Pótlásban, az adott lexikon utolsó kötetében.
PD	Pulitzer-díj
PL	Pedagógiai lexikon. 1976–1979.
RMIL	Romániai magyar irodalmi lexikon. 1981–1991.
RVL	Römpp vegyészeti lexikon. 1981–1984.
SL	Sportlexikon. 1985–1986.
SZD	Széchenyi-díj
SZKL	Színházi kislexikon. 1969.
TM	Táncsics Mihály-díj
TMKK1–2	Természettudományos és műszaki ki kicsoda? 1986. és 1988.
TTL	Természettudományi lexikon. 1964–1968.
TTL7	Természettudományi lexikon. 7., kiegészítő köt. 1976.
ÚFL	Új filmlexikon. 1971–1973.
ÚML	Új magyar lexikon. 1959–1962.
ÚML7	Új magyar lexikon. 7., kiegészítő köt. 1972.
ÚML8	Új magyar lexikon. Kiegészítő kötet, 1962–1980. 1981.
ÚML KF	Új magyar lexikon. Kiegészítő füzet. 1983.
ÚL	Úrhajózási lexikon. 1981.
VKE	Világirodalmi kisenciklopédia. 3. bőv. kiad. 1984.
VL	Világirodalmi lexikon. 1970–1989.
VOL	Várnai Péter: Opera lexikon. 1975.
YM	Ybl Miklós-díj
ZL	Zenei lexikon. 1965.

KIEGÉSZÍTÉSEK

- Ács Ernő † Bp., 2. ? DKA, KÁA, KK3-4, KL, MINL, MTAA, TTL, ÚML
 Ács Margit JA KMÍK
 Aczél György † Bp., 12.6. AKL, KK3-4, MINL, MKK, MLE, MML, MNKK,
 ÚML
 Alpár Gitta † Palm Springs (CA), 2. 27. előtt BRZL, KK3-4, MINL, SZKL,
 VOL, ZL
 Alpár László † Bp., 9. 22? MTAA
 Alszeghy Zoltán † Róma, 5. 18. MEIL
 Anderson, Carl David † USA, 1. 11. AKL, KK3-4, KL, MINL, NDL, RVL,
 TTL, ÚML
 Anna Margit Szentendre?, 6. 3. AKL, DKA, KK3-4, MÉ, MFGA, MFL,
 MKK, MKL, ML, ÚML8
 Antoni Ferenc † Bp., 10. 8. AKL, BL, KK4, MKK, MNKK, MTAA, TMKK2,
 TTL7, ÚML8
 Arday Aladár † Bp., 6. 21. SL
 Arrau, Claudio † Müzzuschlag (Németország), 6. 9. AKL, BRZL, KK4,
 ÚML7-8, ZL
 Arrupe, Pedro † Róma, 2. 5. KK4, ÚML8
 Arthur, Jean † Carmel (CA), 6. 19. ÚFL
 Ashcroft, Peggy † London, 6. 14. KK3, MINL, SZKL
 Baász Imre † Sepsiszentgyörgy, 7. 21. MFGA
 Bajor Andor † Debrecen, 1. 25. AKL, KK4, KKMGY, KMÍK, MIL, RMIL
 Bakhtiar, Sapur † Párizs, 8. 8. KK4, ÚML8
 Bakonyi József † Szekszárd?, 4.? DKA, KÁA, KK4
 Balassa Béla † Washington D. C., 5. 10. AKL, KK4, MEIL, MKK
 Baló György PD, MKK
 Balogh Zsolt BB, MKK
 Bán János † Bp., 11. 13. MTAA
 Bánki László † Bp., 10. 31. BL, DKA, KK4, MTAA, TTL7
 Bánky Róbert † Bp., 5. 30. KMSZ, MKK, SZKL
 Bánky Vilma † Hollywood (CA), 3. 18. ÚFL
 Bardeen, John † Boston (MA)?, 1. 30. AKL, KK3-4, MLE, NDL, RVL, TTL,
 TTL7, ÚML7-8
 Bárdos György † Bp., 8. 14. KKZÉ1, ZLp
 Barker, George Granville † Nagy-Britannia, 10. 27. VL
 Bartha Károly † Boston (MA), 2. 4. SL
 Benkő Imre PD MKK
 Bernát Iván † Bp., 9. 6. BLFK, MTAA, OLp, TTL7, ÚML8
 Billetdoux, François † Párizs, 11. 26. VL
 Boda Domokos SZD BLKF, MKK, MTAA, OL, TMKK2, TTL7, ÚML7-8
 Bodonyi Csaba SZD DKA, KK4, MKK, TMKK2
 Bogoly István † Bp., 11. 11. MTAA, TMKK2
 Bollnow, Otto Friedrich † Németország, 2. 7. KK4
 Boróczy Gábor † Bp., 5.2? SL
 Boros János † Bp., 2. 2. előtt MTAA
 Borsos Béla † Bp., 10. 16. előtt ML, MTAA
 Bosaková, Eva † Prága, 1. 15? SL
 Boskovsky, Willy † Ausztria, 4. 21. BRZL, KK3-4, ZL
 Breitner Tamás † Pécs, 3. 26. BRZL, DKA, KK4, KKZÉ1-2, MKK, ÚML8,
 VOL

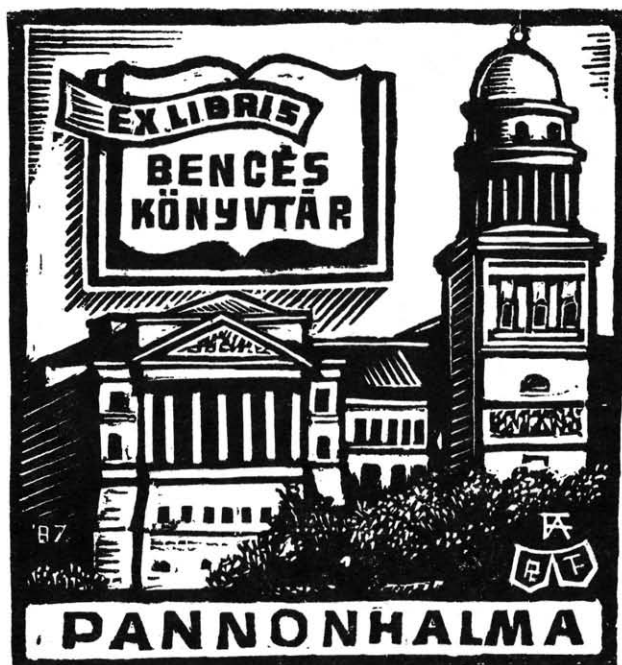
Brunet, Pierre † Boyne City (MI), 7. 27. SL
 Brühl, Heidi † Starnberg, 6. 8. ÚFL
 Bulatovic, Miodrag † Belgrád?, 3. 14. HKÍ, KK3-4, VKE, VL
 Burger Tibor † Pécs?, 6. 4. MTAA
 Busch, Niven † San Francisco (CA), 8. 27? VL
 Capra, Frank † ? (CA), 9. 3. AKL, KK3-4, KL, MINL, MLE, MNKK, ÚFL,
 ÚML
 Cedenbal, Jumzsagijn † Moszkva, 4. 20. [18?] AKL, KK3-4, KL, MINL, MLE,
 MML, ÚML
 Celaya, Gabriel † Madrid?, 4. 18. HKÍ, KK3-4, VL
 Cholnoky Tibor † Bp., 2. 21. DKA KÁA, KK3-4, KL, MKK, MTAA, ÚML
 Cools, André † Belgium, 7. 18. KK3-4
 Cromer, (Lord Baring) George Rowland Stanley † ?, 3. 16. KK3-4
 Csanádi Imre † Bp., 2. 25. AKL, DKA, KÁA, KK3-4, KMÍK, MIL, MKK,
 ÚML, VKE
 Csengey Dénes † Bp., 4. 12. előtt KMÍK, MKK
 Cserépfalvi Imre Bp., 6. 22. AKL, MAEP, MML, ÚML8
 Csiang Csing † Kína, 5. 14. AKL, KK3-4, MLE, ÚML7-8
 Davis, Miles † Santa Monica (CA), 9. 28. AKL, BRZL, KK4, MLE, MNKK,
 ÚML8
 Deák Bárdos György † Bp., 8. 14. BRZL
 Debreczeni Béla † Keszthely, 8. 29. BLKF, MKK, MTAA, TMKK1, TTL7
 Decroux, Étienne-Marcel † Boulogne-Billancourt, 3. 12. CE
 Demény Pál † Bp., 1. 14. AKL, MAEP, MKK, MML
 Dész László LF KKZÉ2, MKK
 Dianóczki János † Bp., 7. 20. DKA, KK4, MÉL, ML
 Dimény Judit EF BRZL, KKZÉ1-2
 Domokos Pál Péter SZD AKL, BRZL, KKZÉ1-2, MKK, NL, RMIL, ÚML, ZL
 Domonkos Endre † Bp., 5. 2. MKK
 Donat-Cattin, Carlo † Olaszország, 3. 17. KK3-4
 d'Ornano, Michel † Franciaország, 3. 8. KK4
 Döbrentei Kornél JA KKMGY, KMÍK
 Drechsler László † Bp., 4. 4. előtt MTAA
 Elton, Charles Sutherland † ?, 5. ? AKL, BL, KK4, ÚML8
 Farkas Ferenc KD AKL, BRZL, DKA, KÁA, KK3-4, KKZÉ1-2, KL, MINL,
 MKK, MLE, ÚFL, ÚML, ZL
 Fejér Sándor † Bp., 1. 15. KKZÉ2
 Fialka, Ladislav † ?, 2. 22. AKL, KK3-4, ÚML8
 Field, John † Esher (Surrey), 8. 3. KBL
 Finály István † Bp., 4. 11. MTAA
 Fodor Jenő † USA, 2. 18. MEIL
 Fonteyn, Margot † Panama, 2. 21. AKL, BRZL, KBL, KK3-4, MLE, ÚML8
 Fontos Sándor † Szeged, 1. 21. MÉ, MFGA
 Frager, Malcom †, 6. 20. BRZL, KK4
 Francescatti, René (Zino) † La Ciotat (Franciaország), 9. 17. AKL, BRZL,
 KK3-4, MNKK, ZL
 Frisch, Max † Zürich, 4. 4. AKL, HKÍ, KK3-4, KL, ÚML, VKE (helyesbítén-
 dő!), VL
 Frye, Northrop † Toronto, 1. 23. VL
 Fuller, Roy Broadbent † London, 9. 27. CE, VL
 Gaál István KD AKL, DKA, KK3-4, KKMf, MKK, ÚFL
 Gaál József MM MFGA

Gádoros Lajos † Bp., 3. 11. DKA, KK3-4, MÉL, MKK, MKL, ML, MTAA, ÚML
 Gainsbourg, Serge † Párizs, 3. 2. BRZL
 Gandhi, Radzsiv † Sriperumbudur (Tamil Nadu), 5. 21. AHSZ, AKL
 Garcia-Robles, Alfonso † ?, 9. 6? AKL, MLE, NDL
 Gerevich Aladár † Bp., 6. 15. AKL, KK3-4, MINL, MKK, SL, ÚML8
 Getz, Stan † Malibu (CA), 6. 6. AKL, BRZL
 Ginzburg, Natalia † Róma, 10. 8. AKL, HKÍ, KK3-4, MLE, MNKK, ÚML8, VKE, VL
 Goppel, Alfons † München mellett, 12. 24. KK3
 Gordimer, Nadine Irodalmi ND AKL, MLE, MNKK, VL
 Graham, Martha † New York (NY), 4. 1. AKL, BRZL, KBL, KK3-4, ÚML8, ZL
 Grassely Gyula † Szeged, 11. 13. AKL, KK3-4, MKK, MNKK, MTAA, RVL, TTL, ÚML7-8
 Graveson, Ronald Harry † ?, 1. 5. KK3-4
 Greene, Graham † Vevey (Svájc), 4. 3. AKL, HKÍ, KK3-4, KL, MINL, ÚML, VKE, VL
 Grezsa Ferenc † Hódmezővásárhely, 6. 12. KMÍK, MKK, MTAA
 Guise, Sir John † ?, ? ? KK4
 Gutrie, Alfred Bertram † Choteau (MT), 4. 26. VL
 Hadics László † Bp., 11. 25. DKA, KK3-4, KKZÉ1-2, SZKL
 Hallama Erzsébet † Pécs, 6. 3. KKMGY, KMÍK, MKK
 Határ Győző KD AKL, KMÍK, MIL, MKK
 Hegyi Imre † Bp., 12. 3. MTAA, NL
 Hegyi Lóránd MM MKK
 Heinesen, William † Thorshavn (Faerøer-szigetek), 3. 12. AKL, HKÍ, KK3-4, ÚML8, VKE, VL
 Helyey László JM KKMf, MKK
 Hibó Tamás † Salgótarján, 11. 5? MÉ, MFGA
 Hildesheimer, Wolfgang † Poschiavo (Svájc), 8. 21. AKL, KK3-4, ÚML7, VL
 Ho Dam † Phenjan?, 5. 11. KK3-4, ÚML8
 Horváth Ferenc † Bp., 12. 14. MÉ, MFGA, ML
 Horváth Katalin, Major Jenőné † Bp., 8. 29. előtt SL
 Husak, Gustav † Pozsony, 11. 8. AHSZ, AKL, ALKL, KK3-4, MINL, MML, ÚML7-8
 Huszár Andor † ?, 6. 22. DKA, KÁA, KK3-4, TMKK1
 Hutchinson, George Evelyn † London, 5. 17. BLKF
 Idrisz, Júszuf † London, 8. 1. HKÍ, KK3-4, VL
 Imre Zoltán EF KBL, MKK
 Irwin, James † USA, 8. 9. KK3-4, ÚML8, ÚL
 Iván Margit † Bp., 4. 22. SZKL
 Jacinto, Antonio † Lisboa, 6. 23. VL
 Jakab Tivadar † Bp., 2. 23. MTAA
 Jantsky Béla † Bp., 12. 12. előtt DKA, KÁA, KK4, MKK, MNKK, MTAA
 Jebelenau, Eugen † Bukarest, 8. 21. AKL, HKÍ, KK3-4, KL, MINL, ÚML, VKE, VL
 Kaganovics, Lazar Mojszejevics † Moszkva, 7. 25. AKL, MML, ÚML
 Kajtár Márton † Bp., 6. 21. MKK, MTAA
 Kakusz Dalma † Bp., 2. 7. előtt MÉ, MFGA
 Káldi János † Szombathely, 11. 19? KMÍK, MIL
 Kalocsai Miklós † Bp., 12. 2. KKMf, KMSZ, MNKK

Károlyi Zsigmond MM MKK
 Kelen János † Bp., 10. 14? SL
 Kampff, Wilhelm † Positano (Olaszország), 5. 23. AKL, BRZL, KK3-4, ZL
 Kenedi János PD KMÍK, MKK
 Kepes András TM MKK
 Kerkápoly Endre SZD MKK, MTAA, TTL7, ÚML8
 Kertész Gyula † Debrecen, 10. 10? BRZL, DKA, KK4, KKZÉ1-2, MKK,
 MNKK, SZKL, ÚML8
 Kinski, Klaus † Lagunitas (CA), 11. 23. MNKK
 Király Tibor SZD AKL, DKA, KK4, MKK, MTAA, ÚML8
 Kiszél János † Bp., 3. 13. MTAA
 Kitzinger Ferenc † Líbia, 5. 13. MKK
 Klasen, Karl Ferdinand † Hamburg, 4. 22. KK3-4
 Kling György † Bp., 4. 30. DKA, KK3-4, MÉ, MFGA, MKK, MKL, ML
 Kóczyán Vince † Bogotà?, 5. 21. MKK
 Kováts Tibor LK MKK
 Koza Dezső † Bp., 9. 25. DKA, KK4, KKMf
 Kozocsa Sándor † Bp., 6. 18. előtt AKL, KK3, MIL, ÚML
 Kőrösi Jenő † Bp., 10. 25. előtt MTAA
 Köteles Pál † Bp., 12. 13. KMÍK, MKK, MNKK
 Krassó György † Bp., 2. 13. MKK
 Krenek, Ernst † Palm Springs (CA), 12. 13. AKL, BRZL, KK3-4, MLE,
 ÚML, ZL
 Kunos István † Bp., 7. 9. MTAA
 Küttel Dezső † Szombathely, 9. 8. MKK, MTAA
 Land, Edwin Herbert † Cambridge (OH), 3. 1. AKL, KK4, ÚML8
 Láng Rudolf † Bp., 1. 7. DKA, KK3-4, MFGA, MINL, ML, SZKL
 Langlais, Jean † Párizs, 5. 15. ZL
 László Gyula SZD AKL, KK3, MÉ, MFGA, MIL, MKK, MKL, ML, MTAA,
 ÚML
 Lászlóffy Aladár JA AKL, KK3-4, KMÍK, MIL, MKK
 Lean, David † London, 4. 17. AKL, KK3-4, ÚFL
 Lefèbvre, Henri † Pau, 6. 29. AKL, KK3-4, ÚML, VL
 Le Gallienne, Eva † Westen (CT), 6. 3. SZKL
 Lèger, Paul-Émile † Montreal, 11. 13. KK3-4
 Lelkes Dergács Mária † Bp., 6. 30. MFGA
 Lengyel Nagy Anna TM MKK
 Leppien, Jean † Párizs, 10. 19. ML
 Lévai Béla † Bp., 6. 29. MAEP, MKK, SL
 Lévárdi Ferenc † Bp., 2. 21. KK3-4, KL, MKK, MTAA, TTL7, ÚML8
 Lewis, Sir (William) Arthur † Nagy-Britannia, 6. 15. AKL, KK4, KKL, NDL,
 ÚML8
 Linka György † Bp., 11. 29. előtt KMSZ, SZKL
 Liska Tibor SZD AKL, MKK
 Lo Bello, Concetto † Siracusa, 9. 9. SL
 Loránd Sándor † Bp., 1990. 2. 22. MTAA
 Lukács László † Bp., 9. 16. DKA, KK3-4, MKK, SL
 Lundkvist, Artur † Stockholm, 12. 11. AKL, HKÍ, KK3-4, MNKK, ÚML,
 VKE, VL
 Lurja, Salvador † Lexington (MA), 2. 6. AKL, BL, KK3-4, NDL, OL, TTL7,
 ÚML8
 Lusztig Gábor † Kecskemét, 4. 3.? MKK, MTAA, TMKK2

MacMurray, Fred † Santa Monica (CA), 11. 5. ÚFL
 Mácsai Pál JM MKK
 Madarász Tibor † Bp., 6. 25. MKK, MTAA
 Magyar Ferenc TM MKK
 Makai Péter † Bp., 11. 7. BRZL, DKA, KK4, KKZÉ1-2, MKK, MNKK,
 SZKL
 Mandiargues, André Pieyre de † Párizs, 12. 13. HKÍ, VL
 Manzù, Giacomo † Róma, 1. 17. AKL, KK3-4, ML, ÚML
 Máriáss József † Szeged, 4. 25. DJA, KK4, KKMf, MKK, SZKL
 Marosán László † Bp., 6. 27. előtt DKA, KK4, MÉ, MKL ML
 Martini, Fritz † Stuttgart, 7. 4. VL
 Marton Tibor † Bp., 10. 11. MTAA
 Mátyás Ferenc † Bp., 2. 18. DKA, KK4, KMÍK, MIL, ÚML
 Maxwell, Robert † Kanári-szigetek közelében, 11. 5. KK3-4, MNKK
 McMillan, Edwin Mattison † El Cerrito (CA), 9. 7. AKL, KK3-4, KL, MINL,
 NDL, RVL, TTL, ÚML
 Mercury, Freddie † London, 11. 24. KK4, MNKK
 Mertz Tibor JM MKK
 Messemer, Hannes † Aachen, 11. 2. ÚFL
 Mezei Gábor MM MKK
 Michener, Daniel Roland † Toronto, 8. 6. KK3-4
 Migdal, Arkagyij Bajszunovics † SZU, 2. 9. KK4
 Montand, Yves † Senlis, 11. 9. AKL, BRZL, KK3-4, KL, MINL, SZKL, ÚFL,
 ÚML
 Motherwell, Robert † Massachusetts, 7. 16. AKL, MKL, ML, ÚML7
 Muraközy Gyula † Bp., 5. 2. előtt MKK
 Nemerov, Howard † St. Louis (MO), 7. 5. VL
 Nemes Katalin † Bp., 3. 29. BRZL, DKA, KK4, KKZÉ1-2, ZL
 Nemes Nagy Ágnes † Bp., 8. 23. AKL, DKA, KÁA, KK3-4, KKMgy,
 KMÍK, MIL, MKK, ÚML, VKE
 Németh Lajos SZD, † Bp., 9. 4. AKL, KK3, MIL, MKK, MKL, ML, MTAA,
 ÚML7-8
 Németh Pál LF KKZÉ1-2, MKK
 Neszner János † Bp., 12. 1. MTAA
 Nikezic, Marko † Belgrád?, 1. 7. KK3-4
 Noma Hirosi † Japán?, 1. 2. AKL, HKÍ, KK3-4, ÚML8, VKE, VL
 Nowak, Tadeusz † ?, 8. 10. AKL, KK3-4, ÚML8, VKE, VL
 O'Faolain, Sean † Dublin, 4. 20. VL
 V. Olaf (Olav) † Oslo, 1. 17. AKL, KK3-4, ÚML8
 Onódi Béla † Szentendre, 4. 15? MFGA, ML
 Oromszeginé Maucha Márta † Bp., 8. 14. KKZÉ1-2
 Orosz István BB KKMf, MKK
 Osvát Erzsébet † Bp., 4. 20. KKMgy, KMÍK, MIL
 Page, Ruth † Chicago (IL), 4. 7. KBL
 Pákozdi János † Bp., 3. 31. DKA, KK4
 Palásti Ilona † Bp., 9. 14. MTAA
 Pálfai János † Bp., 2. 15. SL
 Palkovits Miklós SZD AKLp, BL, DKA, MKK, MTAA, TMKK2, TTL7
 Panufnik, Sir Andrzej † Twickenham (Anglia), 10. 27. ZL
 Papp, Joseph † New York, 10. 31. KK4
 Papp József † Dömsöd, 4. 16. előtt SL
 Pásztor Edina JM KMSZ

Pécsi Sebestyén † Bp., 5. 8. AKL, BRZL, DKA, KK4, KKZÉ1-2, MKK,
 ÚML, ZL
 Penney, Lord William George † ?, 3. 3. KK3-4, ÚML7
 Pituk József Viktorián † Bp., 2. 19. MÉ, MFGA, ML
 Polóny Elemér † Buffalo (NY), 5. 28. MFGA
 Pomogáts Béla JA AKL, KMÍK, MKK, MTAA, ÚML8
 Poole, David † Cape Town, 8. 27. KBL
 Popa, Vasko † ?, 1. 5. AKL, HKÍ, KK3-4, ÚML8, VKE, VL
 Porubszky László † Bp., 5. 1. KK4, MKK
 Pratinoli, Vasco † Róma, 1. 12. AKL, HKÍ, KK3-4, KL, MINL, ÚML, VKE,
 VL
 Prekop Gabriella BB MKK
 Puskás Sándor (1917) † Bp., 4. 4. KKZÉ2
 Puskás Sándor (1944) † Karlsruhe, 6. 5. KKZÉ1-2
 Ráckevei Anna JM MKK
 Ragályi Elemér KD AKL, DKA, KK4, KKMf, MKK, ÚFL, ÚML8
 Rédner Márta † Bp., 2. 12. DKA, KK4
 Reismann Mariann † Bp., 9. 28. FL, MKK, MNKK
 Rejtő Iván † Bp., 6. 21. előtt MIL, MTAA
 Réti János BB KKMf
 Richardson, Tony † Los Angeles (CA), 11. 14. AKL, KK3-4, MINL, SZKL,
 ÚFL
 Riding, Laura † Sebastian (FL), 9. 2. VL
 Romhányi György † Pécs, 8. 29. AKL, BL, DKA, KÁA, KK4, MKK, MTAA,
 OL, TTL7, ÚML
 Romoda Tibor † Bp., 12. 16. MTAA
 Rónai András † Bp., 8. 13. MKK, MTAA, TMKK1
 Rossi-Lemeni, Nicola † Olaszország?, 3. 12. KK3-4, VOL, ZL
 Rostal, Max † Bern, 8. 7. BRZL, ZL
 Rózsa Pál (1901) † Bp., 5. 22. MTAA, TMKK2, TTL, ÚML7-8
 Rudolf Péter JM MKK
 Ruffy Péter PD DKA, KK4, KMÍK, MIL, MKK
 Ruzsa Imre SZD MKK, MTAA, TMKK1
 Sári József EF BRZL, KKMZ1-2, MKK
 Saygun, Ahmet Adnan † Törökország, 1. 6. KK3-4, KL, ÚML, ZL
 Scelba, Mario † Róma, 10. 29. AKL, KK3-4, ÚML
 Schay Géza † Bp., 5. 25? AKL, DKA, KÁA, KK3-4, KL, MINL, MKK,
 MTAA, RVL, TTL, ÚML
 Schrammel Imre KD AKL, DKA, KK3-4, MKK, MKL, ML, ÚML8
 Sebestyén Márta LF KKMZ2, MKK
 Seregi László (1928) † Debrecen?, 6. 5. DKA, KK3-4, MKK, SZKL
 Serfőző Simon JA KMÍK, MKK
 Serkin, Rudolf † Guilford (VT), 5. 8. AKL, BRZL, KK3-4, ZL
 Sigmund György † Bp., 8. 8. DKA, KK4, TMKK1
 Siklós István † London, 8. 27. KMÍK
 Simek Ferenc † Bp., 11. 5? SL
 Simon Zoltán † Bp., 9. 30. DKA, KK4
 Singer, Isaac Bashevis † Miami (FL), 7. 24. AKL, IND, KK4, NDL, ÚML8,
 VKE
 Sólyom Ferenc † Bp., 3. 1. KK4, MKK
 Soós Árpád † Bp., 6.6. előtt BL, MTAA, TTL, ÚML7-8
 Sós Károly † Bp., 8. 5? KK4, SL

- Spessivtzeva, Olga † Nyack (NY), 9. 16. KBL
 Stanczik Ilona † Bp., 2. 27. MKK
 Stigler, George Joseph † Chicago (IL), 12. 1. AKL, MNKK, NDL
 Stone, Sir John Richard Nicholas † Cambridge, 12. 6. AKL, KK4, MNKK, NDL
 Sugár Gyula † Bp., 6. 28? MÉ, MFGA, MKK, ML
 Sütő Irén † Bp., 10. 20. DKA, KK4, KKMf, KMSZ, MINL, MKK, MNKK, SZKL, ÚFL
 Sütő Ödön † Bp., 5.? MKK
 Szabadváry Ferenc SZD AKL, KK4, MKK, MTAA, TMKK1, TTL7, ÚML8
 Szabó Imre (1912) † Bp., 5. 31? AKL, DKA, KÁA, KK3-4, KL, MINL, MKK, MTAA, ÚML
 Szabó Miklós (1931) KD BRZL, DKA, KK4, KKZÉ1-2, MKK
 Szabó Sándor KD AKL, DKA, KK4, KKMf, KMSZ, MKK, SZKL, ÚFL
 Szabó Vladimír † Bp., 12. 31. AKL, DKA, KK3-4, MÉ, MFGA, MKK, MKL, ML, MNKK
 Szakály György KD MKK
 Szalay Sándor (1949) SZD AKLp, MKK
 Szécsi András † Marosvásárhely, 10. 23? MFGA
 Szegzárdy-Csengery József † Bp., 11. 26. MIL
 Székely Sándor † Bp., 12. 21. DKA, MTAA, OL
 Szelestey László † Várpalota, 7. 9. MÉ, MFGA
 Szendei Ádám † Bp., 10. 5. MTAA
 Szendrey-Karper László † Bp., 2. 12. AKL, BRZL, DKA, KK3-4, KKZÉ1-2, MKK, ÚML, ZM
 Szendrői Zoltán † Bp., 2. 6. előtt BL, MTAA, TTL7, ÚML7-8

Szent-Iványi Tamás † Bp., 4. 15? AKL, BL, DKA, KÁA, KK3-4, MKK,
 MTAA, TMKK1, TTL7, ÚML7-8
 Szilágyi János György KD AKL, DKA, MIL, MKK, MKL, ML, MTAA, ÚML
 Szilas A. Pál † Bp., 6. 4. MKK, MTAA, TMKK1
 Szính, Moni † ?, 1. ? KK4
 Takáts Gyula KD AKL, DKA, KK3-4, KKMGY, KMÍK, MIL, MKK, ÚML
 Talizin, Nyikolaj Vlagyimirovics † SZU, 1. 23. KK4
 Tallós Ilona † Bp., 8.? MÉ, MFGA, ML
 Tamás Ervin TM MKK
 Tamayo, Rufino † Mexikóváros, 6. 24. AKL, KK3-4, MKL, ML, ÚML7-8
 Tánczos Zsolt † Bp., 3. 27. MKK, MTAA
 Tatay Sándor KD, † Bp., 12. 2. AKL, DKA, KK3-4, KKMGY, KMÍK, MIL,
 MKK, MNKK, ÚML
 Tekoah, Jozsé † Izrael, 4. 14. KK3-4
 Thimig, Hans † Bécs, 2. 17. SZKL
 Tierney, Gene Eliza † Houston (TX), 11. 6. ÚFL
 Tinguely, Jean † Bern, 4. 30. AKL, KK3-4, MKL, ML, ÚML8
 Tolnai Ottó JA AKL, KK4, KMÍK, MKK
 Tordy Géza KD AKL, DKA, KK4, KKMFG, MINL, MKK, SZKL, ÚFL
 Torma Gyula † Prága, 10. 29? SL
 Tóth Béla (1907) † Bp., 12. 17? KK4
 P. Tóth Erzsi † Bp., 1. 2. KKZÉ2
 Tóth János (1912) † ?, 7. 2. DKA, KÁA, KK4
 Tóth Tibor (1929) † Bp., 10. 3. MTAA
 Török Eszter † Bp., 12. 10. MTAA
 Török István (1925) † Bp., 2. 8. KK4
 Triznya Mátyás † Róma, 10. 18. MFGA
 Tusnádi Győző † Bp., 1. 15. előtt MTAA
 Ungo, Guillermo † Mexico City, 2. 28. AHSZ, MNKK
 Uray Géza † Bécs, 7. 17. MKK, MTAA
 Vákár Tibor YM MKK, ML
 Válek Miroslav † Csehszlovákia, 1.? HKÍ, KK3-4, ÚML8, VKE
 Várady Szabolcs JA KMÍK, MKK
 Varga József (1903) † Bp., 7. 21. DKA, KÁA, KK4, MTAA, TMKK2, TTL,
 ÚML
 Vargyas Lajos SZD AKL, BRZL, DKA, KK3-4, KKZÉ1-2, MIL, MKK,
 MTAA, NL, ÚML, ZL
 Várnagy Ildikó MM MÉ
 Várnai György † Bp., 11. 12? DKA, KK3-4, KKMFG, MFGA, MKK, MKL,
 ML, MNKK, ÚFL
 Vas István † Bp., 12. 16. AKL, DKA, KÁA, KK3-4, KL, KMÍK, MIL, MINL,
 MKK, MNKK, ÚML, VKE
 Vasadi Péter JA KMÍK
 Vékás Péter BB KKMFG
 Vercors (Bruller, Jean) † Párizs, 6. 10. AKL, HKÍ, KK3-4, KL, MINL, ÚML,
 VKE
 Vértesy Miklós † Bp., 4.? MIL, MKK
 Vörös József (1929) † Bp., 3. 22. BL, MTAA
 Welensky, Roy † Dorset (Anglia), 12. 5. KK3-4
 Wilson, Sir Angus † Bury St. Edmunds, 5. 31. AKL, HKÍ, KK3-4, MNKK,
 ÚML7-8, VKE
 Zalaváry Lajos KD DKA, KK3-4, MÉL, MKK, MKL, TMKK1

Zampa, Luigi † Róma, 8. 15. AKL, ÚFL, ÚML
Zarnóczy József † Bp., 5. 22. MKK
Závodszy Ferenc † Bp., 3. 27. MIL
Zimmer Károly † Bp., 8. 19. DKA, MTAA, TTL7
Zólkiewski, Stefan † Varsó?, 1. ? KK3-4
Zsolt István † Bp., 5. 7. SL

ADATKÖZLÉS

Tájékoztatósi céllal a lexikonokban nem szereplő néhány ismertebb személyről is közlünk adatokat. A név után a lehetőséghez képest megadjuk vagy az életkort, vagy a születési évet:

Abe Shintaro (67) japán politikus † Tokió, 5. 15.
Barbie, Klaus (78) náci tiszt † Lyon, 9. 25.
Barbieri, Renato de (70) olasz hegedűművész † Trento, 10. 30.
Barsy Irma író † Bp., 1. 20.
Bellamy, Ralph (87) amerikai színész † Santa Monica (CA), 11. 29.
Belohorszky Ferenc (87) irodalomtörténész, pedagógus † Nyíregyháza, 3. 26.
Bereth Ferenc (81) fotóriporter † Bp., 12. 6. előtt
Berkics János (50) hírlapíró † Bp., 11. 19.
Bieber Károly (70) iparművész † Bp., 4. 7.
Bois, Curt (90) német színész † Berlin 12. 25.
Bolgár István (68) hírlapíró † Bp., 9. 26. előtt
Borzák Lajos (1935) hírlapíró † Bp., 10. 2.
Breker, Arno (90) német szobrász † Németország, 2. 13.
Coase, Ronald amerikai közgazdász Közgazdasági ND
Coppola, Carmine (80) olasz zeneszerző † Los Angeles (CA), 4. 26.
Csák Hugó színművész † Bp?, 8. 3. előtt
I. Dimitriosz (76) keleti ortodox pátriárka † Isztambul, 10. 3.
Dugár Árpád szakszervezeti vezető † Bp., 12. 10. előtt
Ernst, Richard (58) svájci vegyész Kémiai ND
Fairbank, John K. (84) amerikai történész, sinológus † Cambridge (MA), 9. 14.
Follinus János (71) hírlapíró † Bp., 10. 24?
Ford, Tennessee Ernie (72) amerikai country-énekes † Reston (VA), 10. 17.
Fuhrmann Károly (79) ötvös † Kolozsvár, 6. 28.
Galamb Györgyné Nagy Izabella (64) könyvtáros † Bp., 3. 29.
Gallimard, Claude (77) francia könyvkiadó † Párizs, 4. 29.
Gennes, Pierre-Giles de (58) francia fizikus Fizikai ND
Germanusné Kajári Kató (1903) író † Bp., 3. 28.
Gowing, Sir Lawrence (72) brit író, festő † London, 2. 5.
Guibert, Hervé (36) francia fotóművész, író † Párizs, 12. 27.
Gyetvai Ágnes műtörténész, kritikus † Bp., 6. 4.
Heidelberger, Michael (103) amerikai biokémikus † New York (NY), 6. 25.
Herrlingkoffer, Karl Maria (75) német utazó, orvos † München, 9. 9.
Hyde-White, Wilfrid (87) brit színész † Woodland Hills (CA), 5. 6.
Inoue Yasushi (83) japán író † Tokió, 1. 29.
Kaminski, André (67) jiddis író † Zürich, 1. 28. előtt
Kármán László (80) szobrász † Nagykáta?, 12. 12. előtt
Kecskeméti György (85) hírlapíró † Bp., 11. 14. előtt
Kismartoni Károly (79) atléta mesteredző † Bp., 3. 8.

Koha Csaba (45) sportvezető † Jászberény, 12. 2.
 Kormos Istvánné Péter Márta (50) műtörténész † Bp., 7. 2.
 Korompay György építész † Bp., 9. 11. előtt
 Kovács Sándor (1939) pszichiáter † ?, 7. 11.
 Landon, Michael (54) amerikai filmszínész † Malibu (CA), 7. 1.
 Lawrence, John (87) amerikai kutatóorvos † Kalifornia, 9. 10. előtt
 Lefebre, Marcel (85) francia integrista érsek † Martigny (Svájc), 3. 25
 Lipski, Jan Józef (65) lengyel politikus, irodalomtörténész † Krakkó, 9. 10.
 Machado, Alfredo C. (68) brazil kiadótulajdonos † Rio de Janeiro, 2. 8.
 Maibaum, Richard (81) amerikai író † Santa Monica (CA), 1. 4.
 Man Ray, Juliet (79) amerikai táncosnő † Huntington (NY), 1. 17.
 Mándy Endre (57) földművelésügyi közigazgatási államtitkár † Bp., 1. 8.
 Matthews, Thomas Stanley (89) brit író, kritikus † Cavendish, 1. 4.
 McPartland, Jimmy (83) amerikai jazz-zenész † Port Washington (NY), 3. 13.
 Messzi István (29) súlyemelő † Kecskemét, 5. 9.
 T. Nagy Irén szobrászművész † Szeged, 5. 27.
 Neher, Erwin német sejtфизиológus Orvosi ND
 Neutze, Günther (69) német színész † Hannover, 2. 26.
 Nitzchke, Oscar (90) német származású francia építész † Ivry-sur-Seine, 2. 11.
 North, Alex (80) amerikai filmzeneszerző † Los Angeles (CA), 9. 11.
 Osváth Kauczil Etta (95) színésznő † Bp., 1. 22. előtt
 Palotai Károly (79) szakszervezeti vezető † Bp., 9. 4.
 Pap Endre (95) növénynevelő † London, 10. 1?
 Papanek, Jan (95) csehszlovák politikus † Scarsdale (NY), 11. 30.
 Pasternak, Joseph (90) amerikai filmrendező † Beverly Hills (CA), 9. 13.
 Radetzky Jenő ornitológus † Székesfehérvár, 11. 26.
 Rege Imre (82) hírlapíró † Bp., 4. 2?
 Remick, Lee (55) amerikai filmszínésznő † Los Angeles (CA), 7. 2.
 Sakman, Bert német sejtфизиológus Orvosi ND
 Saly Géza (46) hírlapíró † Bp., 4. 25.
 Skultéti János (62) néppárti politikus † Bp., 12. 11?
 Soutter, Michael (59) svájci filmrendező † Genf, 9. 10.
 Stipancic, Anton (42) jugoszláv asztaliteniszező † Zágráb, 10. 20.
 Strecker, Max (84) német színész † München, 2. 16.
 Suu Kyi, Aung San burmai politikusnő Béke ND
 Szebelkó Imre (70) hírlapíró † Bp., 8. 3. előtt
 Szoboszlay Béla pedagógus, hírlapíró † Bp., 9. 13. előtt
 Tamási Eszter (52) televíziós bemondó † Bp., 12. 17.
 Tasnádiné Nagy Irén = T. Nagy Irén
 Teleki Mihály (95) egykori miniszter † London, 8. 20.
 Turós Emil (1906) szakács, szakkönyvíró † Bp., 12. 22.
 Varsányi Imre (68) kosárlabdázó, sportvezető † Bp., 12. 4.
 Vig István (79) hírlapíró † Bp., 12. 20.
 Weigel, Hans (83) osztrák költő † Ausztria, 8. 13?
 Wilson, Allan C. (55) amerikai genetikus † Seattle (WA), 7. 21.
 Zeman, Walter (64) osztrák labdarúgó † Ausztria, 8. 10?

Gyuris György – Landenberger Istvánné

KÉZIKÖNYV SOROZAT

Több mint egymillió munkavállalót érint a *Közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény*. Ennek szövegét – az új Munka törvénykönyvvel egybeszerkesztve és magyarázatokkal ellátva – kézikönyvünk (a „lila” könyv) közli.

A kézikönyv-sorozat második köteteként a *Közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény*hez kapcsolódó kormányrendeletek és miniszteri rendeletek szövegét, valamint az ehhez szükséges magyarázatokat adtuk ki jelen kötetünkben.

Várjuk megrendelését!

KKDSZ Kiadó

MEGRENDELÉS

Megrendelem a KKDSZ Kiadó gondozásában megjelent
Törvény a közalkalmazottak jogállásáról című könyvet
.....példányban (ára: 300 forint + ÁFA kötetenként)

**Végrehajtási rendeletek és magyarázatok a Közalkalmazottak jogállásáról
szóló törvényhez** című könyvet
.....példányban (ára: 400 forint + ÁFA kötetenként)

A megrendelő neve:

Címe:

A könyvek árát átutalással térítem meg.

A megrendelő MNB egyszámlasszáma:

Dátum:

.....
cégszerű aláírás, bélyegző

Kérjük, hogy a megrendelést a Közgűjteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezetéhez (1088 Budapest VIII., Puskin u. 4.) visszajuttatni szíveskedjék.

